

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**ПРИРОДА ТА СУТНІСТЬ ЛЮДИНИ:
КОНСТРОЮВАННЯ МАЙБУТНЬОГО
В УМОВАХ ПОСТ-ПРАВДИ**

*Збірник тез наукових робіт учасників
регіонального науково-практичного семінару*

м. Дніпро, 20 листопада 2020 року

Дніпро
2021

УДК 342.7:316.42

П 77

*Рекомендовано науково-методичною радою
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
протокол № 7 від 23.03.2021 р.*

П 77 Природа та сутність людини: конструювання майбутнього в умовах пост-правди: матеріали регіонального науково-практичного семінару (м. Дніпро, Україна, 20 листопада 2020 року). Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2021. 84 с.

До Дня гідності та свободи кафедрою гуманітарних дисциплін та психології поліцейської діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ щорічно проводиться Регіональний науково-практичний семінар, спрямований на підтримку молодіжної науки.

У збірнику містяться матеріали семінару «**Природа та сутність людини: конструювання майбутнього в умовах пост-правди**». Для студентів, аспірантів, викладачів навчальних закладів, науковців та представників громадських організацій.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

кандидат історичних наук Недря К.М.;
доктор філософських наук, доцент Скиба Е.К.;
кандидат психологічних наук, доцент Шинкаренко І.О.;
кандидат соціологічних наук, доцент Комих Н.Г.

Усі матеріали подаються в авторській редакції. Факти, судження й висновки, викладені авторами публікацій не завжди підтверджуються та поділяються редакційною колегією. Орфографію та пунктуацію авторів - збережено.

© Колектив авторів, 2021
© Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ, 2021

ЗМІСТ

<i>Авраменко Анастасія</i> ІНФОРМАЦІЙНА ГІГІЄНА: ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ КЛІПОВОГО МИСЛЕННЯ	6
<i>Анісімов Дмитро</i> ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК МОТИВУЮЧИЙ ФАКТОР ВЧИНЕННЯ ПРОТИПРАВНОГО ВПЛИВУ НА РЕЗУЛЬТАТИ ОФІЦІЙНИХ СПОРТИВНИХ ЗМАГАНЬ: ОКРЕМІ ПИТАННЯ	7
<i>Антипова Аліна</i> ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ	8
<i>Арнаутов Богдан</i> ПРАВО ДИТИНИ НА ІМ'Я: ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИЙ ДИСКУС	10
<i>Баніт Ольга</i> ФЕЙКОВІ НОВИНИ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ	12
<i>Браун Дарія</i> РОЛЬ ЛОГІКИ У ФОРМУВАННІ ЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЮРИСТА	13
<i>Олександр Варушко</i> ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЯ СОЦІУМУ ЯК ФОРМА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ СУСПІЛЬСТВА ДЛЯ ПОБУДОВИ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ	15
<i>Гловацький Ростислав</i> МОБІЛЬНІ ПРИСТРОЇ ЯК ЗАСІБ КОМУНІКАЦІЇ В НАВЧАННІ	16
<i>Голобородько Вікторія</i> РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ГІГІЄНИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ МЕДІА-СВІДОМОСТІ	18
<i>Дракіна Катерина</i> РОЛЬ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ У ФОРМУВАННІ СУЧАСНИКА – ПСИХОЛОГІЧНІ ТА МОРАЛЬНІ АСПЕКТИ	20
<i>Віра Дубченко</i> ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ РОЗУМІННЯ ТА РОЗПІЗНАВАННЯ БРЕХНІ	22
<i>Заварикін Дмитро</i> РОЛЬ ПРОЦЕСІВ СОЦІОЛІЗАЦІЇ У РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ	24
<i>Зачепило Богдан</i> МЕХАНІЗМИ ЗАПОБІГАННЯ ПОШИРЕННЮ СЕКРЕТНОЇ ІНФОРМАЦІЇ	26
<i>Заяць Олег</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙНЯТТЯ РЕАЛЬНОСТІ У КОНТЕКСТІ ПЕРЕХІДНИХ СУСПІЛЬСТВ	28

<i>Кир'янова Вероніка</i> ПРОТИДІЯ ФЕЙКОВІЙ ІНФОРМАЦІЇ В СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА	29
<i>Коваленко Софія</i> ФЕНОМЕН ПОНЯТТЯ «ЄВРОЛЕКТ»	31
<i>Ковіненко Орина</i> ФЕЙК ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ	33
<i>Комих Наталія</i> ЕКОЛОГІЧНІ ЦІННОСТІ В СТРУКТУРІ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ НОМО UKRAINICUS	35
<i>Костюк Юлія</i> ОСОБЛИВОСТІ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ ЮРИСТА	37
<i>Котрікова Богдана</i> БЕЗПЕКА МАЙБУТНЬОГО: ПРАВА ЛЮДИНИ У БОРОТБІ З ФЕЙКАМИ	39
<i>Криловецька Дана</i> РОЛЬ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ У ФОРМУВАННІ СУЧАСНИКА: ПСИХОЛОГІЧНІ ТА МОРАЛЬНІ АСПЕКТИ	41
<i>Кулиба Валерія</i> ФЕЙК, ХАЙП, КЛІКАБЕЛЬНІСТЬ: НОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ ЕПОХИ ПОСТ-ПРАВДИ	42
<i>Леценко Ілля, Горбатовська Дарина</i> БЕЗПЕКА МАЙБУТНЬОГО: ПРАВА ЛЮДИНИ У БОРОТБІ З ФЕЙКАМИ	44
<i>Макушина Яна</i> РОЛЬ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ У ФОРМУВАННІ СУЧАСНИКА: ПСИХОЛОГІЧНІ ТА МОРАЛЬНІ АСПЕКТИ	46
<i>Матвієнко Євгенія</i> ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РІВНЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ДО ОПАНУВАННЯ ПРОФЕСІЇ	48
<i>Недойнов Кирило</i> ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД ЯК ГАРАНТ ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДЕЙ	49
<i>Недря Кирило</i> ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: ЗА ЧИ ПРОТИ?	51
<i>Новицька Ія</i> ПСИХОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ САМОІЗОЛЯЦІЇ	52
<i>Палчинська Лілія</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИСВІТЛЕННЯ СТОКГОЛЬМСЬКОГО СИНДРОМУ У ЗМІ	54
<i>Петько Марія</i> ШКОДА ТА ВПЛИВ ФЕЙКІВ НА ЛЮДСТВО. БЕЗПЕКА МАЙБУТНЬОГО: ПРАВА ЛЮДИНИ У БОРОТБІ З ФЕЙКАМИ	55

<i>Попко Станіслав</i> ПОНЯТТЯ КІБЕРБУЛІНГУ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ	57
<i>Притуляк Владислав</i> ВАЖЛИВІСТЬ ТА РОЛЬ ЮРИДИЧНОЇ ЛОГІКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	59
<i>Рустамова Анастасія</i> РОЛЬ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ У ФОРМУВАННІ СУЧАСНИКА: ПСИХОЛОГІЧНІ ТА МОРАЛЬНІ АСПЕКТИ	61
<i>Сергійчук Каріна</i> РЕЛІГІЙНИЙ ТЕРОРИЗМ ЧИ ЦИВІЛІЗАЦІЙНЕ ЗІТКНЕННЯ (В КОНТЕКСТІ ТЕРОРИСТИЧНИХ АКТИВ В ЄВРОПІ)	63
<i>Сітра Михайло</i> ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА НА СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНУ СФЕРУ ЖИТТЯ	64
<i>Строганова Елеонора</i> ВПЛИВ ЕНГРАМ НА АДЕКВАТНІСТЬ ВІДОБРАЖЕННЯ СТРЕСОВОЇ СИТУАЦІЇ	65
<i>Савела Єлизавета</i> ІНФОРМАЦІЙНА ГІГІЄНА У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	68
<i>Плескачова Владислава</i> СУСПІЛЬНА СВІДОМІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ ВПЛИВУ МАС-МЕДІА	69
<i>Скиба Елеонора</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА СОЦІАЛЬНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ	71
<i>Тухар Каріна</i> ЦИФРОВА НЕРІВНІСТЬ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ	73
<i>Умецька Анастасія</i> ФЕЙКОВІ НОВИНИ В УКРАЇНСЬКИХ МЕДІА ТА МЕТОДИ БОРОТЬБИ З НИМИ	75
<i>Уфимцева Марія</i> АНАЛІЗ ДОСВІДУ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН У СФЕРІ МЕДІАГРАМОТНОСТІ	77
<i>Фоменок Віталій</i> СОЦІАЛЬНЕ ДИСТАНЦЮВАННЯ ТА СОЦІАЛЬНА СЕГРЕГАЦІЯ – СПІЛЬНЕ ТА ВІДМІННЕ	79
<i>Чінець Ангеліна</i> ДИТЯЧА БЕЗДОГЛЯДНІСТЬ ТА БЕЗПРИТУЛЬНІСТЬ ЯК ОДНА З ПРОБЛЕМ СЬОГОДЕННЯ	80
<i>Шинкаренко Інна</i> РЕФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ ОСОБИСТОСТІ ПІД ВПЛИВОМ ВІРТУАЛЬНОГО СВІТУ	82

Анастасія Авраменко

здобувач вищої освіти ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»

Науковий керівник:

Андрій Перетокін

к.і.н., доцент кафедри українознавства, документознавства та інформаційної діяльності ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»

ІНФОРМАЦІЙНА ГІГІЄНА: ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ КЛІПОВОГО МИСЛЕННЯ

На сьогоднішній день майже у кожної людини є доступ до безлічі джерел інформації. Ми можемо у будь-який момент знайти все, що нас цікавить. Але головна проблема в тому, що інформація, яка потрапляє до нас не завжди є необхідною та достовірною. Не всі люди мають критичне мислення. Тож відсутність розуміння основ інформаційної гігієни у наших реаліях постає важливою проблемою. І її рішення – це запорука здорового та повноцінного життя. Але проблема інформаційної неграмотності так і залишається на перших місцях у списку життєво важливих. Що ж до феномену «кліпового мислення», то ще остаточно не склалося научного розуміння цього терміну. У наші дні ще недостатньо методик для його вивчення.

Термін «кліпове мислення» з'явився у 90-ті роки завдяки Е. Тоффлеру. Саме він описав перехід людства від масового суспільства Другої хвилі до інформаційного суспільства Третьої хвилі [1, р. 181]. Ще тоді, коли сьогоднішні технології тільки почали свій розвиток, люди почали звертати увагу на цю проблему. Все почалося з музикальних кліпів того часу. Вони уявляли з себе набір картинок та фрагментів відео, що змінювали один одного під швидку музику. Ці фрагменти майже ніколи не мали нічого спільного зі змістом пісні і притягали лише яскравою картинкою на екрані. У той самий час, психолог Андрій Подольський вирішив дослідити це питання і вивчити вплив масмедіа та Інтернету на тогочасну молодь. Він організував експеримент за участі двох груп студентів. Одній з груп він запропонував прочитати тексти з описом проблеми якоїсь дівчини. А іншій групі він продемонстрував відео з тим самим матеріалом, але у візуальному форматі. І виявилось, що у групі, яка дивилася відеоролик, рівень розуміння у шість разів вище показника групи, у якій читали текст. Це підтверджує теорію дослідниці С. І. Сімакової, що на зміну епохи Гутенберга прийшла епоха Цукерберга і молодь інакше сприймає інформацію [2, с.108].

Це не означає, що всі без виключення люди краще сприймають інформацію у візуальному форматі. Такі результати можна обґрунтувати тим, що останні покоління пристосовуються до життя у сучасних реаліях і це не погано. Адже прогрес не стоїть на місці і люди, хоч і інколи несвідомо, але прагнуть йому відповідати. Тож, не дивлячись на таку кількість шкоди людській свідомості, «кліпове мислення» має свої переваги. Багато спеціалістів, які вивчають це питання, впевнені, що цей феномен захищає нас від інформаційного перевантаження. І сам факт існування «кліпового мислення» є звичайною реакцією мозку, обумовленою необхідністю реагувати на величезну кількість інформації з безлічі джерел. Також це розвиває у людині багатозадачність.

Нещодавно була виявлена ще одна несподівана особливість. Люди, що схильні до цієї проблеми стають все менш емпатичними та гублять вміння співчувати. Кожного дня ми бачимо стільки жорстокості та насилля по телевізору або на інших ресурсах, що у багатьох несвідомо підвищується поріг чутливості до чужих трагедій і катастроф.

Найбільша небезпека ховається в тому, що людині з «кліповим мисленням» все важче концентруватися, мислити логічно, міркувати над чимось конкретним. Користувачі

комп'ютера, що володіють кліповою фрагментарною свідомістю, часто не в змозі критично оцінити ті або інші повідомлення [3, с. 174]. Все важче придумати щось своє, індивідуальне, адже ми живемо у велетенському інформаційному полі, у якому всі рішення можна знайти за одним кліком. З таким типом мислення неможливо аналізувати інформацію через те, що вона не затримується у думках надовго і швидко заміщується іншою.

Отже, «кліпове мислення» являється тепер невід'ємною частиною нашого сучасного світу. І всі повинні розуміти, що з цим потрібно боротися. Наразі, від технологій втекти неможливо і потрібно змиритися з наслідками цього. Психологи рекомендують почати читати класичну літературу, дискутувати з іншими людьми на різні теми та ходити на довгі театральні вистави. Хоча б іноді потрібно відпочивати від технологій і знаходити спільну мову з самим собою. А найголовніше – це мати власну думку у будь-якому питанні і вміти її аргументувати. Адже, коли у людини є власна, тверда позиція, нею неможливо маніпулювати. І лише це є запорукою збереження особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Toffler A. The Third Wave. William Morrow and Company inc. N.Y., 1980. 544 p
2. Симакова С. И. Клиповизация мышления у молодежи как следствие развития визуальных коммуникаций в СМИ / С. И. Симакова // Знак: проблемное поле медиаобразования. – 2017. – №2 (24). С. 107-118.
3. Докука, С. В. Клиповое мышление как феномен информационного общества / С. В. Докука // Общественные науки и современность. – 2013. – № 2. – С. 169–176.

Дмитро Анісімов

викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК МОТИВУЮЧИЙ ФАКТОР ВЧИНЕННЯ ПРОТИПРАВНОГО ВПЛИВУ НА РЕЗУЛЬТАТИ ОФІЦІЙНИХ СПОРТИВНИХ ЗМАГАНЬ: ОКРЕМІ ПИТАННЯ

Сьогодні свобода асоціюється із ступенем матеріального достатку. Бажання збагачення породжується постійною його рекламою, а також виховання у людей надмірних викривлених потреб. Засоби масової інформації слугують активним інструментом розпалювання штучних, не потрібних людині бажань. Рекламі вдається пробудити в людях все нові і нові бажання. Піддаючись їй людина починає відчувати що їй необхідно купити і те й інше і третє. І в результаті людські маси починають все більше і більше відчувати почуття незадоволеності, стають більш пригнічені, ніж раніше, бо у них немає коштів на покупку всіх речей, які підсовує їм майстерна реклама» [1, с. 44]. Однією із можливостей легкого збагачення, яка рекламується через засоби масової інформації – це ставки на спорт.

Питання постає не взагалі в ЗМІ, а в тому як їх використовувати. Адже ЗМІ з іншої сторони є перспективним джерелом інформації під час виявлення протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань.

Перш за все, четверту гілку влади, як ЗМІ ще іноді називають, повинні контролювати державні органи. Якщо це безпосередньо стосується безпеки громадян. Адже, чи може позитивно вплинути на свідомість людини реклама тютюну, алкоголю, руйнування сімейних цінностей, наркотиків та насилля? Однак відповідно до ст. 15 Конституції України цензура заборонена. Про це також говорить і ст. 24 Закону України «Про інформацію» забороняється накладати будь-яку заборону чи перешкоджати поширенню інформації.

З 15 травня 2009 року в Україні діяв Закон України «Про заборону грального бізнесу» і відповідно заборонявся будь-який прояв грального бізнесу та участь в азартних іграх. І тому було дозволено проведення тільки державних лотерей, проведення яких регулюється Зако-

ном України «Про державні лотереї в Україні».

Все змінилось 14 липня 2020 року із прийняттям Закону України «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор». В Україні став легалізований гральний бізнес. Даним законом зокрема регулюється організація та проведення азартних ігор в мережі Інтернет. Таким чином ставки на спорт легалізовано, але ст. 369-3 Кримінального кодексу України передбачено кримінальну відповідальність за порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних з маніпулюванням офіційним спортивним змаганням з одержанням в результаті цього неправомірної вигоди.

Спорт вже далекий від ідеальної концепції П'єра де Кубертена. Спорт високих досягнень все частіше використовують для збагачення, отримання політичних переваг та злочинної діяльності.

Оцінка грального бізнесу як негативного соціального явища не є однозначною, про що свідчать різні підходи держав світу щодо нормативно- правового регулювання організації та участі в азартних іграх [2, с. 12]. Однак, погоджуємося з думкою С. Рябчука, що гральний бізнес є вкрай небезпечним видом господарської діяльності, що підриває соціально-економічну атмосферу життєдіяльності суспільства. Небезпечність цього виду діяльності полягає в тому, що цей вид господарської діяльності нерозривно пов'язаний з таким суспільним явищем, як азартні ігри, які в свою чергу виявляють руйнівний вплив на особистість гравця, спричиняючи у деяких випадках патологічну залежність до них [3 с. 191].

З вище викладеного, вважаємо, що легалізація грального бізнесу в Україні є передчасним і необґрунтованим кроком законодавця. Приймаючи даний закон Верховна Рада передбачала в подальшому поповнення державного бюджету через оподаткування азартних ігор і букмекерської діяльності, залишаючи на задньому плані негативні наслідки, які можуть настати в суспільстві за допомогою реклами в ЗМІ. Тому, можемо дійти до висновку, що розглянута тема є актуальною та перспективною в подальшому науковому дослідженні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Э. Мельникова Почему они совершают преступления? Москва. Молодая гвардия. 1974, 124 с.
2. Філотович-Герасименко В.С. Адміністративно-правові засади протидії незаконному гральному бізнесу в Україні : дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2016. 246 с.
3. Рябчук С.В. Кримінологічна характеристика та запобігання гральному бізнесу : дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2018. 218 с. URL: https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2019/03/diss_riabchuk_07_03_19.pdf (дата звернення: 03.10.2020).

Аліна Антипова

здобувач вищої освіти факультету підготовки фахівців для підрозділів стратегічних розслідувань

Науковий керівник:

Наталія Комих

*доцент кафедри гуманітарних дисциплін
та психології поліцейської діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат соціологічних наук, доцент*

ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

У сучасному суспільстві ми часто стикаємося з різноманітними стереотипами, найчастіше вони проявляються, саме у гендерному питанні. Надзвичайно важливим є питання про визначення соціального статусу жінки-правоохоронця. Диференціація причин присутності

жінок в органах внутрішніх справ, з точки зору чоловіків і жінок, обумовлена стереотипами сприйняття особливостей гендерної поведінки в цілому. Так, на думку чоловіків, до таких причин належать бажання жінок: створити сім'ю, вийти заміж, забезпечити себе матеріально, довести, що вони не гірше за чоловіків. На думку жінок, вони стають працівниками поліції, бо прагнуть уникнути безробіття; приваблюють певні пільги, сімейні традиції; чоловічий склад характеру; прагнення до самовираження.

Прихід жінок на службу в правоохоронні органи – закономірний процес розвитку гендерних відносин та впровадження політики гендерної рівності в усіх сферах суспільства. В прагненні досягнути гендерної рівності не слід забувати про розповсюдженість традиційних гендерно-рольових стереотипів. Гендерні стереотипи є найбільш стійкими соціальними стереотипами. Служба в органах поліції висуває до жінок вимоги, які суперечать всім традиційним стереотипам фемінноорієнтованої гендерної поведінки та підтримує маскуліну. Так під час своєї професійної діяльності жінки не раз стикаються саме зі стереотипом, що вони не повинні працювати в поліції, а якщо й працюють, то необхідно, щоб вони працювали лише з документами. Відтак, ми розуміємо, що наше суспільство, ще й досі не позбавилось від гендерних стереотипів.

Проте розглядаючи дану ситуацію зі стереотипом про те, що жінка не повинна працювати в поліції необхідно також звернути увагу на те, що без участі жінок у даній сфері було б набагато тяжче.

Яскравим прикладом спростування даного стереотипу виступає ст. 34 закону України «Про Національну поліцію» в якому чітко зазначено, що поверхневу перевірку може здійснювати поліцейський відповідної статі. Тобто ми розуміємо, що участь жінок у даному превентивному заході є необхідною [1].

З метою подолання гендерної нерівності у 2016 році було видано два накази Міністерства оборони, які розширили штат до 160 посад для жінок у Збройних Силах України. Така відсоткова статистика вказує на реальні прогресивні зміни в політиці гендерної рівності. На наш погляд ці впровадження якісно впливають на руйнування застарілих стереотипів пов'язаних з роботою жінок у даній структурі [2, с. 6].

Відтак, за даними опитування дівчат курсантів, кар'єрні очікування не піднімаються вище посади заступника начальника або начальника відділення. Водночас хлопці-курсанти хотіли б стати заступником начальника або начальником райвідділу, отримати посаду в міністерстві. Серед пояснень більш низьких вимог до кар'єри з боку дівчат на першому місці стоїть побоювання не справитися з виконанням сімейних ролей та небажання демонструвати жорсткий авторитарний стиль керівництва.

Також слід зазначити, що колеги та вище керівництво пропонує на керівну посаду частіше чоловіка, аніж жінку, оскільки надає перевагу усталеним стереотипам статевої приналежності до певних ієрархічних ланок. Таким чином, поки наявний небажаний, з точки зору ефективності взаємодії, гендерний вплив на професійну діяльність працівників. Саме тому ми з впевненістю можемо зазначити, що стереотипи значною мірою впливають на професійну діяльність жінок – правоохоронців.

Отже, ми можемо дійти висновку, що гендерні стереотипи це лише пережитки минулого й вони негативно впливають на сьогодишнє життя жінок. Відтак при працевлаштуванні та подальшій роботі необхідно звертати увагу не на стать людини, а насамперед на моральні якості, глибоке знання, правосвідомість, прийняття рішень у різних, інколи й екстремальних умовах, волю, витримку, можливість розібратися спокійно у складних питаннях – це далеко не вичерпний перелік якостей, якими має володіти працівник правоохоронних органів. Правильне розуміння і застосування психологічних якостей працівників-правоохоронців при виконанні правоохоронних функцій забезпечить суспільству можливість максимально використовувати соціально-психологічний ресурс як жінок, так і чоловіків, що несуть службу в органах внутрішніх справ України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України : Про Національну поліцію від 02.07.2015 № 508-VIII URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/ed20180831#Text>
2. Гаркуша А. Г. Гендерний паритет: жінка в Національній поліції. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування* 2019 № 1. С.23-30

Богдан Арнаутів

здобувач вищої освіти юридичного факультету

Науковий керівник:

Олена Орлова

доцент кафедри загальноправових дисциплін

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВО ДИТИНИ НА ІМ'Я: ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИЙ ДИСКУС

В умовах інтеграції України в Європейський Союз актуалізуються права людини, що дають нам підстави для дослідження цього питання.

Вибір ім'я для дитини є творчим, спірним та важливим процесом, що в кінцевому результаті визначить її долю. У нас час багато батьків підхоплюють хвилю «трендових» імен і в погоні за найунікальнішими доходять до абсурду. В деяких країнах вважають, якщо батьки дають новонародженому ім'я не усвідомлюючи, як воно вплине на життя дитини в майбутньому, держава має право втручання і заборону вписувати химерне ім'я в перші документи дитини. В народному фольклорі зазначається: «Як назвеш корабель, так він і попливе».

Питання проблеми прав дитини піднімаються в працях багатьох вчених та науковців, зокрема: М. Агарков, Дж. Ван Б'юрен, К. Вентцель, І. Гончар, Н. Горобець, А. Махоммад, Р. Стефанчук та інші.

Одним із основних актів з цього питання є ратифікована Україною Конвенція ООН «Про права дитини», згідно якої визначається, що кожна дитина має право на гідний розвиток особистості, моральну, духовну та соціальну незалежність, як члена суспільства.

Право дитини на ім'я належить до числа основних прав, оскільки ім'я – це перша відправна точка як для дитини, так і для суспільства, що слугує засобом ідентифікації дитини та її родини. Хоча в міжнародну та національну законодавстві це право сформульовано як право дитини, через нездатність дитини в момент народження обирати собі ім'я, здійснення цього права покладається на батьків від імені дитини. Одним із наслідків цього є те, що, хоча діти і мають право на ім'я, вони, згідно міжнародним правом, не мають права на ім'я за власним вибором.

Визначаючи дане поняття, можна зазначити, що з плином часу серед суспільства можуть складатися певні стереотипи та асоціації пов'язані з ім'ям людини. Навіть при знайомстві, ми звертаємо велику увагу на ім'я, що змінює одразу наше ставлення до особистості. Це підтверджує вплив ім'я на долю людини. Кожне ім'я має свій персональний образ, який склався шляхом історії, це може бути пов'язано з видатною персоналією, яка залишила свій слід в існуванні людства. Прикладом може стати королівські династії різних часів, де одні й ті ж самі імена повторювались з покоління в покоління. І до сьогодні, існує тенденція називати дітей в честь успішних та знаменитих людей.

Імена особи також можуть впливати на їх стан здоров'я, як зазначав Т.Уестон у своїй роботі, що пацієнти, чий імена починаються з літер останньої третини алфавіту, у три рази частіше схильні до серцево-судинних захворювань [1, 15].

Людина чує своє ім'я з дитинства і отримавши від індивіда у формі слова-образи його ім'я, з яким індивід ототожнює себе, біокомп'ютер-ДНК сприймає його як програму життя і згідно з цим планує реакції індивіда на життєві ситуації, світосприйняття себе та ставлення до себе. Подібне дослідження здебільшого має лише теоретичний підґрунтя, але воно не позбавлене сенсу. Так, немилозвучні, глузливі, нетрадиційні імена, скоріш за все, матимуть негативний вплив на їхніх носіїв і, найімовірніше, доля їхніх власників та їх світогляд багато в чому формуватимуться на основі «життєвої програми», продиктованої їм своїм іменем [2, 77].

Згідно ч. 1 ст. 146 Сімейного кодексу України «Ім'я визначається за згодою батьків». Це означає, що вибір імені залежить не від дитини, а від батьків, які в той чи іншій мірі вирішують долю дитини [3]. В Україні зареєстровані випадки коли, батьки називали своїх дітей найбезглуздішими іменами: Абу, Ратмір, Інстаграм, Фейсбук, Констанція, Даль, Влоята, Домисла, Боцан, Іслам, Гдан, Янукович, Хведор, Климед, Евшка, Пішта, Фері, Тойота, Даць, Юзик, Терміна, Йогакка. Деякі вважають, що потрібно ввести певний перелік заборонених імен. Ця практика застосовується в країнах Європейського союзу, наприклад в Німеччині це Osama Bin-Laden (Осама Бин Ладен), Adolf Hitler (Адольф Гітлер), Matti (Душевнобольной), Kohl (Капуста), Stompie (Топотун), в Португалії це Nirvana (Нірвана), Rihanna (Ріанна), Jimmy (Джимми), Viking (Вікінг), Sayonara (Прощай). В Данії взагалі встановлено список із 7000 схвалених імен, серед яких на думку держави можливо обрати один гідний варіант.

Обмеження всюдозволеності у виборі ім'я дитини зазначено в праці вітчизняного дослідника і науковця Р. Стефанчука, який вважає, що попри таку свободу у виборі власного імені дитини, доцільно було б такої «іменній творчості» батьків визначити певні, встановлені здоровим глуздом, обмеження. Він пропонує у разі вибору «екзотичних», неблагозвучних імен чи таких, що можуть зашкодити інтересам дитини, органам опіки та піклування чи суду відмовляти батькам у реєстрації такого імені, використовуючи принцип розумності та керуючись при цьому інтересами дитини [4, 88].

Згідно статті 21 Конституції України «Усі люди є вільні та рівні у своїй гідності та правах. Права і свобода людини є невідчужуваними та непорушними» [5]. Поняття гідності можна розкрити через специфіку суспільства, де кожному надається право на ім'я. Якщо розглядати це поняття в більш ширшому контексті, то гідність розуміється, як всебічне уявлення про цінність будь-якої людини як моральної особистості, що також означає особливе моральне ставлення людини до самої себе і ставлення до неї з боку суспільства. При умові посягання на гідність людини зневажається головний предмет гідності - ім'я. По-перше, порушення правил вживання існуючого і зареєстрованого імені перекручуючи його на різні прізвиська, що можуть бути образливі для особи. По-друге, надання дитині химерного, нетрадиційного та образливого імені за своєю природою без наявності на те підстав.

Таким чином можна зробити підсумок, що право дитини на ім'я є основоположним правом для існування людини в соціумі. Воно ідентифікує особистість та створює певне враження про людину, саме через ім'я проявляється гідність людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Леонович О. А. В мире английских имен. Астрель. 2002. 140с.
2. Горобець Н.О. Право на вибір імені дитини. *Університетські наукові записки*. 2011. № 4. С. 74-79. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2011_4_11.
4. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року № 2947-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21-22. ст.135 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.
5. Стефанчук Р.О. Право на ім'я. Київ. 2005.
6. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141 (зі змінами внесеними Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02 червня 2016 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 28. Ст. 532).

Ольга Баніт

здобувач вищої освіти (магістерський рівень)

Науковий керівник:

Марія Бутиріна

професор завкафедри масової

та міжнародної комунікації

кандидат наук із соціальних комунікацій

*(Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара)*

ФЕЙКОВІ НОВИНИ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ

Фейки (від англ. підробка, фальсифікація) – це штучно створені новини, які містять неправдиву або перекручену інформацію та мають на меті економічну, політичну або військову вигоду. Вони поширюються за допомогою ЗМІ, зокрема із метою дезінформації суспільства та ведення інформаційних війн. Ознаками фейкових новин є: емоційність (повідомлення про загрозу життю та велику кількість жертв, довірливе звертання до аудиторії, заклики передати інформацію іншим тощо), кричущий заголовок та використання фото, вирваних з контексту або відредагованих, відсутність посилання на джерело або посилання на абстрактне джерело (фрази типу «англійські вчені з'ясували», «у закордонній пресі», «джерело, що забажало залишитися невідомим») [2].

Збільшення ефективності та поширюваності фейків пов'язано із настанням цифрової ери, для якої характерне використання комунікативних мереж та технологій, що дозволяють швидко поширювати неправдиву інформацію серед широкої аудиторії. Для цього використовують різні інструменти: текст, фото, відео та аудіо; реклама (в тому числі вірусна) у традиційних медіа та соцмережах; інформаційні вкиди у Viber, WhatsApp; бот-мережі, які імітують обговорення людей на форумах та у соцмережах. Також зловмисники використовують нейромережі, які дозволяють синтезувати голос людини і вкладати в її уста слова, які вона ніколи не говорила. Зокрема, таким чином можна клонувати голос жертви та пройти голосову авторизацію у банку (при цьому достатньо трьох секунд навіть неякісного запису голосу, зробленого за допомогою автодзвінка (robocall)) [1].

Наведемо приклад використання фейків у військовій пропаганді. Під час Першої світової війни маленька замітка була доповнена та передрукована низкою видань у різних країнах. Почалося все із публікації у відомій німецькій газеті «Kölnische Zeitung», в якій повідомлялося, що з приводу захоплення німецькими військами французького міста Анвер у місті будуть дзвонити у дзвони. Французька газета «Le Matin» з посиланням на «Kölnische Zeitung» передрукувала цю інформацію по-своєму, написавши, що німецькі військові змушують місцевих священнослужителів дзвонити у дзвони із приводу здачі міста. Англійська «The Times» повідомила, що священників, які відмовилися дзвонити у дзвони, відсторонили від служби; а італійська «Corriere della Sera» (нібито передруковуючи повідомлення «The Times») повідомила, що священники були засуджені німцями до каторжних робіт. Цю інформацію знову підхопила французька «Le Matin», повідомивши, що священники були підвішені до дзвонів догори ногами за героїчну відмову дзвонити у них [3, с.115].

Під час військових дій активно використовуються фейкові повідомлення про могутність армії для дискредитації або деморалізації противника. Не дарма чутки, пропаганда, брехня та провокації призводять до переворотів та революцій. Тому уряди багатьох держав всерйоз занепокоєні боротьбою із фейками, на яку витрачаються значні суми бюджетних коштів. Це призводить до змін у законодавстві, які покликані захистити населення від впливу неправдивої інформації.

Боротьба із фейками є актуальною і для України в умовах гібридної війни, одним із

засобів якої є саме фейкові повідомлення. Здебільшого для цього використовуються інтернет медіа та спільноти у соціальних мережах. Небезпекою фейк-нюз за умов ведення бойових дій є те, що пересічному громадянину досить важко відрізнити такі новини від справжніх. Це, разом із психологічними та технічними прийомами виготовлення фейків, призводить до їх стрімкого поширення, великого суспільного резонансу, створення осередків соціального напруження, що призводить до дестабілізації суспільно-політичної ситуації в регіоні чи країні в цілому і спроможне підірвати імідж держави на світовій арені. У довгостроковій перспективі такі дії можуть призвести до змін у світогляді громадян та формування національної ідеї у вигідному для групи осіб напрямку і, природньо, становить серйозну загрозу національній безпеці країни [4, с.109].

За таких умов надзвичайно важливим є підвищення медіаграмотності населення. Оскільки пересічному громадянину буває важко визначити у потоці новин фейки, фахівці рекомендують перевіряти інформацію за допомогою поважних джерел (чи дійсно та чи інша цитата належить персоні, і якщо так, то в якому контексті вона вживалася; чи є автор реальною особою), сумніватися в правдивості публікації, якщо вона написана у «переконувальному» тоні, упереджено і має кричущий заголовок, містить колажі чи модифіковані фото; якщо тіні на обличчі героїв сюжетів чи фото лежать неприродньо, а самі вони не моргають тощо [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Компания Бекмамбетова начала «клонировать» голоса знаменитостей. URL: <https://www.rbc.ru/business/29/10/2019/5db6dc759a79476159856e01> (дата звернення: 18.11.2020).
2. Кондратьев Р.Я., Миронова Н. Г. Фейк-новости как инструмент социального управления и объект применения методов информационной безопасности. Современные технологии управления. №1 (91). URL: <https://sovman.ru/article/9106/> (дата звернення: 16.11.2020).
3. Петросян А. Э. В паутине Фамы (природа слухов, их распространение и социальный резонанс). Вестник ОмГУ. 2008. № 3 (49). С. 114-126.
4. Черниш Р. Ф. Фейк як один із інструментів негативного впливу на національну безпеку України в умовах ведення гібридної війни. Часопис Київського університету права. 2019. № 2. С. 109-114.

Дарія Браун

здобувач вищої освіти факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування

Науковий керівник:

Елеонора Скиба

професор кафедри гуманітарних дисциплін та психології поліцейської діяльності

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

доктор філософських наук, доцент

РОЛЬ ЛОГІКИ У ФОРМУВАННІ ЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЮРИСТА

Питання, що стосуються ролі логіки у формуванні культури мислення юриста були предметом розгляду багатьох філософів і логіків і є дуже актуальними на сучасному етапі розвитку суспільства. Про велику важливість логіки для юристів знали завжди. Занадто високою була ціна логічної помилки для тих, хто так чи інакше визначав долі людей. Саме тому, під час підготовки суддів, прокурорів, слідчих, арбітрів, юристконсультів, тобто всіх тих,

кого сьогодні називають правниками, значну увагу приділяли вивченню основ формальної логіки.

Вивченням питань щодо ролі логіки в юридичній теорії і практиці займалися такі вчені, як П. П. Баранова, І. А. Ільїна, Е. В. Казгерієвої, В. І. Курбатова, М. В. Міхалкіна, А. А. Тер-Акопова та ін.

В сучасній логічній практиці активно використовуються всі відомі логічні засоби: визначення (юридичних понять), поділ (наприклад, класифікація злочинів), версія (як вид гіпотези), умовивід (наприклад, в обвинувальному чи виправдувальному вироках), доведення та спростування (наприклад, під час досудового розслідування та судового розгляду). Але, щоб правильно використовувати логічні засоби ними необхідно досконало володіти. А це можливо лише завдяки глибокому та вдумливому вивченню логіки – засвоєнню визначеного обсягу логічних знань, умінь та навиків. Варто зазначити, що для того щоб стати юристом необхідно мати високу правову та логічну культури. [1, с. 56]

У судовій практиці предметом пізнання є зазвичай подія, що відбулася. Судове пізнання – це здебільшого опосередковане, вивідне пізнання. Тут головну роль відіграють логічні засоби пізнання, насамперед умовивід. [2, с. 47] Судове провадження, спрямоване на досягнення об'єктивної істини у кримінальній справі, відбувається в формі висунення та доведення судових версій. Для встановлення істини у справі треба зібрати факти (докази), які належать до неї, висунути та розвинути версії, перевірити та довести істинність однієї версії та хибність іншої. Логіка вчить законам і правилам мислення, використання яких для судового пізнання має виняткове значення. Вміння оперувати поняттями і судженнями позбавить фахівця багатьох логічних помилок, які можуть вплинути на долю людини.

Практика слідчого, як і будь-яке пізнання, підпорядковується не тільки законам діалектичної логіки, але й законам і правилам формальної логіки. Знання логіки допомагає правильно будувати судово-слідчі версії, складати чіткі плани розслідування злочинів, помічати системи оперативних дій, не допускати помилок при написанні офіційних документів: протоколів огляду місця злочинів, рішень і постанов, обвинувальних висновків. [3, с.62]

Логіка має вагомe значення і для криміналістики, і для вирішення великої кількості юридичних завдань, урегулювання трудових, майнових та інших відносин, соціально-правового захисту громадян. Професійні юристи, спираючись на знання законів логіки, часто виявляли помилки в показаннях з боку звинувачення, підсудного, адвоката і звертали на це увагу суду.

Отже, засвоєння формальної логіки допомагає правникам:

- мислити більш визначено, точно і ясно, чітко визначати поняття, не допускати в думках формально-логічних суперечностей, коли відносно одного й того ж предмета дещо стверджується і теж саме заперечується.
- у своїй діяльності мислити послідовно, переконливо і самостійно, виявляти логічні помилки у своїх міркуваннях та у показаннях потерпілих, звинувачуваних та свідків
- точно визначати зміст і обсяг юридичних понять, здійснювати їх ділення і класифікацію.
- свою промову будувати логічно, вірно, переконливо і професійно, вміти ставити запитання та відповідати на них;
- розробляти судово-слідчі версії, складати чіткі плани розслідування злочинів;
- грамотно складати юридичні документи: директиви, акти, протоколи, накази, звіти та ін.

У висновку варто зазначити, що формальна логіка є дуже важливим інструментом у практичній і теоретичній діяльності правника. На сьогодні, у період становлення України як правової держави, значення логіки для юристів ще більш зросло. Логіка стала невід'ємною частиною юридичної освіти. І це зумовлено особливістю роботи правника, будь він суддя, адвокат, юрисконсульт, вчений-правознавець і т.д. Будь-кому з них доводиться постійно визначати і класифікувати висновки як рішення, аргументувати і спростувати їх, забезпечувати точність і ясність висловлювань, для однозначності трактування і розуміння їх громадянами.

Отже, значення логіки для юриста проявляється в її нерозривному зв'язку з правовою діяльністю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Логіка для правознавців навч. посіб. О. О. Бандура, О. І. Гвоздік, В. М. Кравець та ін.. Київ . Нац. акад. внутр. справ, 2016. 144 с
2. Логіка юридична: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів. ПП «Арал», 2018. 172 с.
3. Проценко М. Роль логіки у формуванні логічної культури юриста М. Проценко. Світогляд - Філософія - Релігія. 2014. Вип. 7.

Олександр Варушко

Інститут технічної механіки

Національної академії наук України

і Державного космічного агентства України

ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЯ СОЦІУМУ ЯК ФОРМА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ СУСПІЛЬСТВА ДЛЯ ПОБУДОВИ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ

У сучасних соціально-політичних, економічних, екологічних та інших умовах, особливу важливість має завдання інтелектуалізації соціуму. Результати вирішення цього завдання визначають відповідне місце українського суспільства в загальносвітовій соціальній системі і в різних аспектах її прояву (політика, економіка, культура, пр.). Очевидна значимість завдання інтелектуалізації, в тому числі, для кожної конкретної розвиваючої і соціально проявляючої себе особистості.

Разом з тим, в переважній більшості випадків, згаданий процес і його результати залежать від багатьох умов і якості соціального середовища, частиною якої є індивідуум. Соціальне середовище, соціум - це, в своїй основі, складна система діяльності і прояви індивідуумів. Якість соціального середовища є сукупність якостей формує її індивідуумів в широкому спектрі проявів особистості. Самореалізація особистості і еволюціонування соціуму взаємозалежні і взаємообумовлені.

Сучасний етап соціально-політичного, економічного та екологічного розвитку обумовлений трансформацією всієї соціально-політичної, економічної та екологічної системи в контексті її інтелектуалізації. Елементами інтелектуалізації є інформація, наукові знання, а також професійний, науковий і культурний потенціал суспільства, які в сукупності можуть бути розглянуті як інтелектуальні ресурси. У сучасних умовах роль інтелектуальних ресурсів надзвичайно зросла. Вони багато в чому визначають не тільки якість виробленої продукції та послуг, а й структуру національної економіки, ефективність функціонування народних господарств, їх інноваційний потенціал, який, в свою чергу, поділяється на певні складові, що обумовлені в ієрархічну структуру. В якості таких складових інноваційного потенціалу системи виступають виробничий, кадровий, організаційно-управлінський, технологічний, науково-технічний, фінансово-економічний блоки.

Інноваційний потенціал - це основа ефективного розвитку й організації взаємодії всіх суб'єктів соціально-політичних, економічних, екологічних та суспільства в цілому. Інтелектуалізація пронизує всі його елементи. Саме вона виводить на перший план людський капітал, елементами якого є знання, навички, моральні цінності персоналу, культура праці. Людський капітал є пріоритетом, оскільки перехід від індустріального до постіндустріального економічного укладу, який відбувається в найбільш розвинених країнах, в першу чергу означає зміну ролі людського фактору в сучасному виробництві. Потрібно висококваліфікований і освічений працівник, що володіє не тільки вузькопрофесійними знаннями, а й широким кругозором, який дозволяв би йому вільно орієнтуватися в постійно мінливій обстановці, приймати самостійні рішення. Тому для розвитку людського капіталу держави повинні виді-

лятися значні кошти на освіту, охорону здоров'я, соціальне забезпечення, оскільки ці, на перший погляд, непродуктивні витрати, насправді є головним джерелом економічного зростання. У зв'язку з цим необхідно розібратися з глибинної сутності процесів, що відбуваються, щоб в повній мірі використовувати ці знання на благо суспільства. Інтелектуалізація - це складний, багатосторонній і багатофакторний процес. Розподіл на ранги компонентів інноваційного потенціалу дає можливість визначення критичних чинників, які впливають на кінцевий інноваційний результат. Поряд з організаційно-управлінськими ресурсами інноваційний потенціал обумовлений наявністю розвиненої інноваційної культури. Формування інноваційної культури в контексті процесу інтелектуалізації дозволяє прискорити і підвищити ефективність впровадження нових винаходів і технологій. Ефективність досягнення опосередковується наступною пропорцією: чим вище інноваційний потенціал організації, тим імовірніше позитивний результат інноваційного проекту. У кожного громадянина країни має бути бажання і усвідомлене прагнення для отримання знань в управлінні країною на благо Батьківщини.

Ростислав Гловацький,
учень 9 класу, НВО №28 м. Дніпро

Науковий керівник:
Ірина Царьова
доцент кафедри
українознавства та іноземних мов
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор філологічних наук

МОБІЛЬНІ ПРИСТРОЇ ЯК ЗАСІБ КОМУНІКАЦІЇ В НАВЧАННІ

Аналіз особливостей використання школярами мобільних пристроїв є основою для визначення чинників позитивного впливу, що визначають зручність використання гаджетів для формування інтелектуальних навичок учнів у процесі навчання. До таких належать: органічне поєднання навчальної діяльності та ігор; створення позитивного емоційного фону для діяльності учнів; досягнення атмосфери успіху; адаптація навчального середовища до особливостей особистості та вимог учня.

Технології стають важливою частиною шкільної освіти. І програмне, і апаратне забезпечення частіше застосовується для поліпшення освітнього процесу. Завдяки мобільним телефонам і планшетах учителі та викладачі тепер можуть використати цілий ряд технологій, у тому числі доповнену реальність. У наші дні мобільні пристрої виступають потужними обчислювальними пристроями. Викладачі повинні також шукати інноваційні способи інтеграції технологій, до яких звикли школярі, студенти, такі як соціальні мережі. Ці технології, на додаток до віртуальної реальності, 3d-друку і хмарних обчислень, закладають основу для створення ефективних навчальних середовищ. Більше, ніж коли-небудь, молодь має доступ до потужних комп'ютерних технологій не у вигляді настільних ПК, а у формі мобільних технологій.

Телефони сьогодні – це інтернет-браузери, персональні комп'ютери, калькулятори і багато іншого. Планшети виконують практично ту ж функцію, пропонуючи потужні комп'ютерні технології так, щоб вони залишалися мобільними.

Експерименти показали, що систематичне використання комп'ютерів у навчанні молодих студентів сприяє формуванню в учнів інтелектуальних навичок, включаючи вміння планувати та аналізувати, тим самим підвищуючи мотивацію до навчальної діяльності. Використання навчальних комп'ютерних ігор та предметів навчання матиме більший вплив на

формування аналітичних навичок. Залучення учнів до виконання спеціально розроблених завдань на комп'ютерах допомагає вдосконалити навички ефективного планування; впровадження комп'ютерів у викладання початкових класів має активну роль у збільшенні навчальної діяльності молодих учнів.

Стільникові телефони колись вважали пристроєм, що відволікає учнів на заняттях. Хоча це все ще залишається правдою, викладачі поступово знаходять, що телефони можна перетворити на інструменти навчання. З роками телефони перетворилися на потужні навчальні посібники, які при правильному використанні можуть поліпшити результати навчання. Сьогодні мобільні технології можуть бути використані різними способами для поліпшення учбового процесу. На базовому рівні його можна використати для задоволення основних потреб, наприклад таких як:

1) проведення складних розрахунків з детальним розписом кроків рішення за більш короткий час і для усіх учнів одночасно;

2) запис лекцій в класі у зручній формі і ведення записів, які завжди будуть під рукою і не займають багато місця;

3) використання під час наукових поїздок і для документування природних явищ або поліпшення екскурсій по історії шляхом фотографування історично значимих структур.

4) викладачі можуть використати послуги онлайн-опитувань, щоб перевірити свої класи у кінці уроку. Вони можуть спроектувати питання, а потім попросити учнів написати свою відповідь учителеві у форматі з варіантами відповідей. Програма скомпілює відповіді і відобразить відсотки студентів, яку відповідь вони обрали, використовуючи графік. Це може допомогти встановити, скільки і що саме клас вивчив. Після цього учитель може відповісти на запитання, вирішивши, чи треба їм знову поглиблюватися в матеріал, чи, можливо, необхідно просто коротко розглянути незрозумілі теми.

Проте це ледве торкається поверхні того, що можуть зробити мобільні технології.

Потужність мобільних пристроїв також дозволяє студентам проводити дослідження в класі, як ніколи раніше. Замість того, щоб використати комп'ютер, учителі тепер можуть покладатися на мобільні телефони, щоб зв'язати учнів з Інтернетом, де вони можуть відстежувати інформацію по темі, що вивчається. Є також додатки, які учителі можуть використати для учнів. Ці додатки можуть виконувати декілька ролей, включаючи надання демографічних даних або певних фрагментів історії по певних темах. Проте для викладачів важливо очистити програмне забезпечення, яке вони збираються використати зі своїми адміністраторами, перш ніж встановлювати його на телефони учнів.

Мобільні технології також важливі, тому що вони можуть дозволити студентам співпрацювати, використовуючи соціальні мережі в класі. Дійсно, соціальні мережі все більше цінуються за їх здатність покращувати учбовий процес. Як розповідає одна випускниця покоління Z, Кристен Паланж : "коледж – це місце, де студенти можуть узяти на себе відповідальність за використання технологій і використати їх у своїх інтересах". Крім того, вона додає: "Я не знаю жодної роботи, на яку мій клас піде, де ми не використовуватимемо комп'ютер і не матимемо доступу до Інтернету".

Для викладачів і для закладів вищої освіти це означає зміну у використанні технологій, щоб відповідати новому поколінню. Наприклад, замість того, щоб проводити звичайну виховну годину, викладач може зробити її доступною в додатках для обміну миттєвими повідомленнями, таких як WhatsApp або Signal. І групові проекти можуть використати інструменти онлайн-співпраці, такі як Google Docs або Slack – ті ж, які вони використовуватимуть у своїй кар'єрі.

Роблячи висновки, можна зазначити, що у минулому викладачі часто використовували технологію, розроблену спеціально для аудиторії, наприклад, навчальне програмне забезпечення. Однак сучасне середовище створило технології, які не розроблені спеціально для навчання, але можуть ідеально покращити заняття. Одна з кращих сторін цього явища – це те, що воно збільшує залучення студентів. Ці технології змушують студентів працювати з їхніми матеріалами з більш практичним підходом і заохочують студентів до співпраці один з

одним. Таким чином, технології роблять освіту ефективнішою, ніж будь-коли.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

- 1). Превилл, П. Як навчити покоління Z в класі. [Електронний ресурс] // tophat.com: TOP HAT. URL: <https://tophat.com/blog/generation-z-teach-classroom/>
- 2). Бектон Л. Технологія в освіті: Повний посібник. [Електронний ресурс] // educationcorner.com. URL: <https://www.educationcorner.com/education-technologies.html>;
- 3). Бектон Л. Використання стільникових телефонів як засобів навчання [Електронний ресурс] // educationcorner.com: URL: <https://www.educationcorner.com/cell-phones-learning-tools.html>.

Вікторія Голобородько

*здобувач вищої освіти (магістерський рівень)
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування*

Науковий керівник:

Інна Шинкаренко

*доцент кафедри гуманітарних дисциплін
та психології поліцейської діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук, доцент*

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ГІГІЄНИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ МЕДІА-СВІДОМОСТІ

Статтею 19 Загальної Декларації прав людини передбачено, що кожна людина має право на свободу переконань і на вільне їх виявлення. Це право включає свободу безперешкодно дотримуватися своїх переконань та свободу шукати, одержувати і поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами і незалежно від державних кордонів [1, с.1].

З кожним днем сучасна людина все збільшує свої інформаційні можливості та розширює масштаби отримання інформації з різних джерел. Наразі до таких джерел відносяться: мережа Інтернет, телебачення, радіо, кіно, друковані ЗМІ, тощо. Інформація є важливим і надзвичайно значущим компонентом сприйняття навколишньої дійсності в суспільстві, тепер навіть важко уявити собі життя без соціальних мереж, перегляду улюблених телепередач, спілкуванні в соціальних мережах.

Основоположною метою інформаційної гігієни є попередження негативного впливу інформації на психічне, фізичне та соціальне благополуччя окремої людини, соціальних груп, населення в цілому, а також розповсюдження, споживання, зберігання та відтворення інформації, наукове обґрунтування гігієнічних нормативів інформації, інформаційного середовища, інформаційних мереж та процесів [2, с.83-91].

Так, боротьба за свідомість громадян здійснюється за допомогою інформаційних засобів впливу, які застосовуються з метою нанесення відповідного інформаційного або психологічного впливу. Для розуміння того, що відбувається в медіа світі, потрібно навчитися розрізняти такі два поняття як «пропаганда» та «інформування». На перший погляд «пропаганда» та «інформування» – це майже тотожні поняття, адже вони зазвичай означають надання інформації, проте мають суттєву різницю. Інформування роз'яснює та розповідає про події, явища і факти, які мають достовірну, перевірену інформацію, а пропаганда виконує не тільки цю місію, але й намагається вказати на правомірність дій та суджень лише одній стороні конфлікту, маніпулює свідомістю людини.

Тематиці інформаційної гігієни присвячені арт-проекти та тренінги, зокрема проект «Програма медіаграмотності громадян», «ARTEFACT». Проекти, присвячені актуальній

проблемі впливу інформації на людину, фільтруванню фейкових новин, мають на меті підвищити медіаграмотність суспільства [3, с.1].

Для виявлення маніпулятивної та пропагандистської, інформації, яка засмічує медіасвіт, можливо застосувати п'ять простих правил інформаційної гігієни:

Не довіряти інформації, яка постійно повторюється. Часте повторення ідентичної інформації є одним з методів маніпуляцією свідомістю людини. Так, людина отримує ідентичну інформацію, або відмінну, але з аналогічними тезами, і таким чином має зробити висновок у правдивості отриманої інформації. Що у свою чергу формує певну точну зору громадянина, яка вигідна розповсюдженню або замовнику інформації. Наприклад, новини, які носять характер замовних або ж «темники», про які Україна дізналась на початку 2000-років і які, вірогідно, й зараз використовуються у медіапросторі [4, с.1].

Перевірити інформацію, яка зацікавила, мінімум в трьох авторитетних джерелах, що дозволить поглянути на отриману інформацію під іншим кутом та з різних точок зору, а також співставляти вказану інформацію. Ми живемо в часи, коли для поширення будь-якої інформації для широкого загалу не потрібно багато часу, і якщо, наприклад, актуальна новина, на яку є запит суспільства, буде поширена на одному вебресурсі, то незабаром вона з'явиться на інших. Проте, авторитетні джерела інформації не ризикують поширювати неперевірену інформацію, з чого ми і отримуємо наступний пункт.

Напрацюйте собі ряд авторитетних джерел інформації, це мінімізує можливість впливу та потрапляння до вас маніпулятивної та пропагандистської інформації. Водночас, ці джерела мають бути досить авторитетними, різносторонніми та з відкритою інформацією про власника або коло власників. Адже, як вище зазначалося, національні телеканали, газети зі значними тиражами, або інформаційні агенції вебсайти, яких відвідують мільйони читачів, не будуть ризикувати поширювати неперевірену інформацію.

Найчастішим способом маніпулювання свідомістю людини є емоційна забарвленість, що притаманна більшості пропагандистським матеріалам, помітити таку інформацію не важко, досить просто звернути увагу на використання прикметників та інших слів, сформованих з частин мови, не характерних для ділового стилю мовлення засобів масової інформації [5, с.46-50].

Необхідно розрізняти інформацію рекламного характеру, хоча згідно чинного законодавства України рекламні публікації мають бути поширені в рубриці "Реклама" чи "На правах реклами", проте, не всі дотримуються вказаних норм. Зокрема, часто можливо побачити інформацію, яка висвітлює людину чи групу осіб в «світлих» тонах, говорячи лише про позитивні сторони. В медіа спільноті таку подачу інформації іменують – іміджевою, адже метою цієї інформації є покращення іміджу особи або групи осіб. Перевірити таку інформацію можливо, дізнавшись про власника поширювача інформації та переглянувши більше інформації по вказаній темі зі сторонніх джерел [6, с. 1; 7, с.1;].

Отже, роль інформаційної гігієни відіграє велике значення у можливості отримати об'єктивну та правдиву інформацію. Критичне мислення, усвідомлення важливості формування медіа-свідомості є наріжним каменем у формуванні вільного медійно незаангажованого та не заідеологізованого суспільства. Саме того суспільства, яке може виокремлювати потрібну і правдиву інформацію та використовувати її під час прийняття та ухвалення рішень у всіх галузях життя. Тож, в епоху інформаційних технологій та всебічно вільного доступу до інформації, для побудови такого суспільства маємо розвивати власну медіа-свідомість, щоб не загрузнути в інформаційному смітті та маніпулятивних технологіях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Загальна декларація прав людини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text.
2. Халамендик В. Б. Інформаційна гігієна як фактор збереження психічного здоров'я людини / В. Б. Халамендик. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя, 2008. Вип. 35. С. 83-91.
3. Інформаційна гігієна. Як досягти гармонії. URL: <https://artefact.live/%d1%96%d0%bd%d1%84%d0%be%d1%80%d0%bc%d0%b0%d1%86%d1%96%d0%>

b9%d0%bd%d0%b0%d0%b3%d1%96%d0%b3%d1%96%d1%94%d0%bd%d0%b0%d1%8f%d0%ba%d0%b4%d0%be%d1%81%d1%8f%d0%b3%d1%82%d0%b8%d0%b3%d0%b0%d1%80%d0%bc/

4. Громлюк І. «Соросята» і «темники від посольства США». Хто і як поширює в Україні анти-західну пропаганду в соцмережах. URL: <https://ms.detector.media/manipulyatsii/post/25596/2020-09-28-sorosyata-i-temniki-vid-posolstva-ssha-khto-i-yak-poshiryue-v-ukraini-antizakhidnu-propagandu-v-sotsmerezakh/>

5. Навчання медіаграмотності громадян: посібник для тренерів / Академія Української преси, StopFake та IREX. С.46-50. - URL: <https://www.aup.com.ua/mediaosv/programa-mediagramotnosti/>

6. САФАРОВ А. ВИМОГИ ДО МАРКУВАННЯ РЕКЛАМИ – РОЗ'ЯСНЕННЯ ЮРИСТІВ ІМІ. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/vymogy-do-markuvannya-reklamy-roz-yasnennya-yurystiv-imi-i32453>

7. Про рекламу : ЗАКОН УКРАЇНИ від 03.07.1996 р. № 270/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96%D0%B2%D1%80#Text>

Катерина Дракіна

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Андрій Перетокін

*к.і.н., доцент кафедри українознавства,
документознавства та інформаційної діяльності
ДВНЗ «Придніпровська державна академія
будівництва та архітектури»*

РОЛЬ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ У ФОРМУВАННІ СУЧАСНИКА – ПСИХОЛОГІЧНІ ТА МОРАЛЬНІ АСПЕКТИ

Досить часто характер нашої поведінки залежить від конкретних медіа, яким ми надаємо перевагу. В наш час засоби масової інформації (далі ЗМІ) мають найбільш вагомий вплив на громадську свідомість та людей. Здатність швидко та майже тотально охоплювати найбільш великі аудиторії дає їм можливість трансформувати систему духовного та морального розвитку, і в розвинутих суспільно-політичних системах панує теза, що ті, хто володіє ЗМІ, володіють громадською думкою. Саме за допомогою мас-медіа серед різних категорій населення пропагуються певні ціннісні установки, світоглядні стереотипи та моделі поведінки, внаслідок чого спільні смаки і форми “культурного споживання” поширюються серед усіх категорій населення. З огляду на це, у змаганні за культуру мас-медіа перебувають практично поза конкуренцією [1]. Коли інформації забагато, вона не лише швидко забувається, а й розмиває наші ціннісні орієнтири. Ми перестаємо співпереживати жертвам катастроф, так як втрачаємо вміння аналізувати дані, бо вже фізично не здатні перевірити кожную прочитану новину, тому й піддаємося на маніпуляції та віримо фейкам. Розглянемо декілька теорій та концепцій, що вивчають вплив засобів інформації на людину.

Відповідно до концепції відомого канадського соціолога і культуролога Маклуена Г. М. ера мас-медіа і електронної інформації змінює як життя людини, так і її саму. Сучасні ЗМІ, як складова частка масової культури, знищують на планеті простір і час, національні кордони, пов'язуючи в єдину мережу найвіддаленіші куточки, які називаються терміном «глобальне село» в книгах «Галактика Гутенберга. Становлення людини, що друкує» [2, с. 23]. Маклуен показує, як в результаті Земна куля «стиснулася» до розмірів «села» (настав час імплузії), стала можлива миттєва передача повідомлень з будь-якої точки світу в будь-які інші. Глобальне село «абсолютно забезпечує незгоду з усіх питань». Тобто в той час вже знали як буде виглядати наше суспільство. Прикладом цього є Соціальні мережі, але вони скоріш асоціюються з ігровим полем з правилом: Інтернет місце, де зникає тілесність гравця, його соціальний статус, вік, стать і т. п., в силу чого людина відчуває себе гравцем, рівним іншим на цьому полі. Завдяки цьому люди можуть створити коло спілкування, де можна

знайти близьких, при тому що «в реальності» ви знаходитесь далеко. Але це правило дає трохи збрехати, виставляючи себе за іншого, не вказати до кінця яку-небудь інформацію, прикрасити реальність [3]. Соціальні мережі поступово перероджуються в дзеркала, що відображають нереальний образ, а бажаний. Дивлячись під час спілкування через маски, людина відчуває себе в абсолютній безпеці, думаючи, що вона настільки вдало замаскована, що ніхто не зможе її впізнати, вона може вступати в різні зв'язки, показувати себе експертом у всіх сферах науки і мистецтва, хоча її обізнаність в даних областях обмежена поверхневими знаннями. Ведений цими думками, користувач соціальної мережі може перетворитись на людину, одержиму марнославством, яка хоче, щоб її помітили і оцінили, і не має значення, в чому та якими методами. На це впливає підтверджувальне упередження – схильність людини до сприйняття інформації, що підтверджує її власні переконання та ігнорування тієї інформації, що цим переконанням суперечать. Це самоізоляція у певному колі однодумців. Інше визначення для таких груп – «зона власного комфорту» [4].

Тепер розглянемо модель пропаганди. Це теоретична модель, розроблена Едвардом Херманом та Ноамом Хомскі, за якої влада зосереджена у руках відносно небагатьох осіб та корпорацій, що призводить до вибіркості та фільтрації новин [5, с.102]. ЗМІ вже не є незалежними, оскільки вони «служать і пропагують від імені потужних суспільних інтересів, які контролюють та фінансують їх». В результаті маємо – по-перше, результати виборів залежать від медійного іміджу політиків. Ми обираємо в президенти чи народні депутати, здебільшого тих, кого бачили по телебаченню та політичних агіт- постів. Тобто ми віддаємо голос образу, який нам транслують з екрану, а не тому, ким політик є насправді. А від людини чи/ї партії, яка приходить до влади є досить певний масштаб впливу на життя людей. По-друге, ЗМІ формують наші стосунки. При певних обставинах ворогуючі сторони в новинах намагаються виставити противника в негативному світлі. На жаль, це руйнувало вже безліч сімей і не тільки. У психології це пояснюється Фактором сенсаційності та скандальності [4]. Сенсація має умовно пріоритетний попит у споживачів та користується підвищеною увагою останніх. Чим скандальніша новина, тим менше її перевірятимуть, аби ніхто не спростував. Схильність до ілюзорної істини — багаторазове повторення певної інформації сприяє формуванню думки щодо її істинності та правдивості, навіть коли людина напевно знала реальний стан речей, особливо без можливості критично та детально розглянути питання [4].

Зараз можна помітити тенденцію населення до зниження довіри населення до різних медіа. Відповідно до результатів соціологічного опитування USAID-Internews ставлення населення до ЗМІ та споживання різних типів медіа у 2019 році, презентовані 22 жовтня в Укрінформі визначили, що довіра українців до всіх традиційних медіа знизилася на 11% у порівнянні з 2018 роком [6]. Довіра коливається між 19% до загальнонаціональної преси, 22% – до місцевого радіо та 49% – до загальнонаціональних телеканалів. Водночас, за даними USAID-Internews, загальнонаціональним інтернет-медіа довіряє 51% респондентів, що є найвищим показником на момент опитування. При цьому дослідники звернули увагу на те, що 68% респондентів використовує соціальні мережі для отримання новин. Цей показник на 15% у порівнянні з даними 2018 року (53%). Популярність і охоплення аудиторії телеканалів знизилась до 66% в порівнянні з 77% позаминулого року. Ці дані підтверджують, що традиційні медіа невпинно трансформуються в цифру, що також є глобальним трендом у медіа-індустрії.

З цього можна зробити висновок, що на даний момент різні способи інформації кожен використовує в своїх інтересах і потребах. Залежно від ситуації вони можуть надавати як величезний вплив на конкретну людину, роблячи її залежною від соціальних мереж, громадської думки, змінюючи її особистість і спосіб життя, так і на суспільство в цілому, впливаючи на вибори, громадську думку та стосунки між людьми чи/ї групами. Тому дуже важливо зберігати холодний розум, спочатку перевіряти, а потім довіряти та бути обережними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. ЗМІ в нашому житті: [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.health.gov.ua
2. Мак-Люен, Маршалл. Галактика Гутенберга: становлення людини друкованої книги / М. Мак-Люен ; пер. з англ. В. І. Постнікова, С. В. Єфремова. — К. : Ніка-Центр, 2001. — 464 с. — С.23.
3. Дослідження про соціальні мережі: [Електронний ресурс] - Режим доступу: www.applied-research.ru
4. Психологічні аспекти пов'язані з пост правдою: [Електронний ресурс] – Режим доступу: wikiwand.com
5. Виробництво згоди. Політична економія мас-медіа: JeffGoodwin. What's Right (And Wrong) about Left Media Criticism? Herman and Chomsky's Propaganda Model // Sociological Forum / Edward S. Herman, Noam Chomsky. — 1994. — Т. 9, вип. 1. — С. 101–111.
6. Данні соціологічного опитування: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2803560-dovira-ukrainciv-do-zmi-za-rik-znizilasa-na-11.html>

Віра Дубченко

здобувач вищої освіти

факультету підготовки фахівців

для підрозділів кримінальної поліції

Науковий керівник:

Ія Новицька

викладач кафедри гуманітарних дисциплін

та психології поліцейської діяльності,

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ РОЗУМІННЯ ТА РОЗПІЗНАВАННЯ БРЕХНІ

Аналіз літератури дав підстави вважати, що вже з давніх часів люди використовували брехню для досягнення різних цілей. Брехня робила історії звичайних людей неймовірними і цікавими. Хтось використовував її для того, щоби просто зробити історію гарнішою, хтось видавав себе за іншу людину за допомогою брехні, а хтось намагався прикрити свої злочини. І це все досить логічно.

Як зазначає М. Книш, брехня така древня, як людське суспільство. З християнської точки зору вона є гріхом. В західній культурі брехня сприймається як одна з форм насильства над людиною, яку вводять в оману, як порушення прав людини [2]. Німецький філософ І. Кант вважав неприпустимою брехню ні за яких обставин, оскільки «брехня завжди шкідлива кому-небудь, якщо не окремій особі, то людству взагалі, адже вона робить непридатним для вживання саме джерело права» [1].

Сучасні соціально-економічні умови життя в нашій країні породжують нові стилі відносин між людьми, що позитивно впливають на взаєморозуміння між ними. І все ж філософи і політологи стверджують, що неправда, обман, брехня не зникають, бо вони глибоко закорінені у повсякденному і соціальному житті. І значна частина людських взаємовідносин ґрунтується на брехні [2].

Брехню було завжди важко виявити, особливо, якщо людина вміла себе правильно поводити і контролювати свою мову, жести, міміку та емоції. До середини 18 століття, люди могли поклатись тільки на свої спостереження. У той час не було такого рівня технічного розвитку, щоб використовувати різні апарати, які могли б допомогти [3].

Розпізнавання брехні ускладнюється й тому, що крім двох основних форм брехні - за-

мовчування і викривлення - є чимало різновидів неправдивої інформації. До них, наприклад, можна віднести обману та неправду [1].

Багато дослідників зазначають, що поняття обману ширше, ніж неправда і брехня. Обман включає в себе не тільки вербальний аспект. Відмітною рисою обману може бути повна відсутність у ньому фальшивих даних, прямих перекручень істини. Обман проявляється у двох основних різновидах: обман за допомогою напівправди і обман шляхом правди [1].

Для здійснення обману людина намагається ввести партнера в оману і для цього усвідомлено говорить напівправду або правду, але так, що в неї майже неможливо повірити [6].

Основним методом розпізнавання брехні вважається поліграф. У 2003 році було проведено цікаве дослідження Національної академії наук США з поліграфом. У звіті під назвою «Поліграф і виявлення брехні», Академія наук заявила, що більшість досліджень із застосуванням поліграфа були «ненадійні, ненаукові і упереджені». Вони також дослідили, що під час тестування великої кількості людей, результат не відрізнявся від випадкового вгадування [3]. Результати тесту невеликої кількості людей не були набагато кращими, науковці так охарактеризували результати – «вище, ніж випадкове вгадування» [4].

Існує інший метод виявлення брехні. Він спирається на спостереження за людиною, її мімікою та жестами. Людина, яка використовує цей метод, має швидко помічати зміни емоцій на обличчі співрозмовника. Цим способом дуже часто користуються агенти різних міжнародних спецслужб. При допиті підозрюваного вони можуть помітити, наприклад, як на секунду людина підняла частину верхньої губи. Це свідчить про те, що людина намагається приховати лютю. Таким чином, людина, яка проводить допит, розуміє, що злочинець приховує інформацію, навіть без його прямого зізнання [4].

Цей спосіб можна назвати майже ідеальним, оскільки як він спирається на мову тіла людини. Але у нього є один аспект, який може зробити невинну людину головним підозрюваним. Недоліки розпізнавання брехні за мімікою та жестами схожі на недоліки поліграфічної техніки. Наприклад, можна сплутати рух, який видає брехню і рух, який допомагає людині просто заспокоїтися. Людина може переживати не через те, що розкрили її обман, а через саму ситуацію допиту. І вона певним чином намагається заспокоїтись і «взяти себе в руки» [6].

Ще одним нетрадиційним методом, який може використовуватися для розпізнавання брехні, є гіпноз. Проте багато вчених виступає проти застосування гіпнозу на допиті. Так, В.О. Коновалова та В.Ю. Шепітько категорично заперечують можливість використання прийомів, що допускають вплив на психіку людини, зокрема гіпноз та екстрасенсоріку [5]. Це пов'язане з тим, що в гіпнотичному стані людина безпорадна, не контролює ситуацію і не захищає себе. Тому такий метод не може використовуватись у кримінальному судочинстві.

На нашу думку, навіть у наш час з дуже високим рівнем технологій, не існує ідеального пристрою для виявлення брехні. Не можна створити таку програму, яка враховувала б всі психологічні аспекти людини і можливі пояснення її дій. Тим не менш, зараз є багато технологій та методів, якими можна виявити брехню. Сьогодні, наприклад, найпопулярнішим є детектор брехні, але деякі фахівці використовують старі методи, що ґрунтуються на вивченні міміки та жестів людини [2].

З огляду на вищесказане, ми вважаємо, що використання нетрадиційних методів розпізнавання брехні допустимо поряд із традиційними, наприклад, в процесі розкриття злочинів при одержанні інформації, яка допомагає встановити обставини вчинення злочину та особу підозрюваного.

Висновок. Виявлення брехні - не тільки наука, але й повсякденна практика. І важливо, щоби працівники поліції вміли розпізнавати неправду, брехню та обман у будь-яких проявах, залишаючись при цьому чесними людьми.

На жаль, на сьогоднішній день повністю розв'язати проблему ефективного розпізнавання брехні неможливо, оскільки не існує достатньо надійних технік її викриття. А ті, що є, - мають низьку валідність. Слід також зазначити, що у кримінальному судочинстві немає законодавчої регламентації результатів, отриманих при використанні таких методів розслідування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Знаков В.В. Макиавеллизм, манипулятивное поведение и взаимопонимание в межличностном общении. Вопросы психологии. 2002. № 6. С. 22–53.
2. Книш М. Ф. До питання розуміння і виявлення брехні. ВЧФО. 2014. № 4. С. 1–7.
3. Процюк О. М. Застосування методів психологічного впливу під час допиту неповнолітніх. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2013. № 1. С. 402–412.
4. Соколов Б. Е. Застосування технологій для виявлення брехні. Молодіжна наукова ліга. 2020. С. 25–26.
5. Словник синонімів української мови: В 2 т. К. : Наук. думка, 1999. Т. 2. С. 24–25.
6. Щербатых Ю. В. Искусство обмана. Популярная энциклопедия. М.: Эксмо, 2003. 720 с.

Дмитро Заварикін
здобувач вищої освіти

Науковий керівник:
Андрій Перетокін
кандидат історичних наук, доцент кафедри
українознавства, документознавства
та інформаційної діяльності
ДВНЗ «Придніпровська державна академія
будівництва та архітектури»

РОЛЬ ПРОЦЕСІВ СОЦІОЛІЗАЦІЇ У РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ

Всі ми живемо в суспільстві, отримуємо освіту, працюємо, дотримуємося відповідних правил поведінки. Що формує людину, як особистість? Соціальні чинники, культура? Виявляється, що всі чинники можна об'єднати в соціальні модули.

Соціалізація – це процес засвоєння людиною соціальних норм і культурних цінностей суспільства. Процес починається з народження і відбувається все життя людини. Людина змушена підлаштовуватися під правила, що існують у суспільстві. Процес соціалізації інтенсивно відбувається в дитинстві, коли закладаються основи поведінки людини і його знання. Найпершим шаблоном соціалізації є сім'я, яка відображає зв'язки і відносини в суспільстві. У родинному колі дитина отримує досвід, панування і підпорядкування, розуміння кордону між дозволеним і не дозволеним, створює уявлення про суспільство [1].

Освіта переводить людину на новий шабел соціалізації. У виховних та освітніх установах, людина не тільки отримує знання, а й формується відповідно до вимог, встановлених в даному суспільстві. Це дозволяє сформувати самостійну особистість, яка здатна знайти своє місце в соціальній діяльності.

Соціальна діяльність – це відношення людини до навколишнього світу, прагнення змінити життя в інтересах людей. Діяльність є виключно людською формою активності. Для неї характерно: доцільність, свідомість, предметність, суб'єктність. Людина проявляє в цих діях вміння і навички, інтелект і здібності. Тобто, об'єднуються духовні, фізичні сили і здібності. На відміну від тварин, людина не тільки пристосовуватися до світу, але змінює реальність. Джерелом активності людини є її потреби. У деяких людей ці потреби зводяться до потреб життя в гарному будинку, дозволяти собі матеріальні цінності, а у когось займатися творчістю. Розрізняють такі види потреби: 1) вітальні – це потреби людини як живої істоти, 2) соціальні – потреби суспільного розвитку і адаптації людини в суспільстві, 3) духовно-пізнавальні, релігійні, моральні і т.д. У реальному житті людини не існує духовної діяльності без матеріальної і навпаки. Великий художник, вчений або письменник не може творити будучи голодним, не маючи елементарних благ.

Необхідно розрізняти працю і гру. Праця обумовлена потребою у запланованому ре-

зультаті, гра – це потреба в самій діяльності. Праця спрямована на досягнення практичного корисного результату, допомагає створенню нових навичок. Гра пов'язана з витратами фізичної і духовної енергії. Гра сильно відрізняється від серйозної діяльності. Вона позбавлена необхідності і користі. Більш того в деяких випадках може виникати залежність, що є негативним для діяльності особистості. В процесі гри відбуваються вільне прояви життєвої активності людини, що доставляє йому радість. Основи гри становить свобода самовираження і творча імпровізація. В процесі гри формуються ідеальні плани, моделі реальності які відображаються в поведінці людини в не ігровий ситуації.

Творчість – вид діяльності, результатом якого є створення нових матеріальних і духовних цінностей. Найголовніше в творчості: результат дій неможливо заздалегідь запланувати. Творчий підхід можливий в різних областях людської діяльності: мистецтві, архітектурі, науково-дослідницької діяльності і т.д. Творчі люди особливо затребувані, коли перед суспільством виникають нові виклики і проблеми, вирішення яких стандартними методами неможливо.

Обмін інформацією відбувається в результаті комунікації і спілкування. Комунікація відбувається в процесі передачі інформації в масштабах суспільства, між різними соціальними групами. Спілкування – це процес інформації безпосередньо між особистостями. Тому, спілкування – це не тільки обмін знаннями, а й взаємний вплив. Важлива форма спілкування – діалог.

У свідомості відбивається спосіб ставлення людини до світу і до самого себе. Це ставлення зумовлене формами діяльності людей. Можна зафіксувати окремі переживання, але саме поле свідомості залишиться невидимим. Свідомість різномірна: раціональне знаходиться поруч з емоціями і пристрастями; образи реальних предметів з образами фантазії; соціокультурні аспекти життя з особистісним, інтимним. Свідомий досвід порушується вторгненням несвідомих чинників. Колективне усвідомлення (суспільне усвідомлення), є основою індивідуальної свідомості. Перебуваючи в певному суспільстві, людина вибирає правило життя цього суспільства, традиції, культуру. Згідно З. Фрейду у свідомості людини зосереджені біологічний потяг і соціокультурні норми. Життя особистості проходить в постійних пошуках компромісу між соціальними нормами і біологічними потягами. Свідомість розвивається, змінюється і збагачується за структурою функцій і змісту під впливом процесів соціалізації [7].

Одним з базових модусів сучасного суспільства є масовізація суспільного життя [2]. Збільшується кількість особистостей, які утворюють більш-менш однорідну соціальну масу, також відбувається процес утворення масового характеру того чи іншого явища. «Подібні процеси супроводжують розвиток великої промисловості, великих виробництв, інтенсивну урбанізацію» [8,с.104]. Формується соціальне суспільство, яке згуртовує індивідів, створює громадський ґрунт для масової культури. При цьому не створюється сама культура. Наступність і розвиток традиційних і культурних цінностей опиняється під загрозою. Прискорюється ритм життя, все менше можливостей залишається для збереження спадкоємності в культурній сфері. Відрив від минулого, прагнення до оновлення стає нормою життя [4,с.83]. Цінності та ідеали масової культури стали закономірним наслідком умов життя суспільства. Виникає «культура за допомогою якої з'являється можливість поневолити страждених» [3.с.241]. У сучасному суспільстві цінності масової культури насаджуються за допомогою інформаційного поля. В результаті штучного процесу насадження масової культури суспільство, а разом з ним і особистості стають «зовні контрольованими, стимульованими і направляються» [5].

У сучасному суспільстві складно створювати принципово нове. Суспільство може не прийняти нове і не зрозуміти творця. Особливо, якщо це нове порушує комфорт і гармонію суспільства. Вносячи нові ідеали і смисли, виникає відторгнення нового. Це є трагедією особистості. «Людина масового суспільства не знає і не виконує найголовнішою свого завдання – просуватися по шляху до перетворення» [6]. Масовізація стала базовим модусом суспільства.

Отже, у наш час важливо бути самостійною особистістю, щоб знайти своє місце в соціальній діяльності. Професійні знання та достойна поведінка є важливими складовими цієї діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Социокультурные модулы человеческого бытия социализация, деятельность, коммуникация и др.): [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://studfile.net/preview/6754339/page:27/>
2. Савин М. В. Базовые модулы феномена массовизации науки: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [http://www.unn.ru/pages/e-library/vestnik_soc/99990201_West_soc_2008_2\(10\)/4.pdf](http://www.unn.ru/pages/e-library/vestnik_soc/99990201_West_soc_2008_2(10)/4.pdf)
3. Акопян К.З. По направлению к масскульту: наука и религия в эпоху шлягера // Массовая культура и массовое искусство. «За» и «против». М.: Изд-во «Гуманитарий», 2003. С. 205-253.
4. Горохов В.Г. Междисциплинарные исследования научно-технического развития и инновационная политика // Вопросы философии. 2006. №4. С. 80-96.
5. Кармин А. Философия культуры в информационном обществе: проблемы и перспективы // Вопросы философии. 2006. №2. С. 52-60.
6. Киселев Г.С. Смыслы и ценности нового века // Вопросы философии. 2006. №4. С. 3-16.
7. Климова Л. Е. Массовая культура и личность. Культурфилософский аспект. Дис. ... канд. филос. наук: 09.00.13. Ставрополь, 2005. 146 с. [Электронный ресурс] М.: РГБ ОД, 61:05 – 9/633.
8. Порус В.Н. Рациональность. Наука. Культура. М.: Гриф и К, 2002. 352 с.

Богдан Зачепило

учень 11-А класу

СЗШ № 23, м. Кам'янське

Науковий керівник:

Маргарита Гринчак

кандидат історичних наук,

доцент кафедри права, політології

та міжнародних відносин

Університету імені Альфреда Нобеля

МЕХАНІЗМИ ЗАПОБІГАННЯ ПОШИРЕННЮ СЕКРЕТНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

У сучасному світі ми весь час стикаємось з величезною кількістю різнобічної інформації. Перебуваючи в цьому світі безкінечного потоку інформації почасти можна наштовхнутися на недостовірні факти, таку інформацію ще називають фейками. Але є така інформація, якої немає в вільному доступі для звичайних людей, таку інформацію називають секретною.

Секретна інформація - вид таємної інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України та які визнані у порядку, встановленому Законом, державною таємницею і підлягають охороні державою.

За порушення режиму секретності передбачена відповідальність:

- Дисциплінарна (НАКАЗ МВС України № 893 від 07.11.2018 “Про реалізацію окремих положень Дисциплінарного статуту Національної поліції України») Розділ II, п.2 “Службове розслідування призначається, зокрема, за наявності даних про (в т.ч): “втрату поліцейським ... матеріалів досудового розслідування, справ оперативного обліку та справ про адміністративні правопорушення, речових доказів...”; “розголошення конфіденційної, таємної, службової або іншої інформації, яка містить таємницю, що охороняється законом”.

- Адміністративна (ст.212-2 КУпАП “Порушення законодавства про державну таємницю”); тягне за собою накладення штрафу на громадян від десяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від тридцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

- Кримінальна (ст.328 КК України “Розголошення державної таємниці”, ст.329 КК

України «Втрата документів, що містять державну таємницю», ст.330 КК України «Передача або збирання відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни»).

Але не зважаючи на врегульовані законом механізми запобігання поширенню секретної інформації державні органи все частіше стикаються з подібними випадками. Розвиток технічних засобів, швидкість та анонімність у розповсюдженні інформації сприяють цьому. Тому доцільним вважаємо застосовувати і додаткові механізми контролю за поширенням інформації. Такі як:

1) Аутентифікація і управління доступом - традиційні схеми аутентифікації і управління доступом в багатьох випадках вже не забезпечують адекватного рівня захисту. На додаток до них доцільно використовувати спеціалізовані сервіси управління правами доступу до електронних документів, які вже починають з'являтися на ринку.

2) RMS (Rights Management Services, сервіси управління правами доступу) – це технологія, яка використовується для захисту електронних документів від несанкціонованого використання. Основна відмінність даної технології від традиційних способів розмежування доступу до інформації полягає в тому, що права доступу і додаткові обмеження по використанню зберігаються в тілі самого документа і діють незалежно від його місце знаходження. Шифрування документів, реалізоване в технології RMS, не дозволяє отримувати доступ до їх змісту будь-яким обхідним шляхом.

3) Сервіси безпеки - використовуються для обмеження доступу до інформації, протокування фактів здійснення доступу і контролю інформаційних потоків. Вони дозволяють забезпечити попередження, запобігання, виявлення та реагування на інциденти, пов'язані з витоком інформації.

4) Фільтрація контенту – це аналіз змісту повідомлень за ключовими словами, може бути досить ефективним, однак вимагає проведення серйозної роботи по вдосконаленню системи фільтрації контенту, так як жодна з подібних систем не працює без постійного вдосконалення. Навіть добре налагоджена система фільтрації вимагає постійної уваги з боку адміністратора безпеки.

5) Шифрування інформації - один з найбільш надійних способів забезпечення конфіденційності інформації. Криптографічні методи давно і успішно розвиваються в усьому світі, тому в даний час механізми шифрування є найсильнішою ланкою в будь-якій системі забезпечення інформаційної безпеки.

6) Аудит безпеки - останній рубіж в комплексній системі запобігання витоку інформації є підсистема аудиту інформаційної безпеки, яка дозволяє оперативно виявляти і реагувати на порушення безпеки, а також виробляти розслідування інцидентів, пов'язаних з витоком інформації. Вона повинна охоплювати всі види подій, пов'язаних з отриманням доступу до конфіденційних даних і виконанням дій, здатних привести до їх несанкціонованого розкриття, включаючи зміну прав доступу, копіювання і висновки на друк

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про державну таємницю : Закон України від 21.01.1994 // ВВР України, 1994 – №16. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text>

Олег Заяць

здобувач вищої освіти

факультету підготовки фахівців

для підрозділів стратегічних розслідувань

Науковий керівник:

Кирило Недря

завідувач кафедри гуманітарних дисциплін

та психології поліцейської діяльності

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат історичних наук

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙНЯТТЯ РЕАЛЬНОСТІ У КОНТЕКСТІ ПЕРЕХІДНИХ СУСПІЛЬСТВ

У наш час проблема психології сприйняття реальності у перехідних суспільствах є дуже важливою для суспільства. Як взагалі молодь розуміє термін «Реальність» і чи може вона відрізнити реальність від ірреальності та, як же це скажеться на проблемі перехідних суспільств?

Однією з рис особистості є розуміння конкретної відмінності між реальністю та ірреальністю (підсвідомістю). Особистість сама вирішує: вважати себе суб'єктом життєвих ситуацій, чи автором того, що коїться навколо.

Смисловий простір, що є важливим для формування індивіда, перш за все з'являється тоді, коли людина будує у собі власне «Я», набуваючи досвід у сфері визначення подій своєї поведінки у життєвих ситуаціях, вмінні усвідомлювати урок, навчаючись на власних помилках.

Не менш важливим для цієї ситуації є термін «Самопроєктування», що є завданням для самої особистості, у процесі розв'язання якого людині слід осмислити себе, власну життєву ситуацію та перспективу. Переглянути свою позицію у ціннісно-смислових координатах самого себе.

Віднесемо також прикметник «байдужий», який позначає особистість, втратившу почуття співпереживання. Байдужість протиставляється симпатії, вона блокує будь-яку мотивацію людини допомагати та здійснювати самопожертву. Слово "апатія" є одним з негативних результатів байдужості. Воно має декілька значень:

1. психічний стан, що передбачає повну відсутність емоцій та бажань, свого роду "емоційно-мотиваційний параліч";
2. моральний ідеал людини, яка вільна від бажань, спокійно, без страждань переживає втрати та керується тільки розумом.

Більшість немодернізованих культур, особливо якщо їх представники проживають у складі полікультурного держави, належать саме до "посттрадиційним" суспільствам. Представників "посттрадиційного" або перехідного суспільства відрізняє ряд нових рис:

- "відкритість" нових способів взаємодії з людьми і освоєння нових професійних навичок;
- зростання незалежності від влади батьків, локального колективу, церкви;
- відхід від пасивного фаталізму при зустрічі з новими нетрадиційними явищами;
- прагнення до досягнення більш високого професійного і освітнього статусу;
- здатність планувати справи і реалізовувати дії, "вписуючи" їх точні відрізки часу;
- зростання інтересу до соціального і політичного життя, розширення «кругозора».

Проблемність перехідних товариств пов'язана з неодноразовістю перетворень різних сфер культури і соціальної організації: ціннісно-смислові орієнтації, соціальні норми, звич-

ки, зразки поведінки. Але якщо на інституційному рівні можна раціонально контролювати процес перебудови, то ціннісно-нормативний рівень з труднощами і далеко не повністю піддається усвідомленню. Відповідні їй механізми - більш жорсткі і консервативні.

Одна з проблем модернізації - конфлікт цінностей. Багато цінності західної культури не вживаються у деяких культурних середовищах. Індивідуалізм, наприклад, визнається як суто західний продукт. У зв'язку з цим становить інтерес вивчення західними вченими проблеми "сучасної особистості".

Як впливають на людини сучасні процеси? Які особистісні установки, якості, цінності, звички в ньому формуються? Деякі автори намагалися виділити "особистісний синдром", "сучасний менталітет" (Р. Белла) або модель "сучасної людини" (А.С. Інкелес). Особистісна зрілість передбачає досягнення відповідності між груповими самоідентифікаціями людини та її внутрішнім, своєрідним змістом. Напрямок особистісного розвитку індивіда, носія певної культури, має відповідати цінностям, прийнятим у даній культурі, і неможливо виділити особистісні властивості, ідеальні для всіх часів і народів. Причому міжкультурні відмінності, ймовірно, відносяться не стільки до набору необхідних культурою особистісних властивостей, скільки до різного розуміння їх наповнення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. 1. Байдужість, апатія [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://psychologis.com.ua/bezrazlichiezpt_apatiya.htm.
2. Божович Л. И. Психологические закономерности формирования личности в онтогенезе // Проблемы формирования личности: Избранные психологические труды / Под ред. Д. И. Фельдштейна. М.: МПСИ, Воронеж: НПО "МДЭК", 2001. – 352 с
3. Дідух О. Байдужість [Електронний ресурс] / О. Дідух. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: <http://old.dyvensvit.org/blogs/568.html>.
4. Додонов Б.И. В мире эмоций / Б. И. Додонов. – К.: Политиздат. – 1987. –140 с.
5. Короткий курс лекцій з дисципліни «Соціологія» [Перехідні суспільства 1,2,10]

Вероніка Кир'янова

*здобувач вищої освіти (магістерський рієнь)
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування*

Науковий керівник:

Інна Шинкаренко

*доцент кафедри гуманітарних дисциплін
та психології поліцейської діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук, доцент*

ПРОТИДІЯ ФЕЙКОВІЙ ІНФОРМАЦІЇ В СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА

Багато країн світу знаходяться у центрі інформаційної війни, Україна далеко не виключення, одним із засобів ведення якої є фейкова інформація. Фейкова інформація в соціальних медіа поширюється через блоги і мікроблоги, соціальні мережі, віртуальні соціальні світи і т.д. Найчастіше фейкова інформація пов'язана з політичними і військовими діями між різними країнами. Основними носіями такої інформації є агенти країни-агресора, які розповсюджують неправдиві чутки. Основна ціль таких агентів ввести людей в оману. Але, як показує практика, не лише агенти поширюють неправдиві чутки в соціальних медіа, періодично і професійні журналісти поширюють фейкові повідомлення на своїх соціальних сторінках у мережі. Відрізнити правду від обману іноді дуже складно, тому боротись з такою інформа-

цією іноді нереально.

Фейк — це подання фактів у спотвореному вигляді або подання свідомо неправдивої інформації, спосіб маніпуляції свідомістю шляхом надання неповної інформації, спотворення контексту, частини інформації з метою підштовхнути аудиторію до дій чи думок, які потрібні маніпулятору [1].

У фейкової інформації завжди є певна мета, тому у соціальних медіа поширюють неправдиву інформацію залежно від їхнього завдання: посягти паніку серед людей; почати релігійну, расову або міжнаціональну суперечку; поширити неправдиві чутки, щодо певних фактів, для того щоб заплутати людей та відвести їх від правди; створити негативну думку про кого-небудь; впливати на свідомість людей; отримати матеріальну вигоду та підняти власний рейтинг.

Яскравим прикладом став експеримент, який провів на українських журналістах Інститут розвитку регіональної преси, який розіслав редакціям ЗМІ фальшивий прес-реліз про небезпеку кульових блискавок, які відчувають хвилі страху й можуть атакувати. Підписали цей текст неіснуючою Всесвітньою організацією управління океану й атмосфери (NASA). Мета провокації - перевірити, як українські журналісти дотримуються професійних стандартів. Українські журналісти повинні були перевірити отриману інформацію, але натомість інформаційні агентства й телеканали, не кажучи вже про півсотні фейсбук-груп та ютуб-каналів, розмістили фейкову інформацію на своїх сторінках та каналах [2].

Ця фейкова новина була відома майже всім користувачам інтернету, коли у 2019 пожежі відбувалися в різних точках Землі, а стурбовані люди поспішали ділитися новинами про це. Однак користувачі соціальних мереж так сильно хотіли повідомити про жахи, що коїлись в Австралії або Амазонії, що навіть не перевіряли джерела фотографій. Той твіт про пожежі в Амазонії зібрав тисячі відгуків. Тільки на фото були зображені інші пожежі, з'ясував портал Mother Jones. Розглянувши всі опубліковані фотознімки, вищевказаний портал виявив, що на одному зі знімків зображена пожежа в Каліфорнії, на другому - пожежа в Амазонії, але, за даними Guardian, вона виникла в 1989 році, третій знімок взагалі зробила жінка, яка померла ще в 2003 році, четвертий - це цифрова карта пожеж в Південній Америці з новинного веб-сайту InfoAmazonia. Тоді, не перевіривши інформацію про пожежі, зробив твіт навіть президент Франції Еммануель Макрон та прикріпив один зі знімків до свого посту [3].

Декілька років тому в Україні та в усьому світі не усвідомлювали який масштаб загрози несе у собі дезінформація населення. Неправдиві повідомлення займають великий відсоток інформаційного простору і, як результат, мають значний негативний вплив на користувачів соціальних мереж. Найчастіше люди вірять у спотворення реального, у так звані фейки, адже відрізнити фейк від правди дуже важко. Саме тому у багатьох країнах світу розпочато боротьбу з фейковими новинами.

Один із засновників «Вікіпедії» Д. Вейлз створив новинний сайт, покликаний боротися з фейковими новинами. Як повідомляє The Verge, сайт, який отримав назву WikiTribune, який об'єднує професійних журналістів і спільноту читачів для створення новин. У Сполучених Штатах Америки з'явилася Firstdraft News – коаліція провідних світових медіа, які об'єдналися заради кращого фактчекінга. Серед найбільш відомих учасників CNN, Washington Post, The New York Times, Al Jazeera, Facebook, Google і Twitter. В Україні вже понад три роки команда сайту Stopfake.org займається пошуком фальшивих новин та їх спростуванням, а також неодноразово доводила неправдивість повідомлень, абсурдних, аморальних, нелогічних, що не лише поширювалися в нашій країні, а й формували уявлення про українські події й українців у міжнародній аудиторії. За підсумками 2016 р. було оброблено понад 300 повідомлень, а за весь час існування зроблено понад 1 тис. спростувань [4].

Для того щоб розпізнати фейкову новину у соціальній мережі, видання The Huffington Post розробили перелік правил, як їх розпізнати: прочитати не тільки назву публікації, а ознайомитись з усім текстом новини; оцінити отриману інформацію, відкинути малознайомі і погано розроблені сайти; звернути увагу на час публікації та дату; дізнатись, хто автор публікації та ознайомитись з його попередніми публікаціями; ознайомитись з джерелами, на які

опирається публікація; перевірити сумнівні підписи та фотографії до них; не поширювати новину на своїй сторінці поки не перевірите правдивість інформації, адже можете допомогти поширенню фейкової новини; дізнатись, яку інформацію надають інші відомі видання з цього приводу, і якщо інші джерела інформації про даний факт нічого не повідомляють, велика вірогідність, що це фейк.

Аналізуючи вищевикладене, у нас виникає потреба у повному висвітленні новин та контролі за публікаціями. Нам потрібна більша кількість аналітиків, які будуть пропускати через фільтр фейкові новини та не допускати їх розповсюдження у соціальних медіа. Необхідна база, яка буде виявляти та збирати усю фейкову інформацію, що може негативно вплинути на населення, викликати паніку, негативний настрій суспільства. Також, потрібно навчити людей відрізняти правдиву інформацію від фейкової, що допоможе їх уберегти від дезінформування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Інститут масової інформації. Як визначити та зловити фейк? веб-сайт. URL: <https://imi.org.ua/advice/yak-vyznachyty-ta-zlovyty-fejk-i2388> (дата звернення: 10.11.2020).
2. Топ-10: фейки 2018 року. Кульові блискавки відчують хвилі страху й можуть атакувати. веб-сайт. URL: <https://ms.detector.media/profstandarti/post/22268/2018-12-29-top-10-feiki-2018-roku/> (дата звернення: 10.11.2020).
3. Епоха обману наближається до кінця. Але деякі фейкові новини запам'ятаються надовго. веб-сайт. URL: <https://360tv.ru/news/tekst/epoha-obmana/> (дата звернення: 10.11.2020).
4. Оксана Пригорницька. Фейкова інформація в соціальних медіа: виявлення, оцінка, протидія. веб-сайт. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3493:fejкова-informatsiya-v-sotsialnikh-media-viyavlennya-otsinka-protidiya&catid=81&Itemid=415 (дата звернення: 10.11.2020).

Софія Коваленко,

учениця 9 класу, СЗШ №58, м. Дніпро

Науковий керівник:

Ірина Царьова

доцент кафедри

українознавства та іноземних мов

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

доктор філологічних наук

ФЕНОМЕН ПОНЯТТЯ «ЄВРОЛЕКТ»

Глобалізм країн Європи поступово переходить із «дому національного буття» (М. Гайдегер) до «спільного європейського дому». Існування Європейського Союзу (ЄС) та розвиток мовної політики об'єднаної Європи в лінгвістиці визначає місце та значення феномену *євролект*. Формуванню євролекту, як «нової мовної сутності» [6] сприяли інтеграційні процеси у Західній Європі ХХ ст. Постійні зміни в житті змушують нас винаходити нові слова. Хоча етимологію багатьох слів відстежити вже досить важко, але є й такі, чиє виникнення в мові має точну дату і навіть автора: *twitter* (Джефрі Чосеру), *panorama* (Роберт Баркер).

У сучасній юридичній лінгвістиці ХХІ ст. запроваджено новий напрям досліджень – *євролінгвістика*, яка розвивається в напрямку поглиблення прагматичного аспекту дослідження. Одним із перспективних питань на межі перетину власне лінгвістичної та правової науки є вивчення євролекту. Лінгвістичні дослідження євролекту засвідчили динамічність на зарубіжних теренах і нестачу фундаментальних розвідок зазначеної проблематики в українській лінгвістиці, що зумовлює актуальність обраної теми.

В аспекті нової легіслативної культури з'являються перші студії, в Західній Європі наприкінці 90-х рр. (В. Вайсфлог, С. Шарчевич, Р. Гофен, П. Сандріні, Ж. Р. Де Гроот, Р. Арнтц, Р. Штольце А.-Л. К'єр). В Україні євролект як феномен «нової інтернаціональної мовної сутності» [6] стає об'єктом наукових досліджень лише з 2007 р. [3]. Фахівці акцентують увагу на фразеології правничого євролекту (Д. Касяненко), перекладі євролекту (Т. Качка, Т. Коробейнікова), рисах правового євролекту як фахової мови (А. Гідуря-Шишковська).

Простежується тенденція до інтенсивного використання складника євро- для творення аббревіатур. На цю проблему оглядово звертали увагу дослідники загальноукраїнської та масмедійної мов – Н. Клименко, Є. Карпіловська, І. Кочан, О. Стишов, О. Мітчук, М. Навальна, Г. Шаповалова, О. Гриценко. Кілька основні запозичені одиниці описано в роботах Б. Ажнюка, Л. Архипенко, К. Городенської, Л. Кислюк, Є. Карпіловської, С. Климович, М. Навальної, Н. Попової та ін. Незважаючи на численні розвідки, присвячені дослідженню євролінгвістики, подібні деривати залишаються ще недостатньо простудійованими.

Недостатній рівень дослідження ролі семантичної взаємодії мови текстів ЄС, суперечливий підхід до методології досліджень, фрагментарність вивчення лексичних і синтаксичних параметрів європейського тексту в сучасній лінгвістиці обмежили вивчення загальних тенденцій розвитку, що спричинило зміну вектора дослідження. Нині постала потреба переглянути формування системи диференційних ознак стилю, зокрема й європейського тексту як одного із соціально вагомих засобів професійної комунікації.

Кожній суспільно-історичній формації відповідає соціально-історичний тип мови, її характер, ступінь розвитку мовних форм, культури, співвідношення провідної та інших форм існування, основні тенденції в розвитку мови як відображення тенденцій розвитку суспільства, взаємодія між мовами, питома вага й співвідношення стихійного і свідомого в розвитку мови, мовна політика [1]. Зараз відбувається становлення нового напрямку лінгвістичних досліджень – *євролінгвістики* (Eurolinguistik), і зумовлених нею понять *євролект* (Eurolekt).

Різне тлумачення предмета євролінгвістики подає необґрунтоване розширення, утожнення предмета й об'єкта. На наш погляд, предметом євролінгвістики є функціонування мов у структурі соціальних відношень і функцій суспільства як способу вияву, трансформації і реалізації соціальності (спільності, близькості, відчуженості, толерантності, конфліктності, партнерства, розподілу функціональної залежності, обміну діями, діяльністю).

Місце та значення мови Європейського Союзу в системі фахових мов знаходяться у центрі термінознавчих розвідок. Сьогодні у Європейському Союзі, до якого входять 27 країн, – 23 офіційні мови. Вони відображають різні культури і водночас є ключем до розуміння цих культур. Зараз відбувається становлення нового напрямку лінгвістичних досліджень – євролінгвістики (Eurolinguistik) – науки, що вивчає мову Європейського Союзу в усій складності її прояву, і зумовлених нею понять: *євролект* (Eurolekt), *євромова* (Eurospeak), *єврожаргон* (Eurojargon), *євротекст* (Eurotext), *євронім* (Euronim).

Актуалізація складних лексем із *євро-* в українській мові пов'язана передусім із екстралінгвальними чинниками: «геополітичними змінами на карті Європи, європейським вибором України, новим діалогом між Україною та Європою» [5]. Слово-основа євро увійшло в обіг українців передусім зі значенням «єдина грошова одиниця країн Європи, які входять до Європейського Союзу» [7, с. 245]. Пізніше скорочена відприкметникова основа євро- (європейський), «що вносить значення: стос. до держав Західної Європи» [2, с. 360], почала інтенсивно використовуватися в деривації. І як зазначає Н. Клименко, завдяки політичним і соціально-економічним процесам, що відбувалися в Європі наприкінці ХХ сторіччя, ця основа стала інтернаціональною [4, с. 23-24].

До ключових ознак мови європейського права, ми відносимо такі лінгвальні особливості:

- 1) спеціальні юридичні терміни європейського права: *єврокорпус*, *євроленд*;
- 2) скорочення: *торгові угоди між АКТ і ЄС*;
- 3) номенклатурні одиниці: *порядок денний*;

Мовні засоби в правових документах утворюють замкнуту систему, каркас якої утворюють одиниці трьох рівнів: лексичного, морфологічного та синтаксичного. Вивчення ряду протоколів, установлених договорів Євросоюзу та Спільнот, директив, регламентів та рішень, а також багатомовних словників термінів, договорів та згод, англійських термінологічних словників, словників правової лексики дозволило виділити найбільш часто використовувані слова. Найпопулярнішим стосовно держав, які входять у Європейський Союз, стало слово *European/європейський*.

Отже, євролект як підсистема в системі національної мови пов'язана з існуванням Євросоюзу. Ця підмова має притаманну їй лексику, фразеологію, систему скорочень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бондалетов В. Социальная лингвистика. М. 1987. 160 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови. голов. ред. В. Т. Бусел]. К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.
3. Гавура Д. Проблема багатомовності в ЄС з точки зору перекладу, адаптації та лексичної гармонізації законодавчих актів ЄС в контексті євроінтеграції України. *Мовні і концептуальні картини світу*: Зб. наук. пр. Вип. 23, ч. 1., К. : ВПЦ «Київський університет», 2007. С. 136–139.
4. Клименко Н. Новотворення чи мавпування. Урок української. 2004. № 10. С. 23-25.
5. Лейчик В. М. Терминоведение: предмет, методы, структура. М.: Изд-во ЛКИ, 2007. 256 с. 142-143
5. Прихода Я. Концепт Європа в українській публіцистиці: когнітивно-лінгвістичний аспект : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.08. Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Л., 2005. 16 с.
6. Черданченко О. Євролект і проблеми його перекладу. [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://www.anvsu.org.ua/index.files/Articles/evrolect.htm>.
7. Шевченко Л., Ніка О., Хом'як О., Дем'янюк А. Новий словник іншомовних слів. К. : АРІЙ, 2008. 672 с.

Орина Ковіненко

здобувач вищої освіти юридичного факультету

Науковий керівник:

Ольга Станіна

ст. викладач Дніпропетровського

державного університету внутрішніх справ,

кандидат технічних наук

ФЕЙК ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ

Фейки – це лихо сьогодення, яке заповонило світ. У наш час фейки можна зустріти геть усюди: при розмові з товаришем, у блуканнях просторами мережі Інтернет, та навіть у новинах на телебаченні. Оманливі новини розповсюджуються з надприродною швидкістю, немов вірус. Відрізнити правдиву інформацію від підробленої стає все складніше. Тому дослідження різноманітних аспектів неправдивої інформації (дезінформації) наразі належать до найбільш поширених тем обговорення в інформаційній сфері. Аналізом цієї проблеми займаються провідні академічні та навчальні установи, серед яких Гарвардський університет [1], Брукінгський інститут [2] тощо.

Перш за все, доцільно надати визначення терміну «фейк», який поки що вважається неологізмом. Фейком (від англ. fake – підробка) будемо вважати інформаційну вигадку, що має на меті виглядати і помилково сприйматися за правду. Відповідно, «фейковими новинами» (від англ. fake news), будемо вважати такі, що спричиняють дезінформацію задля отримання вигоди (економічної, політичної тощо).

Спираючись на вміст Інтернет-платформ, можна виділити умовну класифікацію неправдивої інформації (фейків):

- створені під впливом людського фактора (випадкові помилки в імені, у прізвищах та ін.);
- створені навмисно у ході інформаційної війни (найнебезпечніші);
- ті, що застосовуються у комерційних цілях, для рекламного обману, збільшення продажів;
- ті, що з'явилися заради залучення певної аудиторії та збільшення трафіку.

Насправді, поширення фальшивих даних нікого не щадить: найбезпечніше породження фейків – зміна суспільної думки стосовно однієї, окремо взятої, людини. Фейкові новини завдають великої шкоди серйозним бізнес-компаніям, причому під прицілом кампаній по дезінформації можуть виявитися абсолютно будь-які галузі. Також фейки можуть виступати інструментом кардинального впливу на голосування. Відомим є факт спотворення результатів виборів, випадки проявів фальсифікацій. І в цьому сенсі потрібно нарешті зрозуміти, що розбіжність висвітленої кількості виборчих голосів від реально існуючої – далеко не жарт, і подальший розвиток цього свавілля може все більше ускладнювати реалізацію всіх процесів демократизації.

Провідними гаслами супротивників шахрайських новин є такі: шахрайські новини – лише незначна частина інформації; цими новинами може зацікавитися лише невелика частина людей; шахрайські новини не формують думку, а тільки відповідають упередженим поглядам групи осіб на існуючу проблему; засвоєння таких новин не відсуває на задній план об'єктивну інформацію і важливі актуальні новини; охоплення соціальними мережами (як основним каналом поширення шахрайських новин) здається значним, проте величезна кількість тих, хто стежить за сторінками у соціальних мережах, можуть бути несправжніми чи зовсім неактивними користувачами; соціальним мережам довіряють дедалі менше людей.

У статті 302 Цивільного кодексу України закріплено: «Фізична особа, яка поширює інформацію, зобов'язана переконатися в її достовірності. Фізична особа, яка поширює інформацію, отриману з офіційних джерел, не зобов'язана перевіряти її достовірність та не несе відповідальності в разі її спростування. Фізична особа, яка поширює інформацію, отриману з офіційних джерел, зобов'язана робити посилання на таке джерело» [3].

Головними функціями держави у вирішенні проблеми поширення дезінформації є, передусім, такі: чітко визначена публічна позиція щодо протидії поширенню дезінформації; формування правового поля та запровадження ефективних санкцій за порушення його положень; організація та фінансування наукових праць, присвячених проблемам впливу, поширенню та протидії дезінформації; організація навчання осіб, які займають виборні посади та дипломатів щодо можливостей впливу дезінформації та методів протидії її розповсюдженню; координування діяльністю структур у сфері медіаграмотності; координування міжнародної співпраці українських представників інформаційного бізнесу з європейськими, щодо протидії дезінформації [4].

Боротьба з фейковою інформацією максимально ускладнюється, коли приходять розуміння, що здебільш саме читачі грають роль переносників брехні. Адже звичайний споживач інформації не шукає фактів, він спокійно сам поширює фейки через те, що вони більше відповідають його моделі світу [5].

Виходячи з вищенаведеного, можна зробити такий висновок: все залежить від нас самих, від кожного. Від тих, хто новини створює, від тих, хто працює над їх оголошенням, і, звичайно, від тих, для кого це все робиться. Цілісна система надання достовірної інформації буде функціонувати тільки за умови симбіозу всіх цих обставин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Field Guide to «Fake News». First Draft: веб-сайт. URL: <https://firstdraftnews8.org/project/field-guide-fake-news/> (дата звернення: 17.12.2017);
2. How to combat fake news and disinformation. Brookings: веб-сайт. URL: <https://www.brookings.edu/research/how-to-combat-fake-news-and-disinformation/> (дата звернення: 17.12.2017);
3. Закон України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо права на інформа-

цію»: Закон України від 22 груд. 2003 р. № 3261-IV.

4. Фейки як інструмент впливу на вибори: аналіт. доповідь. / Д.В. Дубов та ін. Виборчі процеси як ціль дезінформації / за ред. І.О. Корецької. Київ, 2020. С. 29-31;

5. Г.Г. Почепцов. Дезінформація. Київ: вид-во А.В. Паліводи, 2019. 248 с.

Наталія Комих

*доцент кафедри гуманітарних дисциплін
та психології поліцейської діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат соціологічних наук, доцент*

ЕКОЛОГІЧНІ ЦІННОСТІ В СТРУКТУРІ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ НОМО UKRAINICUS

Збільшення екологічних загроз для існування людства за останні десятиліття спричинили підвищення рівня значимості дослідження соціальних наслідків взаємодії суспільства та навколишнього середовища та природного середовища. Підходи до експлуатації навколишнього середовища зумовлюють відмінності в умовах життєдіяльності різних соціальних груп суспільства опосередковано впливають, таким чином, на соціальну діяльність і соціальні відносини у суспільстві, а також формують певну екологічну культуру.

Проблема екологічної кризи є актуальною для українського суспільства. О.Стегній, влучно маркує українське суспільство як суспільство соціогенних ризиків [4, с.250]. Це суспільство, яке зазнало економічних, соціальних, екологічних наслідків Чорнобильської катастрофи, має високий рівень забруднення навколишнього середовища; продовжує хижачки споживати природні ресурси та накопичувати сміття; здійснювати техногенний вплив на природу.

З іншого боку, держава поступово просувається в напрямку екологізації - прийнятий закон «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року». У даній стратегії екологізація розглядається як комплексне поняття, що включає у себе наступні компоненти: екологізація світогляду, свідомості, освіти та поведінки; екологізація інституційного середовища; екологізація державної політики; екологізація економіки; екологізація управління; екологізація техніко-технологічної бази. Суттєво посилює екологічну активність громадянське суспільство. Проблеми екології набувають популярності в публічному дискурсивному просторі. Відбувається екологізація сфери споживання.

Предметом нашої дослідницької уваги є розгляд ціннісної трансформації суспільної свідомості в бік екологізації. Парадигмальні засади наукового пошуку ґрунтуються на ідеях вчених Римського клубу, які вбачають можливість вирішення та уникнення загроз у докорінній зміні парадигми розвитку нашої цивілізації – переходом до «Нового просвітництва». Це першочергова необхідність в процесі навчання сучасних студентів. Нова ідея полягає у фундаментальній трансформації мислення, результатом якої є формування цілісного світогляду. Вільного від антропоцентризму, відкритого розвитку, гуманістичного, що цінить сталість розвитку та турбується про майбутнє. Ідея «Нового просвітництва» у пошуку балансу, синергії. Баланс повинен бути встановлений в таких галузях:

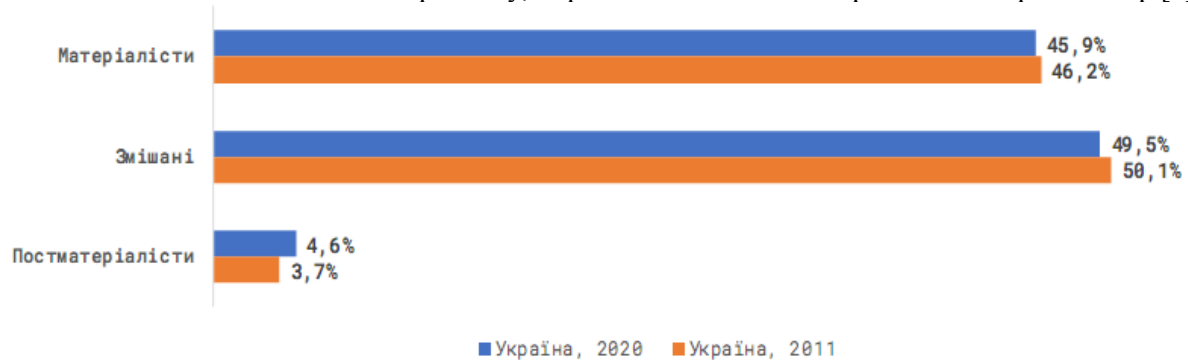
- в стосунках між природою та людиною – стійкий розвиток, екологічна свідомість; між короткостроковою та довгостроковою перспективою;
- між швидкістю та стабільністю – зміни не повинні сприйматися в якості самоцінності;
- між індивідуальним та колективним – з визнання особистісної автономії необхідно враховувати загальне благо, а це означає, що держава повинна встановлювати правила для ринків, а не навпаки;

• між чоловіками та жінками – баланс не означає механічне зрівняння у реалізації можливостей, а пошук балансу в перерозподілу, типології функції [2, с.242.].

Методологічною позицією обґрунтування нашого наукового пошуку є концепція цінностей Р. Інглхарта. Ідеї вченого ґрунтуються на ствердженні, що в 70-80 роках в західному суспільстві відбувається формування суспільства постмодерну, та пересування культури від полісу матеріалістичних цінностей до постматеріалістичних. Матеріалістичні цінності ґрунтуються на визнанні традиції – держава, релігія, сім'я, матеріальний прибуток, а постматеріалістичні – саморозвиток, якість життя, свобода, рівність та екологічні цінності. Зміна цінностей відбувається межгенераційно. Матеріальні цінності поширюються серед людей, які виростили у незадовільних економічних умовах, та, навпаки, постматеріальні цінності у покоління, що пройшли соціалізацію у період економічного підйому. Прихильниками постматеріальних цінностей, тут Р. Інглхарт більшою мірою зазначає молодь, починають надавати перевагу не економічному зростанню, а проблемам якості життя, толерантності, гендерної рівності, екології, культурі, тощо. Науковець, проте, зауважує, що ці зміни у системі цінностей суспільства відбуваються поступово, як і культурні зміни, проте їх можна реально зафіксувати і, таким чином, говорити про підтримку декількох систем цінностей у суспільстві одночасно[1, с.22].

За результатами Світового дослідження цінностей, яке в 1981 році започаткував Р. Інглхарта, в дослідженні беруть участь 120 країн світу. Україна долучилась до цього дослідження в декількох хвилях. Остання, сьома хвиля дослідження 2020р. За результатами Світового дослідження цінностей можемо констатувати, що суттєвого зрушення в бік постматеріалістичних цінностей в українському суспільстві не відбувається, а домінує змішаний тип (див. рис.1).

Рис.1. Індекс постматеріалізму, порівняння даних для України за 2011р. та 2020р [3].

Примітка: Розподіл відповідей подано без врахування варіантів «Важко сказати» і «Відмова від відповіді».

Отже, українське суспільство знаходиться на початковому етапі усвідомлення цінності, рекреаційних можливостей навколишнього середовища, природи. Ціннісні трансформації процес поступовий і дуже повільний. А, якщо слідувати ідеям Р.Інглхарта, то це процес пришвидшується потужним економічним розвитком, коли рівень задоволення матеріальних потреб є в суспільстві достатньо високим то індивіди починають думати над потребами більш вищого порядку. На жаль, у випадку з Україною, усвідомлення постматеріалістичних цінностей, і як наслідок екологізація суспільної свідомості, відбувається в умовах соціальної дезінтеграції, глобальної екологічної кризи та гострою необхідністю забезпечення екологічної безпеки та вирішення проблеми екологічних ризиків в повсякденному житті українців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Інглхарт Р. Постмодерн: меняющиеся ценности и изменяющиеся общества. *Полис*. 1997 №4. с. 6-30.
2. Комих Н.Г. Місто Дніпро: ефекти екологічної репрезентації *Особистість і соціальні інститути в урбанізованому суспільстві: місто Дніпро*: монографія: в 2 томах / за заг. ред. професора В. В.

Кривошеїна. – Том 1. – Д.: Видавництво Лізунов Прес, 2018. – С. 241-257

3. *Світове дослідження цінностей 2020 в Україні*: звіт /за.ред. Потапенко К. Український центр європейської політики. Київ. 2020. URL:<https://sapiens.com.ua/ua/publication-single-page?id=140>

4. Стегній О. Специфіка становлення і розвитку екологічного руху в суспільстві соціогенних ризиків. *Соціологічні виміри громадянського суспільства в Україні* / за наук. ред. О. Резніка. Київ: Інститут соціології НАН України. 2019. 288 с

Юлія Костюк

здобувач вищої освіти факультету підготовки фахівців для підрозділів стратегічних розслідувань

Науковий керівник:

Елеонора Скиба

професор кафедри гуманітарних дисциплін та психології поліцейської діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор філософських наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ ЮРИСТА

Навіть професійні логіки і математики, не говорячи вже про інших фахівців, не приділяють доведенням стільки часу і сил, як юристи. Без усякого перебільшення можна стверджувати, що логічне мислення та доказова техніка – основна зброя юриста. Вчені, які займаються дослідженнями структури мислення фахівців різних категорій, починаючи з 80-х років ХХ століття, пов'язують професійні якості фахівців, перш за все, з якостями їх професійного мислення і свідомості, зі специфічними способами виконання професійної діяльності. Актуальність даної теми зумовлена тим, що високі вимоги до мовної та розумової правової культури, що пред'являються фахівцям - юристам, не залишають сумніву в необхідності організації цілеспрямованої навчальної діяльності з оволодінням відповідними знаннями, навичками, вміннями і компетенціями.

Матеріали і методи. Під час дослідження використовувалися методи системного аналізу, метод аналізу та синтезу, які допомогли простежити особливості формування професійного мислення майбутнього юриста, методи абстрагування і конкретизації, завдяки чому вдалося отримати окремі факти і розширити знання про вплив логіки як наукової дисципліни на розвиток логічного мислення фахівця.

Результати дослідження. Дослідники професійного мислення юриста виокремлюють в своїх роботах напрямки їх формування з наступними факторами:

- а) з вивченням законів логіки і відповідно законів мислення;
- б) з вивченням науково-теоретичної і документальної юридичної літератури;
- в) з вирішенням проблемних, логічних задач, з виконанням практичних вправ;
- г) з удосконаленням якостей професійного мовлення, що зумовлено існуванням тісного взаємозв'язку між мовою і мисленням, професійної промовою і професійним мисленням.

Вчені, які досліджували якість юридичного мислення зробили висновки, що рівень такого мислення є високим. Наприклад, вчений Ю. В. Івлєв вказує на те, що специфіка роботи юриста полягає в послідовному застосуванні особливих логічних прийомів і методів;

На думку П. Сандевуара, вся техніка права, науки нормативної обертається навколо міркування. Відповідно до його концепцій існує загальна логіка, яка представляє собою загальний метод міркування, техніку мислення, що носить універсальний характер, щодо підпорядкування до якої існує юридична логіка. Остання передбачає дві форми міркування: логіку тлумачення і логіку аргументації.

Ш. Перельман, автор широко відомої роботи «Юридична логіка», розглядає аргумен-

тацію як мистецтво. Він підкреслює значимість аргументування, мотивування винесених рішень в сьогоденному правосудді. На його переконання, аргументовані судові рішення все частіше замінюють собою рішення, засновані лише на жорсткому логічному міркуванні і постанові.

Про надзвичайну значущість логіки для юристів знали завжди. Занадто високою була ціна логічної помилки для тих, хто так чи інакше визначав долі людей. Уміле використання логічного досвіду скеровує нас від одних істин до інших, новіших, значніших, корисніших. На правилах логічного умовиводу ґрунтується створення нового знання. Дотримання законів і правил логіки є необхідною умовою для встановлення об'єктивної істини в судовому провадженні. Встановлення об'єктивної істини в судовому провадженні передбачає відповіді на низку питань: чи відбувся злочин, чи скоїв його обвинувачений, злочин був учинений умисно чи з необережності. На поставлені запитання можуть відповісти особи, які розглядають судову справу, якщо в судовому процесі вони дотримуватимуться вимог кримінального та кримінального процесуального права та законів логічного мислення. Без дотримання правил логіки встановити об'єктивну істину в судовому провадженні неможливо. Нігілістичне ставлення до законів логіки в процесі розслідування має дуже тяжкі наслідки для практичної роботи слідчого. Логіка навчає, як правильно будувати умовиводи, формує вміння оперувати поняттями та судженнями, застерігає від можливих логічних помилок. Незнання законів та правил логіки, невміння їх використовувати в процесі судового провадження подекуди призводять до різних логічних помилок, які 48 в судовій практиці з логічних помилок перетворюються на помилки судові. Неприпустимими є помилки в судовій практиці, оскільки вона впливає на долю конкретної людини. Право є саме тією галуззю суспільного життя, де порушення законів логіки, формування неправильних умовиводів, наведення хибних аргументів може завдати суттєвої шкоди.

Юридична логіка служить не тільки для того, щоб виявити чітке значення норм і явищ. Вона застосовується також і для того, щоб право могло реалізовувати себе як соціальна наука, спрямована на переконання осіб у необхідності та корисності накладених на них правил.

Висновок. У нинішніх умовах розвитку нашої країни значення логіки для юристів ще більш зростає. Юридичне міркування є багатоаспектним, що охоплює такі типи інтелектуальних процедур, як доведення, аргументування (Доведення + переконання), тлумачення. пріоритетною формою професійної діяльності юриста є логічне мислення та аргументація як інтелектуальна процедура, яка служить пошуку і пред'явленню підстав деякої точки зору з метою її розуміння і (або) прийняття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бондар Т. Логіка: навч. Посібник. К.: КУБГ, 2010. 247с.
2. Демидов І. Логіка: навч. посібник для юридичних вузів. К.: Юриспруденція, 2000. 208 с.
3. Жеребкін В. Логіка: підручник для юридичних вузів і факультетів К.: Знання, 1999.208 с.
4. Жоль К. Вступ до сучасної логіки. К.: Либідь, 2000. 368 с

Богдана Котрікова
здобувач вищої освіти ННІ права
та міжнародно-правових відносин

Науковий керівник:
Людмила Філянна
доцент кафедри міжнародного права
Університету митної справи та фінансів,
кандидат юридичних наук, доцент

БЕЗПЕКА МАЙБУТНЬОГО: ПРАВА ЛЮДИНИ У БОРОТЬБІ З ФЕЙКАМИ

Права людини останнім часом потребують досконалішого захисту, що у свою чергу спричинено розвитком інформаційно-комунікаційних технологій. Оскільки права людини є найважливішими в сучасному суспільстві, то їх захист є неодмінно важливим. Щодня можна спостерігати за тим, як такі права порушуються, особливо за участі інформаційного простору, це особливо проявляється у масштабному зростанні кількості фейків. Тому потрібно більш детально ознайомитись з даною проблемою та дослідити способи подолання порушення прав людини з використанням інформаційних технологій, а саме проблеми боротьби з фейками.

Якщо звертатись до найперших згаданих подій, що пов'язані із явищем фейку, то слід згадати часи Давнього Риму та «інформаційну компанію» Октавіана проти Антонія, котра була створена з метою принизити та зіпсувати репутацію Антонія. Ця компанія полягала у тому, щоб поширювати короткі образливі гасла, котрі писались на монетах, так би мовити, архаїчних твітів. Як наслідок, згадані гасла робили уявний образ про Антонія, що він п'яниця, бабій та маріонетка Клеопатри [1, с.2].

На сьогодні, існують два основні підходи до розуміння та визначення фейків: за широким підходом фейк – це будь-що несправжнє, за вузьким розумінням – це різновид новин [2, с.12]. Розглянемо детальніше явище фейку за вузьким розумінням.

Відповідно до вузького підходу, поняття «фейк» розглядається виключно тоді, коли йдеться про новини, зокрема теорії їх створення, критерії тощо. У межах цього підходу існує думка, що «під фейковими новинами потрібно розуміти не більше й не менше, як повністю вигадані історії»[3, с.2].

Щодо права людини на інформацію. Закон України "Про інформацію" (далі – Закон) встановлює, що кожен має право на вільне одержання, використання, поширення, зберігання та захист інформації, необхідної для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів. Разом з тим, закон закріплює основні принципи інформаційних відносин, а саме: гарантованість права на інформацію; відкритість, доступність інформації, свобода обміну інформацією; достовірність і повнота інформації; свобода вираження поглядів і переконань; правомірність одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації; захищеність особи від втручання в її особисте та сімейне життя [4]. На жаль, у житті ми постійно стикаємося з порушенням принципів вищезгаданого Закону, фейки стали невід'ємною складовою інформаційного суспільства.

Сьогодні все частіше виникають ситуації, коли в Інтернеті розміщується неперевірена інформація, котра не відповідає дійсності. Таку інформацію передрукуюють газети з посиланням на відповідне джерело в мережі Інтернет. У зв'язку з цим, авторів таких матеріалів неможливо притягати до відповідальності, а честь, гідність та ділову репутацію осіб немає можливості захистити правовими засобами [5]. Тому, існує проблема порушення права людини, а саме права на достовірну інформацію, права честі та ділової репутації, а от чітких та дієвих способів захисту від фейків бракує.

Щодо державного контролю за ЗМІ, то не можливо не згадати наступні моменти.

Державний контроль за ЗМІ може здійснюватися дуже цілеспрямовано, наприклад, шляхом сканування інтернет-трафіку або телефонних розмов з метою національної безпеки. В інших випадках, уряди намагаються повністю закрити доступ до конкретної інформації. Свідченням цього виступають наступні події: закриття мережі мобільного зв'язку в Ірані в середині 2009 року та в Єгипті наприкінці 2010 року, глушіння радіостанцій, супутникового телебачення і видворення журналістів із зон конфліктів. Скажімо, в 2009 році журналістам було наказано залишити північно-західну провінцію Сіньцзян в Китаї, з метою уникнення висвітлення в ЗМІ проявів етнічного насильства там [5]. На українському досвіді також є подібні випадки, наприклад, коли було обмежено доступ до деяких російських соцмереж у 2016 році.

Але нинішнє існування виявлення фейків, лише посилює позицію про недовіру та малоефективність таких заходів захисту.

Для вирішення вищезгаданих питань на міжнародному рівні Рада Європи розробила певні конвенції та рекомендації. Наприклад, Конвенція про кіберзлочинність від 23.11.2001 року, що має на меті захист інформаційного простору від несанкціонованих та традиційних злочинів за допомогою нових технологій. Додатковий протокол цієї Конвенції заохочує щодо притягнення до кримінальної відповідальності за виявлення проявів расистського та ксенофобського характеру, вчинених через комп'ютерні системи.

Ще одним важливим інструментом є Конвенція про доступ до офіційних документів 18.06.2009, котра гарантує право кожного, без дискримінації за будь-якою ознакою, запитом мати доступ до офіційних документів, що знаходяться у розпорядженні органів державної влади.

Отже, не викликає сумнівів актуальність і необхідність забезпечення інформаційної безпеки та боротьби за права людини з фейками, не тільки в межах однієї держави. Дана проблема є глобальною і вирішити її державою самостійно без застосування міжнародних заходів впливу, на нашу думку, неможливо. Із розвитком інформаційно-комунікаційних технологій загострюється проблема порушення прав людини, а саме право на доступ, використання та поширення інформації; право честі, ділової репутації тощо. Слід зазначити, що вирішення проблеми на державному рівні не повністю ліквідує проблему. Хоча способи захисту щодо фейків існують і діють, але на практиці виявляються малоефективними. Тому це питання потребує подальшої уваги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. A short guide to the history of 'fake news' and disinformation Julie Posetti and Alice Matthews
URL: https://www.icfj.org/sites/default/files/2018-07/A%20Short%20Guide%20to%20History%20of%20Fake%20News%20and%20Disinformation_ICFJ%20Final.pdf
2. Фейки як інструмент впливу на вибори URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-01/fake_news_fin_full_clean.pdf
3. Л. Удрис (Linards Udris), експерт у сфері функціонування медіа з Цюрихського дослідного інституту у царині соціальних відносин і суспільства (див.: URL: <https://www.foeg.uzh.ch/de.html>)
4. Право на доступ до інформації як елемент правового статусу особи від 03.05.2012 роз'яснення Міністерство юстиції України
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0012323-12#Text>
5. Правове регулювання „інтернет – засобів масової інформації” URL: https://minjust.gov.ua/m/str_24640
6. Засоби масової інформації та права людини URL: https://www.coe.int/uk/web/compass/media?p_p_id=coepdfexport_WAR_coepdfexportportlet&p_p_lifecycle=2&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_cacheability=cacheLevelPage&coepdfexport_WAR_coepdfexportportlet_currentURL=https%3A%2F%2Fwww.coe.int%2Fuk%2Fweb%2Fcompass%2Fmedia
7. Конвенція про кіберзлочинність від 23.11.2001 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575#Text
8. Конвенція Ради Європи про доступ до офіційних документів від 18.06.2009 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-09#Text

Дана Криловецька
здобувач вищої освіти

Науковий керівник:
Андрій Перетокін
Кандидат історичних наук,
доцент кафедри українознавства,
документознавства та інформаційної діяльності
ДВНЗ «Придніпровська державна академія
будівництва та архітектури»

РОЛЬ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ У ФОРМУВАННІ СУЧАСНИКА: ПСИХОЛОГІЧНІ ТА МОРАЛЬНІ АСПЕКТИ

Новини, повідомлення, спливаючі вікна – все це привертає нашу увагу кожного ранку. Перше, що робить людина сучасності – бере до рук телефон або вмикає комп'ютер. Зважаючи на вигідне співвідношення доступності та масовості розповсюдження інформації за допомогою ресурсів ЗМІ, не важко зрозуміти що саме Інтернет та телебачення мають величезний вплив на психологічні та моральні принципи людини. За словами В. Лизанчука: «Національна мережа засобів масової комунікації – це один із “трьох китів”, на якому базується державна самосвідомість, поряд з національною інтелігенцією та національною політичною елітою»[1].

ЗМІ не тільки впливають на світогляд людей, формують національну свідомість але й стають найпотужнішим рушієм у руках тих, хто має інформацію і вміє її правильно подати. Від того що і як саме підносять засоби масової інформації формується точка зору глядачів. У більшості випадків вісники свідомо трактують інформацію так, щоб одразу показати необхідне бачення ситуації. В одному випадку, вони роблять позитивний вплив, виокремлюючи необхідне та важливе серед всієї інформації, а в іншому – стають каталізатором конфліктів, перебільшуючи справжню інформацію задля яскравих вражень.

Вплив «третьої гілки влади» застосовувався ще за радянських часів. Прикладом може бути ситуація битви під Крутами. У часи радянського режиму історія бою під Крутами та вільна боротьба фальсифікувалася або «фільтрувалася», через що і зараз не всі знають повну картину подій. Незаперечно трагедію 1918 року висвітлили як невміле рішення української влади і перебільшили героїчну загибель 300 юнаків, щоб зменшити довіру до влади в ті часи, коли владі СРСР це було вигідно.

Навіть сучасні ЗМІ використовують неточність інформації на свою користь. В багатьох статтях згадується про «300 українських спартанців» та про посланих на «убій» гімназистів.

Хоча у споминах А. Гончаренка написано: «Втрати сягали: до 250 юнаків, одна рота (до 30 людей) студентів і 10 старшин»[2]. У «Крутянській події» В. Зарицький зауважив, що під «втратами» у споминах А. Гончаренка малися на увазі не лише вбиті, а й поранені та ті, хто пропав безвісти [3]. А в журналі «Воєнна історія» за 2008 рік В. Улянич писав що за даними комісії дані про 300 загиблих далекі від правди [4].

Зараз цю подію використовують для підвищення рівня національної самосвідомості. Підтверджуючи розповсюджену радянську версію, за якою молодь кинули під кулемети ворогів проти їхньої волі, ми знецінюємо боротьбу молодшої армії, знецінюємо самовідданість молодих воїнів та їх командування.

ЗМІ не тільки змінюють історію, але й мають потужний вплив на наші вподобання і фактично майже керують нашими інтересами та принципами. Засоби масової інформації – могутня сила впливу на свідомість людей, засіб оперативного повідомлення інформації в різні куточки світу, найбільш ефективний засіб впливу на емоції людини [5]. Прикладом є на-

віть звичайна реклама. Ми швидше придбаємо те, що рекомендують яскраві картинки з екрану, оскільки це – вибір більшості.

Влучно буде зауважити, що ЗМІ мають вплив на національну свідомість, особливо зараз, коли 2020 рік неприємно дивує весь світ. На тлі подій на сході України, президентських виборів ЗМІ стають справжньою зброєю в руках журналістів. Відбуваються «зливи» та «витоки» компрометуючої інформації. Інтернет-ресурси рясніють агітаційними роликами та скандальною інформацією. Цього не має бути, журналісти повинні писати правду, щоб зацікавити споживача контенту.

Таким чином, використовувати ЗМІ для впливу на суспільство не є поганим рішенням, але вплив повинен здійснюватись за допомогою не сфальсифікованої та коректної інформації. Необхідно заохочувати суспільство вірити словам з екранів телевізорів, телефонів та газет дійсними даними, існуючими справжніми фактами.

Ми маємо аналізувати події, думати самостійно та вміти користуватися інформацією. Для молодих спеціалістів у сфері мас-медіа головною має стати мета якомога точніше відтворити події у країні та світі, навчити своїх глядачів робити висновки. Тоді суспільство не стане сліпо вірити провокаційним статтям з Інтернету.

Мас-медіа не дарма називають «третьою гілкою влади» і саме засоби масової інформації найбільше впливають на творення психології сучасників, особливо підлітків, які є рушійною силою прогресу. Правильне розповсюдження інформації та коректна праця ЗМІ є необхідною складовою у формуванні свідомості сучасного населення не тільки України, а й світу в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Лизанчук В. Феномен невмирущості нації // Наукові записки АН ВШ України. - 2004. - Вип. 6, 9-29. - С. 74-81
2. Гончаренко А. Бій під Крутами // За державність: Матеріали до історії війська українсько-го. – 1939. – Зб. 9. – С. 152.
3. Зарицький В. Крутянська подія. – Чикаго, 1972. – С. 51
4. Улянич В. Правда про бій під Крутами. Журнал «Воєнна історія». №1 (37). 2008.- С.10.
5. Засоби масової інформації та їхня діяльність – Освіта.UA: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/sociology/12464/>

Валерія Кулиба

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Маргарита Гринчак

кандидат історичних наук,

доцент кафедри права, політології

та міжнародних відносин

Університету імені Альфреда Нобеля

ФЕЙК, ХАЙП, КЛІКАБЕЛЬНІСТЬ: НОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ ЕПОХИ ПОСТ-ПРАВДИ

У наш час дуже швидко розвивається політичне середовище, трансформуються звичні для нас моделі взаємодії влади, суспільства і мас-медіа, що призводить до виникнення нових феноменів, таких як “пост правда”. Цей термін в англійській мові розглядається в якості прикметника зі значенням “що відноситься до або вказує на обставини, в яких об’єктивні факти менш впливові в формуванні громадської думки, ніж звернення до емоцій і особистих переконань (громадян)” [1, с. 11]. Для того, щоб розвінчати міфи епохи пост правди, нам потрібно знати її власне значення і значення її термінології.

Ще з часів античності факти були еталоном для людства. Однак уже сьогодні, коли глобального поширення набули засоби телекомунікації, з'явилися безмежні можливості генерувати потрібний політичний дискурс для масового споживання - і роль, і функція факту зазнали певних змін. Настала епоха "постправди", яка стирає кордони між брехнею і правдою, де фактом виступає як істина, так і "фейк". Фейк - це що-небудь помилкове, недостовірне, сфальсифіковане. Так деякі державні лідери, чиновники, бізнесмени використовують "фейки" у власних інтересах, маскуючи їх під достовірні факти. При цьому, чим активніше в політичний дискурс включають замість фактів "фейки", тим успішніше і достовірніше здаються народові опубліковані політиками заяви і твердження. Ми живемо в епоху даних, а не фактів і саме дані дозволяють здійснювати необхідні зміни в суспільних настроях, формувати громадську думку під впливом потоку інформації. Так дані перетворюються в факти, що формують картину сьогодення. Такі механізми створюють безмежні можливості для політики: дані статистики, картинки, фото та відео, не підтвержені фактами, набувають статусу заявленої реальності, що дозволяє досягти певного консенсусу в громадській думці щодо соціальних, економічних, політичних і екологічних проблем. В таких умовах "фейки" перетворюються в неспростовні факти та істину. В результаті у людства залишається набагато менше можливостей і намірів довести цю "фейковість".

Вслід за фейком можна виділити і таке поняття як "хайп". Цей термін бере свій початок в надрах економічної науки (HYIP -High Yield Investment Program), позначаючи проекти, що мають схожості з інвестиційним фондом з високою прибутковістю. Дослідники відзначають, що "зазвичай хайп-проекти будуються за принципом "понзі", виплачуючи шалені відсотки за рахунок нових надходжень та залучення великої кількості учасників. Тим самим відбувається підживлення свіжими грошима. Після того, як потік грошей припиняється або його не вистачає для покриття поточних зобов'язань, хайп закривається, всі виплати закінчуються" [2, с. 220]. Якщо говорити про широке поширення дефініції "хайп", то це сталося в 2017 році. Спочатку в українській мові слово "хайп" відносилось переважно до молодіжного жаргону, а вже до середини 2017 року даний вираз стали активно використовувати представники покоління 35+ у сфері реклами, PR-технологій, бізнесу, культури і спорту. Безсумнівно, зазначений процес був обумовлений впливом медіа, за допомогою яких "хайп" перетворився в новий тренд. І зараз це слово означає раптову популярність, яку всюди обговорюють, як в Інтернеті, так і в повсякденному житті. З терміном "хайп" пов'язаний і наступний термін: "клікабельність".

Клікабельність є показником співвідношення кількості переходів по контекстному повідомленню до загальної кількості показів аудиторії. Це саме той термін за допомогою якого, скажімо, підлітки, які захотіли стати відомими блогерами перевіряють свою популярність, а політики можуть дізнатися скільки людей прочитало їх новий пост.

Усі ці поняття утворюють єдину систему: "пост-правду". "Post-truth" стало словом 2016 року за версією Оксфордського словника. Дональд Трамп - це апостол пост-правди. За даними проекту Politifact, 68% опитаних вважають, що твердження Трампа були помилковими повністю або частково, 27% - не зовсім правдивими, лише 5% - чистою правдою. І ця людина стала президентом однієї з найвпливовіших країн на планеті. Це здається абсурдним, якщо користуватися логікою фактоцентричного світу, але Трамп чудово збігається з епохою, коли емоції набагато важливіше фактів. Чи не моргнувши оком він стверджує, що Хілларі Клінтон - злочинниця, а Барак Обама народився за межами Штатів, - і публіка сприймає цю недостовірну інформацію. Спростування встигають швидко, але досягають не всіх, а змушують задуматися і того менше число електорату.

Інформації стає більше, але перевіряють її все рідше. На додачу до цього стирається грань між масовим і особистим: стаття професора і пост друга на Фейсбуці можуть мати однакову цінність і прийматися на віру безумовно. Публічна сфера дробиться на безліч "гуртків за переконаннями", і люди прагнуть потрапити в "свій гурток", не помічаючи, що все більше віддаляються від інших груп. Ось чому несподіване зіткнення з миром коментаторів подібно легкій поразці електрострумом. Інформація перестає бути цінною сама по собі - ку-

ди важливіше увага, що на неї направлена. Світ постправди - це не просто симулятивна копія реального світу, а варіант, який прагне його перевершувати. “Якщо ми дійсно хочемо зрозуміти, як жити в епоху постправди, слід звернутися до журналіста, якому доводиться щодня писати лояльні статті в підтримку вищого керівництва країни, до експертів з маркетингу або професійним онлайн-тролів, щодня пишуть сотні фейкових коментарів. Може, нам варто знову прочитати "1984" Оруелла. Ймовірно, це допоможе зрозуміти, як існувати в дістопії суспільства постправди”, - розмірковує Владан Йолер, професор департаменту нових медіа Академії мистецтв Нові-Садска університету.

Йолер висловлює загальне експертну думку. Як діяти в новій реальності - поки незрозуміло. Ми знаходимося на початковому етапі її осмислення. І поки ти читаєш цей матеріал, медіа випускають у світ нескінченні обсяги контенту різного ступеня шкідливості.

Отже, ступінь впливу нових медіа на громадську порядку денного і на політичну поведінку громадян потребує подальшого, більш глибокого дослідження, як і сам феномен пост-правди. Важливо визначити роль інтерпретацій в поширенні новин-фейків, а також вміти відсортовувати правдиву інформацію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Art of the lie (2016) // The Economist. Sept 10. P. 11.
2. Мальчиков, Д.К. нестандартне інвестування: НУІР, біржі стартапів [Текст] / Д. К. Мальчиков // нова наука: сучасний стан і шляхи розвитку. – 2017. – № 1-1. - С.220.
3. <http://www.politifact.com/personalities/donald-trump/>
4. Голобородько А.Ю., Котов С. В. культурне просвітництво в контексті інструментарію державної культурної політики // Соціально-гуманітарні знання. 2015. №7. С. 183-190.
5. Єфанов, А. А. політична ідентифікація молоді за допомогою ЗМІ [Текст] / А. А.Єфанов // комунікативні середовища інформаційного суспільства: тренди і традиції: праці Міжнар. науч.- теор. конф. 28-29 жовтня 2016 р. – СПб.: Изд-во Политехн. ун-ту, 2016. – С. 222-225.

*Ілля Лещенко
Дарина Горбатовська
здобувач вищої освіти*

*Науковий керівник:
Андрій Перетокін
Кандидат історичних наук,
доцент кафедри українознавства,
документознавства та інформаційної діяльності
ДВНЗ «Придніпровська державна академія
будівництва та архітектури»*

БЕЗПЕКА МАЙБУТНЬОГО: ПРАВА ЛЮДИНИ У БОРОТЬБІ З ФЕЙКАМИ

Дезінформація (так само як і пропаганда, і фейкові новини) не є принципово новим явищем, з яким зіткнувся світ, – відтоді як виникли перші держави вона супроводжувала як загалом мирні внутрішні політичні кампанії, так і воєнно-політичне протиборство держав. Водночас новітні інформаційні технології, зміна парадигми сприйняття інформації, криза «класичних» медіа тощо змінили інформаційний (а з ним і когнітивний) ландшафт світу.

Особливою сферою відображення зазначених змін стала новина індустрія. Із середини 90-х років, одночасно із швидким становленням інтернету, журналісти та медіаексперти почали констатувати, що держава назавжди втратила монополію на новини й можливість формувати інформаційний порядок денний. Але вже за 20 років втрачають першість у виробленні новин самі медіа. Спочатку інформаційні інтернет-ресурси, а потім і соціальні платформи

поступово зруйнували класичну ієрархію «новинного виробництва» та змінили самі критерії новинності, розмиваючи поняття «медіа», «журналіст» та створюючи безліч законодавчо нерегульованих прецедентів [1, с. 9].

Фейк – підробляти, шахраювати. Означає підробку, вигадку, щось несправжнє. Часто вживається в інформаційній сфері, коли йдеться про новини тощо. Фейкові новини – щонебудь помилкове, недостовірне, сфальсифіковане, що видається за дійсне, реальне, достовірне з метою ввести в оману [2].

Авторитетне німецьке видання Deutsche Welle, яке бореться з фейками, дає 10 слушних порад стосовно протидії фейковим новинам. Автори рекомендують бути уважними до заголовків, так як фейкові новини часто мають яскраві назви, написані великими літерами зі знаками оклику. Якщо заголовок здається неймовірним, то, швидше за все, так воно і є.

Також потрібно обов'язково перевіряти назву ЗМІ: для розкрутки чуток часто створюють копії відомих сторінок або сайтів. Від оригіналів вони можуть відрізнитися парою літер у веб-адресі або доменом – такі деталі легко не помітити. Наприклад, один з найвідоміших фейків британського видання The Guardian відрізнявся одним-єдиним символом в URL: латинську "i" просто замінили на схожу букву "ı" з турецького алфавіту. За повідомленням BBC, саме цей фальшивий сайт опублікував неіснуюче інтерв'ю з колишнім главою британської розвідслужби Джоном Скарлеттом, яке потім процитували ще кілька видань. Сайт був стилізований під оригінал, а під статтею стояло ім'я справжнього журналіста The Guardian. Такий фейк непросто розпізнати з першого погляду.

Окрім цього потрібно переконатися, що новину розмістило видання, яке відоме широкій аудиторії. Якщо матеріал написаний невідомою організацією, не буде зайвим ознайомитись з цим джерелом. Як правило, на сайтах інтернет-видань є вкладка "Редакція" або "Про нас". Звичайно, довіряти новині можна більше, якщо її опублікували одразу декілька великих ЗМІ.

Але навіть у відомих виданнях іноді з'являється неточна інформація або невірне трактування подій. У хорошому журналістському матеріалі має бути як мінімум два джерела: інформаційні агентства та свідки подій. В новині згадують організації, політиків, публічних особистостей? Тоді варто зайти на їх сайти або профілі в соцмережах. Нерідко офіційні рішення або коментарі публікуються і там. Підозріло, якщо всі джерела інформації анонімні, не вказані взагалі або ховаються під фразами "стало відомо".

Також потрібно критично оцінювати інформацію і не довіряти новині тільки тому, що інші користувачі лайкнули та перепостили її в соцмережах, адже фейки поширюються у соцмережах у 6 разів швидше за правду!

Багато фейкових сайтів допускають грубі помилки в орфографії та пунктуації, але не завжди.

Фейкові новини містять підроблені фотографії та відео. Іноді фото можуть бути справжніми, але вирваними з контексту – неактуальні, зроблені в іншому місті, тощо. Визначити це можна, знайшовши оригінал фото (зазвичай він кращої якості, ніж його копії): коли і де він був вперше опублікований.

Окрім вищезазначеного необхідно звернути увагу на дату публікації і на ті дати, про які йдеться в новині. Багато фейкових новин не мають дати публікації і в них викладені події, яких ніколи не відбувалося.

Коли не вказані джерела інформації або наводяться дослідження неназваних експертів – це також ознака фейкової новини. Якщо такої новини немає більше ніде, то, швидше за все, ця інформація фейкова.

Потрібно звертати увагу на тон написання матеріалу, можливо – це лише гумор. В епоху Twitter кожен може стати комедіантом або вважати себе таким. І це призводить до плутанини. Якщо історія здається дуже дивною, щоб бути правдою, бажано переконатися, чи не сатира це.

Також можна перевірити, чи не написана новина на одному з сайтів на кшталт theonoin.com або uareview.com, які спеціалізуються лише на фейкових новинах. Ці видання

не приховують того, що публікують лише фейки, але опис багато хто не читає.

Навіть перевірені джерела можуть помилятися. Потрібно критично ставитись до того, що пропонується для ознайомлення, і ділитися тільки достовірною інформацією. Факти, на відміну від фейків, рідше стають вірусними. Неправда поширюється швидше [3].

Таким чином, значною проблемою у боротьбі із дезінформацією лишається сам процес визначення, що є фейком, а що думкою чи гіпотезою. Важливу роль тут відіграють суб'єктивні переконання оцінювача та його неупередженість [4]. Як реально забезпечити об'єктивне оцінювання інформації – це питання залишається відкритим. Більше того, така ситуація може призводити до утисків свободи думки і слова. Саме від інформаційної безпеки залежить: чи опиниться суспільство у світі неправди й ненависті, або буде мати прозоре і чесне майбутнє.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Фейки, пропаганда, дезінформація та виборчий процес: як нам захистити демократичні практики? / за заг. ред. Дубова Д.В. – К.: ТОВ «Видавництво Сталь», 2019. – 254 с.
2. Фейк (значення): [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B5%D0%B9%D0%BA_\(%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B5%D0%B9%D0%BA_(%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F))
3. Фейки всюди: як розпізнати брехню і правильно захиститися: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://news.24tv.ua/ru/feyki_vsyudi_yak_rozpiznati_brehnyu_i_pravilno_zahistitisa_n1317539
4. Боротьба за об'єктивність: соціальні мережі оголосили фейкам війну: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://khpg.org/1553119844>

Яна Макушина

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Андрій Перетокін

Кандидат історичних наук,

доцент кафедри українознавства,

документознавства та інформаційної діяльності

ДВНЗ «Придніпровська державна академія

будівництва та архітектури»

РОЛЬ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ У ФОРМУВАННІ СУЧАСНИКА: ПСИХОЛОГІЧНІ ТА МОРАЛЬНІ АСПЕКТИ

Засоби масової інформації відіграють велику роль у житті кожної людини, формують її особистість та погляд на сучасний світ. Але що означає цей термін і як саме він впливає на формування людей?

Засоби масової інформації (ЗМІ), мас-медіа – різновид медіа, що орієнтовані на одночасну передачу інформації великим групам людей, які не лише виконують інформативну функцію, але й пропагують ідеї, погляди, політичні програми і беруть, таким чином, участь у соціальному управлінні. Засоби масової інформації охоплюють «традиційні» мовні ЗМІ, на зразок телебачення, радіо, кіно, компакт-дисків або DVD-дисків; друковані ЗМІ та інші інформаційні ресурси, зокрема Інтернет разом з іншими віртуальними послугами на зразок World Wide Web. Засоби масової інформації є важливими і набули надзвичайної значущості в нашому суспільстві, тепер навіть важко уявити собі життя без телебачення, електронної пошти, сайтів обміну відео-інформацією, інтернет-порталів новин або блогів. Їх традиційна роль своєрідного вікна у світ постійно зростає. Засоби масової інформації набули нових функцій, вони виступають у якості форуму, що сприяє соціальній взаємодії та спілкуванню; за-

вдяки ЗМІ можна купувати або продавати будь-які товари, ЗМІ дозволяють отримати доступ до будь-якої інформації, вони дозволяють розмістити власний медіа-контент [1].

ЗМІ – один із соціальних інститутів, що тією чи іншою мірою виконують замовлення суспільства та окремих соціальних груп щодо певного впливу на населення в цілому, в тому числі й на окремі вікові та соціальні категорії. Важливо визначити два аспекти такого впливу. По-перше, засоби масової інформації істотно сприяють засвоєнню людьми різного віку широкого спектра соціальних норм та формуванню у них ціннісної думки у сфері політики, економіки, здоров'я, права тощо. По-друге, ЗМІ фактично є своєрідною системою неформальної освіти та просвіти різних категорій населення. При цьому користувачі засобів масової інформації здобувають досить різнобічні, суперечливі, несистематизовані знання, відомості з різних питань суспільного та політичного життя. При чому, на перші місця вийшли так звані електронні засоби. Подобається нам сучасна інформація, яку надають ЗМІ чи ні, вона є невід'ємною частиною ринкових процесів і сучасного життя в цілому. В умовах конкурентної боротьби великої кількості виробників однакових товарів, телекомпаній, політичних партій надання інформації виходить за межі простого інформування, розрахованого на свідоме сприйняття і трансформується у більш дійовий засіб впливу – в психологічне програмування, підсвідоме навіювання [2, с.120].

Протягом довгого часу традиційні засоби масової інформації, відомі під назвою «четверта влада» за аналогією з трьома традиційними гілками влади демократичного режиму (законодавчої, виконавчої та судової) союзниками держави, допомагали представникам громадськості отримати відповіді на питання політичного характеру. Проте, виступаючи на Всесвітньому соціальному форумі в Порту-Алегрі, Бразилія, в 2003 році Ігнасіо Рамоне, журналіст і професор університету, заявив, що, оскільки звичайні засоби масової інформації перебувають у володінні транснаціональних компаній, вони перетворилася на ворога: канали створюють нову можливість для організації громадської діяльності [3].

Посилена влада ЗМІ, зокрема Інтернету, сприяє підвищенню обізнаності та залученості, а також розширенню доступу до інформації, але існує небезпека виникнення певних труднощів. ЗМІ посилюють співчуття та глобальну активність у сфері прав людини, але разом з тим виникає загроза появи ненависті, стереотипів та дезінформації. Особливо вразливими до онлайн-ризиків є діти та молодь [1].

Сьогодні з метою отримання необхідної інформації ми значно менше довіряємо більш традиційним засобам масової інформації на зразок газет, телебачення і радіомовлення, більше, натомість, надаємо перевагу інтернет-виданням, супутниковому телебаченню, блогам та соціальним медіа. Ми звертаємось за інформацією до громадських журналістів та дикторів, і не лише тих, котрі працюють за фахом. Це впливає на нашу соціальну і політичну свідомість. Інформатизація спричинює зміни в тактиці, яку використовували репресивні уряди, адже вони боялися ймовірних наслідків інформаційної революції [1].

Тому не дивною є думка про те, що ЗМІ здійснюють вплив на суспільство, його розвиток. Особливістю масово-інформаційних процесів останнього часу є їхня "демасифікація" – можливість вибору для індивіда тієї інформації, яку він сам хоче отримати, а не яку йому нав'язують ззовні, хоча це й пов'язано з певними труднощами технічного й політичного плану [4, с.13].

Крім того, далеко не кожна людина має талант відділяти зерна від половини в тій інформації, що їй пропонують, тому й існує такий ефект, коли, за виразом Г. Тарда, "під впливом преси в суспільстві створюється колективна свідомість, об'єднана атмосферичною оболонкою, коли певні якості індивідів взаємно позначаються одне на одному, а їх дії зливаються в унісон, спрямовуються загальною течією ідей й пристрастей. Така духовна єдність індивідів породжується одночасністю їхніх переконань, що формуються пресою" [4, с.13].

У наш час дуже важливо мати критичні погляди щодо усієї інформації, яку ми отримуємо за допомогою мас-медіа. Необхідно перевіряти інформацію, аналізуючи її. У нинішньому світі антиутопії дуже складно не загубити себе та свою особистість, тому потрібно мати свою власну думку та принципи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Роль засобів масової інформації: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.coe.int/uk/web/compass/media>
2. Бабіч, Т. В. Вплив засобів масової інформації на самовизначення молоді / Т. В. Бабіч, А. В. Сало // Наукові записки: зб. наук. пр. - Кіровоград: КНТУ, 2010. - Вип. 10, ч. 2. - С. 120-123.
3. Сеневіратне Калінгі. «Глобал Медіа – Час для створення п'ятої влади» TerraViva онлайн, 2003.
4. Любимый Я. В. Современное массовое сознание; динамика и тенденции развития. К., 1993.

Євгенія Матвієнко

здобувач вищої освіти (магістерський рівень) факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування

Науковий керівник:

Інна Шинкаренко

доцент кафедри гуманітарних дисциплін та психології поліцейської діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук, доцент

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РІВНЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ДО ОПАНУВАННЯ ПРОФЕСІЇ

Становлення демократичного суспільства та інтеграція до європейської спільноти є на сьогодні фундаментальними напрямками сучасного державотворення в Україні. Провідною метою нашої країни, насамперед, втілення європейських стандартів розвитку і реформа правоохоронних органів. Підрозділи поліції максимально тісно взаємодіють з громадянами, а тому, повинні мати психологічну стійкість до стресових ситуацій, з якими доводиться стикатися майже кожного дня.

Результати досліджень психологів демонструють, що такі фактори, як ненормований робочий день, постійний контакт з асоціальними елементами, необхідність повної віддачі психічних і фізичних сил під час запобігання вчиненню кримінальних правопорушень знижують функціональні резерви організму до їх повного виснаження. Отже, тривала дія стресогенних факторів, наявність постійної загрози життю, висока ймовірність травмування, поранення або загибелі висувають високі вимоги не тільки до рівня професійної підготовленості, а й до психологічних якостей особистості, що обумовлює психічну готовність до діяльності в екстремальних умовах майбутніх поліцейських[1, с. 487-583].

Особлива увага у системі професійної підготовки до опанування професії приділяється знанням, умінням та навичкам, однак зовсім бракує уваги розвитку психофізичних показників, які саме формують ці уміння та навички, що необхідні поліцейському.

Як демонструє практика, в екстремальних умовах поліцейський намагається подолати не наслідки екстремальних умов, а вплив стрес-факторів даної екстремальної ситуації.

У той же час підготовка до дій в екстремальних ситуаціях, відповідно до наказу МВС від 26 січня 2016 року № 50, повинна розглядатися не лише у отриманні знань, умінь та навичок, а відпрацьованому до автоматизму у поліцейських стійкості до стрес-факторів екстремальних ситуацій, щоб поліцейський зміг їх перебороти та використати набуті знання на заняттях з професійної підготовки та не було того зупиняючого чинника, що стримує поліцейського[2].

Найбільш тривожним фактором впливу на психологічний та емоційний стан поліцейського, на нашу думку, застосування та використання вогнепальної зброї під час виконання службових обов'язків. Це завжди є стресом, якщо він стосується життя та здоров'я особи. Саме тому можна вважати за необхідність введення психологічних тренінгів щодо застосування вогнепальної зброї. На таких заняттях майбутнім поліцейським необхідно розповідати та практично опрацювати ситуацію протидії особам, які зі зброєю в руках загрожують життю та здоров'ю не лише поліцейського, а й пересічних громадян.

Так, наприклад, В. І. Барко зазначив, що при використанні елементів психологічної підготовки на інструктажі особового складу відділів Національної поліції, при надходженні сигналу про необхідність діяти, підвищується ефективність реагування в особливо складних умовах. В. О. Соболев дійшов висновку, що психологічна підготовка поліцейських в підрозділах формує у них моральні і психологічні якості, які гарантують ефективність та психологічну готовність до дій в складних, небезпечних для життя умовах. У відомчих навчальних закладів МВС України зі специфічними умовами навчання психологічні аспекти підготовки слухачів та курсантів знаходять відображення на заняттях зі спеціальної фізичної підготовки та у позанавчальних заходах [3,с.11].

Таким чином, можемо підсумувати, що психологічний рівень готовності майбутніх поліцейських до опанування професії є важливим аспектом при взаємодії з громадянами, під час забезпечення безпеки та порядку, а також запобіганні вчиненню кримінальних правопорушень. Поліцейські повинні мати психологічну стійкість до стресових ситуацій, з якими доводиться стикатися кожного дня, а також підвищувати навички та знання з професійної психологічної підготовки для ефективності дій в екстремальних ситуаціях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бандурка А. М., Землянская Е. В. Психологія керівника : монографія. Харків: Золота миля, 2013. 720 с.
2. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : Наказ МВС України від 21.01.2016 № 50. *Офіційний вісник України*. 2016. № 22. Ст. 42.
3. Психологічні конструкти позиціонування поліції серед населення: матеріали «круглого столу» від 24 листопада 2016 р. за заг. ред. Гуменюк Л. Й., Козирева М. П. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2016. 296 с.

Кирило Недойнов

здобувач вищої освіти факультету підготовки фахівців для підрозділів стратегічних розслідувань

Науковий керівник:

Ганна Стояцька

доцент кафедри гуманітарних дисциплін та психології поліцейської діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат філософських наук, доцент,

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД ЯК ГАРАНТ ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДЕЙ

У наш час ми спостерігаємо дуже багато випадків порушення прав і свобод людей. Усі ці люди все частіше шукають підтримку у законодавстві та звичайно ж питання захисту прав і свобод людей буде актуальним постійно. Підтвердженням цього є звернення до судів навіть найбільш розвинених країн, де економіка на високому рівні та народ має достаток і

добробут.

Дана тема стала предметом дослідження таких вчених, як: Євграфова П., Рабіновича П., Савенка М., Хавронюка М., Колодія А., Олійника А., Євінтова В.С., Федика С.Є., Туманова В.О., Дудаш Т.М., Шевчук С.О., Блекстоун В., Роулз Дж., Коста Ж.-П. та інших.

Європейський суд (далі – ЄСПЛ) – це міжнародний судовий орган, повноваження якого поширюються на всі держави-члени Ради Європи, та який розглядає міждержавні справи та скарги окремих осіб, щодо порушення їх прав та свобод. Метою створення даної установи є контроль за дотриманням прав і свобод людини, закріплених у Європейській Конвенції (далі – Конвенція) прав людини. Суд в основному розглядає індивідуальні заяви та рідше міждержавні, та виносить рішення стосовно порушення прав, визначених Конвенцією [1].

Україна є державою, що підписала та ратифікувала Конвенцію, а тому має ряд зобов'язань щодо дотримання прав і свобод. Не винятком цих зобов'язань є й виконання рішень ЄСПЛ, що на території України ускладняється, зокрема, неналежним фінансовим забезпеченням, затягуванням процесуальних строків, невідповідністю норм сучасного українського законодавства європейському та ін.

Упродовж свого існування ЄСПЛ виніс близько 18 тисяч рішень. Ці рішення є обов'язковими для виконання державами-членами Ради Європи та є поштовхом для змін національного законодавства в різних сферах європейських країн. Поступово у своїх рішеннях Суд почав застосовувати принцип еволюційного та динамічного тлумачення Конвенції й таким чином розширює сферу розглянутих суспільних питань [2].

Не винятком цих звернень є й Україна, яка є державою-учасницею Конвенції, а отже має ряд зобов'язань щодо дотримання й виконання її положень. У 2016 році Україна зайняла перше місце за кількістю справ, які надійшли на розгляд до Європейського суду, які становили 22,5 відсотки від загальної кількості, тобто близько 18 тисяч. Згідно з цими справами, Європейський суд ухвалив 39 рішень за скаргами проти України та ці рішення є обов'язковими для виконання на території держави, але їх виконання у більшості випадків ускладняється, зокрема, затягування процесуальних строків, відсутність належного фінансового забезпечення та ін. З кожним роком кількість звернень українців до Європейського суду збільшується та це свідчить про недосконалість вітчизняної судової системи, значну кількість недоліків самого процесу здійснення правосуддя [3].

Отже, підсумовуючи, можна зазначити, що Європейський суд з прав людини являє собою особливий механізм захисту прав та свобод людини. Він виносить свої рішення, керуючись нормами Конвенції і практикою застосування своїх попередніх рішень, є контрольним механізмом у забезпеченні та дотриманні прав і свобод людини, закладеними Конвенцією. Рішення даного судового органу є обов'язковими для виконання всіма державами Ради Європи та дані рішення містять у собі необхідні умови для розвитку демократичного суспільства [4]. Наразі до практики ЄСПЛ останнім часом внесено новацію, згідно з якою особливу увагу приділятимуть справам, які зможуть привести до змін міжнародного або внутрішнього законодавства, що, очевидно, підвищуватиме значимість інституції в цілому та прав і свобод людини в європейському правовому просторі зокрема.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Караман І.В., Козіна В.В. Європейський суд з прав людини, Європейська конвенція з прав людини та індивідуальні заяви: перше знайомство. К.: ВАІТЕ, 2015. 136 с.
2. Рішення Європейського суду з прав людини неможливо ігнорувати. *Юридичні новини України*. 2016. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/rishennya-yevropejskogo-sudu-z-prav-lyudyny-nemozhlyvo-ignoruvaty/>.
3. Україна увійшла у першу трійку за кількістю скарг проти неї в Європейському суді з прав людини. *Європейська правда. Міжнародна безпека та євроінтеграція України*. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2019/01/24/7091973/>.
4. Конвенція про захист прав та основоположних свобод та Європейський суд з прав людини. URL : <https://minjust.gov.ua/m/konventsija-pro-zahist-prav-lyudini-i-osnovopolojnih-svobod-ta-evropeyskiy-sud-z-prav-lyudini>.

Кирило Недря
завідувач кафедри
гуманітарних дисциплін та психології
поліцейської діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат історичних наук

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: ЗА ЧИ ПРОТИ?

Стрімкий розвиток технологій вимагає постійного процесу поповнення багажем нових знань суспільства для того, щоб воно мало уявлення про можливості всесвітньої мережі Інтернет. Та неможливо проігнорувати той факт, що 2020 рік став для всієї планети Земля тяжким досвідом, який значно змінив свідомість суспільства. Тому всі ми в різній мірі відчули необхідність в онлайн технологіях.

Дистанційне навчання не є чимось новим, адже в сучасних умовах можливо здобувати вищу освіту закордоном за допомогою свого гаджету. В порівнянні з очною формою навчання, дистанційна платформа має розширені можливості в отриманні знань. Проте, коли в період карантину було розпочато дистанційне навчання в школах, ліцеях, технікумах та вищих навчальних закладах, то далеко не всі здобувачі освіти були готові до таких умов.

Даним питанням займалися Сосна Г.М., Шматковська Т.О., О.О. Андрєєва, І.В. Сергієнка, А.С. Бурмістрової, Т.В. Бессалової, В.Т. Волова, Т.В. Громової, Б.І. Шуневича. Незважаючи на всі позитивні аспекти та перспективи розвитку дистанційного навчання серед викладачів та здобувачів вищої освіти ще не сформувалась однозначна визначеність стосовно доцільності такого методу навчання.

У навчальному посібнику Одеського національно економічного університету «Методика викладання у вищій школі» Козлова Г.М. запропонувала визначення дистанційного навчання, що це технологія, яка базується на принципах відкритого навчання, широко використовує комп'ютерні навчальні програми різного призначення та сучасні телекомунікаційні мережі з метою доставки навчального матеріалу та спілкування, зокрема у реальному часі [1 с.84].

Науковці виділяють ряд проблем з якими стикаються студенти під час дистанційного навчання і головними серед них є : 1) необхідність уміння та бажання у студента самостійно вирішувати різного роду завдання, які запроваджені курсом навчання; 2) здійснювати пошук інформації в різних інформаційних платформах, які раніше не були відомі студентам; 3) відсутність «прямого» контакту з викладачем. Серед важливих проблем та недоліків дистанційної форми освіти в Україні варто також виділити недостатній безпосередній контакт між персональним викладачем та дистанційним студентом через надзвичайну професійну завантаженість вітчизняних педагогів [2, с.27].

Варто зауважити, що не слід плутати дистанційне навчання з самоосвітою, оскільки за даних умов студент вже має певний базис розроблених викладачами конспектів лекцій, підручників, підкастів, які необхідні для опанування відповідного курсу. Дана форма навчання дає студентам розуміння того, що викладач не є єдиним джерелом інформації для повноцінного опанування матеріалу. Але, поруч з чим існує проблема в тому, далеко не всі студенти сприймають такий нетрадиційний підхід до навчання.

Аналізуючи наукові роботи вчених, можна дійти висновку, що питання психологічного аспекту дистанційного навчання ще не розкрито на належному рівні. Також, з власних спостережень, я хочу зазначити, що дистанційне навчання є ефективним лише коли студент має такі якості, як само організованість, цілеспрямованість, добросовісність та наполегливість. Через те, що деякі студенти виконують поставленні викладачем завдання добросовісно, можна спостерігати зниження процесу запам'ятовування та відтворення ними інформації .

Серед важливих переваг дистанційного навчання є більший масив інформативності, комфортність, потребує менших затрат власної енергії, індивідуальність, посилені якості перевірки знань. Тому, на мою думку, дана форма навчання значно покращує процес засвоєння знань для тих здобувачів освіти, які заздалегідь налаштовані на отримання гарного результату.

Отже, як висновок хочу зазначити, що зважаючи на всі переваги та недоліки дистанційне навчання є можливість для більш стрімкого інтелектуальних здібностей здобувачів освіти. Головним елементом для його ефективності повинен бути постійний розвиток у розробленні необхідного матеріалу для навчання. Оскільки, завдяки інформаційній обізнаності студентів забезпечується майбутній розвиток нашого суспільства в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Козлова Г.М. Методика викладання у вищій школі : навчальний посібник. Одеса : ОНЕУ, 2014. 203 с. URL: http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/navchalnij_posibnik-metodika_vikladannya_u_vishnij_shkoli.pdf
2. Прибилова В.М. Проблеми та переваги дистанційного навчання у вищих навчальних закладах України Проблеми сучасної освіти : збірник науково-методичних праць. – Вип. 4. / Укл. Ю. В. Холін, Т. О. Маркова. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. – 228 с. URL: http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/9396/2/Problemy_suchasnoi_osvity_4__2013.pdf

Ія Новицька

*викладач кафедри гуманітарних дисциплін
та психології поліцейської діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ПСИХОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ САМОІЗОЛЯЦІЇ

Пандемія COVID-19 внесла серйозні зміни у звичний розпорядок дня тисяч людей. Зокрема, при перших симптомах вірусного захворювання або потенційному контакті з людиною, хворою на COVID-19, особі необхідно самоізолюватися на період 14 днів. Хворим та підтвердженим контактним особам окрім самоізоляції також необхідно підписати «Інформовану згоду на проведення протиепідемічних та або профілактичних заходів», яку надає сімейний лікар. Підписуючи цей документ, особа бере на себе зобов'язання добровільно перебувати на карантині протягом установленого періоду. Цілком логічно, що знаходження тижнями в одному приміщенні, зменшення спілкування та страх за здоров'я своє та близьких призводять до появи негативних психологічних станів.

Дослідження, проведене у Великобританії, в якому узагальнювалися результати інших 24 досліджень впливу карантину на психічний стан людини, представило достатньо невтішні висновки. Так, якщо самоізоляція триває більше 10 днів, в особи є високий ризик розвитку симптомів ПТСР [2].

При чому стан людей на самоізоляції загострюється через внутрішній конфлікт, що виникає між необхідністю сидіти вдома та потребою вести нормальне соціальне життя. Як зазначають зарубіжні дослідники, для розв'язання цього конфлікту люди можуть вдаватися до неадаптивних форм поведінки, наприклад, до панічних покупок, котрі являють собою «символічну винагороду» за страждання [4].

Міжнародна дослідницька група, в яку увійшли вчені з Тунісу, США, Німеччини, Італії та Канади, нещодавно проаналізувала більше 200 публікацій з тематики, виділивши основні психологічні проблеми при перебуванні на самоізоляції в умовах пандемії COVID-19. Так, в осіб, що знаходяться на карантині, спостерігаються проблеми зі сном та різні психічні розлади (стрес, тривога, депресія), часто пов'язані з обмеженнями фізичної активності та соціаль-

ної взаємодії [5].

За результатами опитування людей, що знаходилися на самоізоляції через різні захворювання, було показано, що більшість з них відчуває зниження настрою (73%), дратівливість (57%), страх (20%), нервозність (18%), смуток (18%), провину (10%). Про позитивні емоції від самоізоляції повідомило зовсім мало респондентів, зокрема, 5% зазначили, що відчувають щастя, і 4% - полегшення [0].

На думку дослідників, попередити негативні стани, що виникають під час знаходження на самоізоляції, можна за допомогою спортивних занять. Так, дорослій людині вони пропонують проводити 5-7 занять на тиждень, які загалом включають в себе не менше 150 хвилин помірної активності та 75 хвилин високої. Для дітей та підлітків програму занять можна скоротити на 30%, якщо замінити їх активними іграми. При цьому важливо адаптувати спортивні навантаження під рівень фізичного здоров'я людини [5].

Слід відзначити, що не всі особи в однаковій мірі схильні до негативних переживань в умовах самоізоляції. Існують чинники, що можуть як підсилювати, так і знижувати рівень стресу. Так, за результатами дослідження більше симптомів тривоги та депресії проявляли: жінки, студенти, люди з симптомами COVID-19, особи, котрі негативно оцінюють своє здоров'я, а також молоді люди, що багато читали про пандемію в інтернеті (щодо останніх навіть використовується окремий термін – «кіберіпохондрія»). Більший ризик проблем із психічним здоров'ям в умовах самоізоляції мали й особи, в родині яких були інфіковані, а також люди з низьким рівнем освіти та прибутку [5].

До факторів, які знижують психічне напруження на самоізоляції, належать: доступність інформації та можливість використання спеціальних заходів, наприклад, часте миття рук [5].

Вітчизняні науковці провели опитування, згідно якого студенти з меланхолічним типом темпераменту краще ставляться до умов дистанційного навчання (100% меланхоліків оцінили його як «абсолютно позитивне» та «переважно позитивне»). При чому цікаво, що особи з іншими типами темпераменту вважають головною проблемою дистанційної освіти зменшення кількості спілкування, тоді як для меланхоліків головна проблема дистанційної освіти – це несправності технічних засобів зв'язку, що унеможливають освіту [3]. Таким чином, можна стверджувати, що тип темпераменту також впливає на психічний стан особи в умовах самоізоляції; найкраще її переживають меланхоліки.

Висновок. Необхідність залишатися вдома через карантинні обмеження негативно впливає на психічний стан переважної більшості людей, не залежно від країни та континенту, про що свідчать результати міжнародних досліджень. Найбільш критичним моментом є 10-ий день самоізоляції, після якого тривожно-депресивна симптоматика посилюється й можуть спостерігатися симптоми ПТСР. Досліджень, які б доводили ефективність тих чи інших засобів у боротьбі з негативними психічними станами в умовах пандемії COVID-19, ще не проводилося. Проте в якості профілактики вчені радять виконувати різні спортивні вправи відповідно віку та рівня фізичного здоров'я людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Азаренков О. Г. Моніторинг психоемоціонального стану курсантів закладів вищої освіти МВС України під час карантину. Актуальні питання психологічного забезпечення діяльності національної поліції та закладів вищої освіти МВС України. Матеріали II міжвідомчого науково-практичного круглого столу (Київ, 23 квітня 2020 року). К., 2020. С. 14-15.
2. Кубай В. Г. Вплив пандемії COVID-19 та карантину на психологічний стан людини. Режим доступу: <https://gatne-rada.gov.ua/covid19-doslidzhennya-vplivu-15-43-44-23-07-2020/> (Дата звернення: 20.11.20).
3. Руденюк А. І., Петяк О. В., Ханецька Н. В. Дистанційна робота в умовах карантину та самоізоляції в період пандемії COVID-19. *Габітус*. 2020. Вип. 16. С. 204-208.
4. Bacon A., Corr P. Coronavirus (COVID-19) in the United Kingdom: A personality-based perspective on concerns and intention to self-isolate. *British Journal of Health Psychology*. 2020. № 25. P. 839-848.
5. Chtourou H., Trabelsi K., H'mida C. Staying Physically Active During the Quarantine and Self-Isolation Period for Controlling and Mitigating the COVID-19 Pandemic: A Systematic Overview of the Literature. *Front Psychol*. 2020. Vol. 11. doi: 10.3389/fpsyg.2020.01708.

Лілія Палчинська

*здобувач вищої освіти факультету
підготовки фахівців для підрозділів
стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Ія Новицька

*викладач кафедри гуманітарних дисциплін
та психології поліцейської діяльності,
магістр психології Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ*

ОСОБЛИВОСТІ ВИСВІТЛЕННЯ СТОКГОЛЬМСЬКОГО СИНДРОМУ У ЗМІ

Аналізуючи сучасну криміногенну ситуацію в нашій країні, варто відзначити, що проблема стокгольмського синдрому є достатньо актуальною, адже він може проявлятися навіть під час різних життєвих ситуацій, наприклад, при домашньому насиллі, чим, зокрема, пояснюється безпомічна поведінка жертви. І на це треба звертати увагу, наприклад, при висвітленні проблеми домашнього насилля у ЗМІ.

Механізм впливу стокгольмського синдрому проявляється в наступному: під дією сильного душевного хвилювання жертва починає жаліти свого кривдника, співчувати йому, виправдовувати дії, що він вчиняє тощо. Врешті-решт, це призводить до того, що жертва починає ототожнювати себе з насильником, беручи до уваги його ідеї, як свої власні, і вважає свій стан необхідним для досягнення «загальної» мети [1].

Наразі в нашій країні збільшується кількість випадків домашнього насилля. Проте, приїжджаючи на виклик, поліція одразу починає допитувати потерпілу, але у відповідь чує лише виправдання щодо чоловіка, співчуття, емоції, які, на перший погляд, ніколи б не могла відчувати жертва до кривдника. Тож нашою метою у цих тезах є всебічний аналіз проблеми стокгольмського синдрому на прикладах його жертв із різних країн.

Хотілось би зазначити, що вперше стокгольмський синдром був описаний у сфері, що не пов'язана з домінантними сімейно-побутовими відносинами. А сама ситуація складалася наступним чином: у Швеції два рецидивіста захопили чотирьох заручників у банку: чоловіка та трьох жінок. Бандити утримували заручників протягом шести днів, але інколи давали деякі ослаблення свого «режиму». В результаті чого жертви заручників, стали чинити опір діям уряду, перешкоджаючи своєму звільненню, а найдивніше, вони почали одноголосно захищати кривдників [2].

Через певний проміжок часу, коли відбувався суд над рецидивістами, колишні заручники виступали не в ролі жертв, а в ролі захисників. У цьому контексті було також виявлено дуже цікавий факт: дві жінки, що були заручниками, побралися зі своїми колишніми викрадачами (за популярною версією, яку передрукували багато ЗМІ), що, в свою чергу, вплинуло на формування ще більш спекулятивного уявлення про відносини кривдник-жертва при стокгольмському синдромі.

Отже, за умов, коли заручникам ніяким чином не заподіюють фізичної шкоди, а здійснюють лише моральний тиск, у жертв виникає дивна прихильність до кривдників. Встановлено також, що коли злочинці протягом довгого часу не завдають шкоди жертвам, деякі особи, будучи менш схильними до синдрому в процесі адаптації до даної ситуації і відчувши потенційну нездатність кривдників заподіяти їм шкоду, починають їх провокувати [2].

Синдром може проявлятися навіть у звичайних життєвих ситуаціях, наприклад, при

побутовому насильстві. Відома історія про жінку, що постійно терпить приниження, побиття та знущання чоловіка. Журналісти, які знімали сюжет про цю жінку, хотіли показати її негативні емоції та страждання, проте вона оголосила, що не звинувачує чоловіка, їй навіть його шкода «випиває адже». Таких випадків чимало, і щоб розповісти кожен, на жаль, не вистачить ні паперу, ні пам'яті.

До прикладів стокгольмського синдрому також відноситься мовчання дітей, які стали жертвами педофілів, якщо діти раптом відчули прихильність та симпатію до гвалтівника. Таке, звичайно, уявити складно, однак, при особливому підході педофілів, даний результат цілком можливий.

Висновок. Дослідження багатьох вчених показало, що стокгольмський синдром не є психологічним парадоксом або психологічним розладом. Проте, аналізуючи усе вище написане, ми дійшли висновку, що все ж таки стокгольмський синдром можна віднести до порушень на фоні події, яка сильно травмує психіку людини. Поліція, приїжджаючи на виклик щодо домашнього насилля, повинна говорити з жертвою у присутності психолога.

Важливо також відмітити необхідність висвітлення ознак стокгольмського синдрому у новинах про домашнє насилля, адже часто там показують жертву таким чином, ніби вона «нормалізує» свій стан, а значить – погоджується з ним, хоча насправді за цією поведінкою стоїть глибока психічна травма, яка не дає жінці піти з нездорових стосунків, і на цьому також варто наголошувати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Психиатрия. Учебник / Жариков Н. М., Тюльпин Ю. Г. М. : Медицина, 2000. 544 с.
2. Психология юриспруденции / Сорокотягин И. М. СПб .: Изд-во Асланова «Юридичний центр Пресс», 2006. С. 450.

Марія Петько

здобувач вищої освіти ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»

Науковий керівник:

Андрій Перетокін

Кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства, документознавства та інформаційної діяльності ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»

ШКОДА ТА ВПЛИВ ФЕЙКІВ НА ЛЮДСТВО. БЕЗПЕКА МАЙБУТНЬОГО: ПРАВА ЛЮДИНИ У БОРОТЬБІ З ФЕЙКАМИ.

Всесвітня мережа стала невід'ємною частиною життя у розвинутих країнах, та країнах, що розвиваються. Інтернет є універсальним середовищем для спілкування, розваг та навчання. Зі зростанням популярності Інтернету стали проявлятися і негативні сторони його застосування – з'явилися фейки.

Мета роботи - розібрати поняття про фейк, з'ясувати його шкоду на людство, чому саме він так впливає на людей та довести, що наше суспільство чекає безпечне майбутнє без фейків.

Фейк – це що-небудь помилкове, недостовірне, сфальсифіковане, що видається за дійсне, реальне, достовірне з метою ввести в оману (фотографії зроблені в фотешопі, спеціально створені відеоролики, написані або вигадані неправдиві новини, тощо) [1]. Один із принципів створення фейків – це псевдонаука.

Чарівні ліки, анти-вакцинація, лікування раку гомеопатією та інші абсурдні речі видають за реальні наукові дослідження з перебільшеними або помилковими твердженнями.

Для правдоподібності додають якомога більше слів з наукової або схожої з нею лексики. Ось, наприклад, у 2018 році інформацію про кульові блискавки, які відчувають хвилі страху й можуть атакувати опублікували майже дві сотні ЗМІ, серед яких інформаційні агентства й телеканали, не кажучи вже про півсотні фейсбук-груп.

Завдяки фейку легше впливати на думки людей і переконувати їх в будь-якій інформації. Цей обман важко відрізнити від правди, тому що навіть професіонали іноді вагаються. Підробки публікуються з наміром ввести в оману, щоб завдати шкоди людині або юридичній особі, щоб отримати фінансову або політичну допомогу. Вчені провели дослідження та дізналися, чому саме фейкова інформація так впливає на людей у сьогоденні. По-перше, сучасні люди мають кліпове сприйняття. Вони сприймають все швидко і швидко втрачають до всього інтерес. По-друге, гортаючи соціальні мережі, людині потрібно менше секунди, щоб зрозуміти, чи цікавий їй запропонований контент. По-третє, 96% людей сприймають інформацію, орієнтуючись лише на заголовки. Якщо в назві статті великими буквами написані такі слова, як наприклад, «шок», «сенсація», «важливо» та інші, то мозок одразу дає сигнал це відкрити та прочитати [2].

Вчені вже довели, що фейкова інформація небезпечна для людства. Через те, що Інтернет з'явився не так багато років тому, ніхто не знав, що фейковій інформації стане так багато. У зв'язку з цим на сьогоднішній день у ЄС замислились над створенням Кодексу проти фейків. Зібрано Європейську комісію у складі 39 експертів–представників соціальних мереж, новинних організацій, журналістів та дослідників, яка намагається з'ясувати, які виклики для демократичних країн становить дезінформація та шукає шляхи їх подолання. У співпраці з європейськими новинними агентствами, соцмережам також пропонується вжити ефективних заходів для поліпшення видимості новин, яким варто довіряти, та полегшити доступ користувачів до них [3].

Зараз існує багато сайтів на яких розповідається про те, як розпізнати фейкові статті та на що звернути увагу. Зазвичай на цих сайтах пишуть про те, щоб читачі були уважні до заголовків, придивлялися до адреси URL, перевіряли джерела, слідкували за помилками, уважно придивлялися до фото- та відеоконтенту, звертали увагу на дати, перевіряли, від чого відштовхується автор, були пильними. Крім цього потрібно вчитися медіа грамотності, для чого і створюються спеціальні курси. На них вчать розпізнавати, який інструментарій використовують ЗМІ і соціальні мережі, коли маніпулюють свідомістю людини. Наприклад, онлайн-курс "Качка-дезінформачка" – це соціальний проект, який реалізується командою Інституту міста Львів за підтримки Представництва Фонду Ганса Зайделя в Україні. Його особливість полягає у прикладному характері подачі інформації: матеріал курсу легко засвоюється, адже подається через приклади. Перший потік курсу вже завершився, наразі є можливість переглянути вебінари у записі і дізнатися про те, як створюються фейки, які фейки виникли навколо коронавірусу, де шукати і перевіряти інформацію, а також як перевіряти фото та відео. А з вересня 2021 року "Качка-дезінформачка" запускає курс про маніпуляції у політичній сфері [4].

На сьогоднішній день в Україні створено законопроект, який передбачає кілька різновидів покарань за поширення фейків. По-перше, йдеться про штрафи. Зокрема, якщо дезінформація поширена вже втретє за рік, але потім добровільно спростована, то поширювач має заплатити трохи більше від 4,7 мільйона гривень. Якщо поширювач відмовляється її спростувати – штраф подвоюється. Крім адміністративної відповідальності за фейки, Мінкульт планує запровадити і кримінальну відповідальність. Карати таким чином будуть, зокрема, за систематичне поширення недостовірних повідомлень про щось, що «становить загрозу національній безпеці, громадській безпеці, територіальній цілісності, суверенітету, обороноздатності України, праву українського народу на самовизначення, життя та здоров'я громадян, стану довкілля протягом періоду відсутності повного контролю України за державним кордоном України» [5].

У зв'язку з цим є сподівання, що фейки зникнуть із медіа простору або ж на фейкову інформацію у майбутньому не будуть звертати увагу, тому що влада та небайдужі українці

роблять для цього все можливе (створюються відповідні законопроекти, сайти, кодекси, курси). Можна сказати впевнено, що нас чекає безпечне майбутнє.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Фейк: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://ru.m.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B5%D0%B9%D0%BA_\(%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F\)](https://ru.m.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B5%D0%B9%D0%BA_(%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F))
2. Чому саме фейкова інформація так впливає на людей: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://artefact.live/what-is-fake/>
3. Єврокомісія проти фейків: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2018/03/12/7078641/>
4. Онлайн-курс медіаграмотності "Качка-дезінформачка": [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua/columns/2020/08/11/241935/>
5. Законопроект проти фейків: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.krymr.com/a/minkult-proty-fejkov-chastyna-2/30402746.html>

Станіслав Попко

*здобувач вищої освіти факультету
підготовки фахівців для підрозділів
стратегічних розслідувань*

Науковий керівник:

Ія Новицька

*викладач кафедри гуманітарних дисциплін
та психології поліцейської діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ПОНЯТТЯ КІБЕРБУЛІНГУ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ

Булінг, або цькування – актуальна проблема українського суспільства, адже за статистикою у нашій країні від булінгу страждають приблизно 8 із 10 дітей. За даними ВООЗ Україна посідає 4 місце серед країн Європи за рівнем агресії у підлітків [2]. Останнім часом із розвитком інтернет-технологій булінг набуває нових форм, зокрема, дослідники стали виділяти так званий кібербулінг.

Кібербулінг - це залякування користувача інтернет-ресурсів із використанням цифрових технологій [3]. Це може відбуватися в соціальних мережах, на платформах обміну повідомленнями, ігрових платформах та мобільних телефонах з можливістю доступу до мережі Інтернет. Тобто це багаторазова поведінка одного або групи користувачів веб-ресурсів, спрямована на цькування, шантаж або приниження тих, на кого спрямований психологічний тиск.

Термін «кібербулінг» походить з англійської мови (cyber – віртуальне, опосередковане комп'ютером середовище; to bully – ображати або залякувати когось, хто є меншим або не таким впливовим, примушування такої особи до небажаних дій) [4].

Сучасні тенденції засвідчують, що люди, й передусім діти, проводять дедалі більше часу у віртуальному просторі. Унаслідок цього обривається зв'язок з родиною та друзями. А це, в свою чергу, розширює можливостей для застосування булінгу в мережі. Переслідування у інтернеті стають серйозною соціальною проблемою.

Прикладами кібербулінгу є: поширювання брехні, фальшивої інформації, неправдивих чуток або публікація соромітницьких фотографій автора у соціальних мережах, надсилання шкідливих повідомлень або загроз через платформи обміну повідомленнями, видавання себе

за когось і надсилання підлих повідомлень іншим від імені випадкової людини. Прямі знущання та залякування в мережі можуть траплятись поруч, але люди через колосальний надлишок непотрібної інформації, так званого спаму, можуть так і не дізнатися про такий випадок. Але кібер-провокації залишають цифровий слід - запис, що може виявитися корисним та надати докази, які допоможуть зупинити зловживання [2].

Згідно з результатами кримінологічних досліджень, у суспільстві утвердилася стійка мотивація агресії. Поширеними є вияви заздрості, помсти, неприязні, утвердження влади з обов'язковим підпорядкуванням лідеру, нейтралізації суперника або самоствердження аж до задоволення садистських схильностей. Сформувалася субкультура відстроченого покарання «винуватця» через відео- та фотофіксацію подій, що власне і є залякуванням через соціальні мережі [1].

Іноді діти та підлітки схильні до жорстоких жартів, тому важко сказати, чи вони просто розважаються, чи намагаються зробити людині боляче, їдко висміюючи її серед товаришів, особливо в Інтернеті, де покарання за проступок можна уникнути. Ображаючи жертву, особи, які чинять булінг, можуть сказати: «не сприймай серйозно», а людина, увібравши негатив від віртуального діалогу, відчуває вже реальні емоції. З цього випливає, що ознакою булінгу можна розглядати й суб'єктивне ставлення жертви до подібних «жартів»: якщо дитина відчуває себе постраждалою або думає, що сміються з неї, а не з нею, то жарт зайшов занадто далеко. Якщо це триває навіть після того, як людину попросили зупинитися і не продовжувати дії, які шкодять дитині, то це вже можна назвати знущанням.

А коли знущання відбуваються в Інтернеті, це може спричинити небажану увагу широкого кола людей, включаючи незнайомих, тим паче в наш час, коли людям властиво не допомагати один одному, а навпаки – поглузувати з кого-небудь й надрукувати публікацію про невдачу іншого, ловлячи примарну популярність свого висловлювання чи допису.

Отже, якщо людина переживає негативні емоції від кібербулінгу, і це не зупиняється, їй варто надати допомогу. Зупинити знущання в Інтернеті - це не тільки зупинити порушників та провокаторів, а також визнати, що кожен заслуговує на повагу в Інтернеті та в реальному житті.

Наслідки інтернет-цькування можуть тривати довго і впливати на людину різними способами: психічно – через почуття засмученості, збентеженості, а іноді навіть злості, сорому або втрати інтересу до речей, які постраждалий полюбляє, фізично – через втому, втрату сну, можливі також такі симптоми, як: біль у животі чи головний біль. Постійне відчуття того, що з людини насміхаються або переслідують може заважати їй говорити чи вирішувати звичайні проблеми. У крайньому випадку кібербулінг може призвести навіть до того, що люди вчиняють суїцид, не знаходячи шляхів вирішення та подолання власних страхів, набутих в Інтернеті.

Аналізуючи літературу з проблеми, можна виділити наступні способи протидії кібербулінгу:

- 1) інтернет-гігієна (не викладати про себе забагато інформації, яка може бути використана для цькування);
- 2) налаштування конфіденційності профілю соціальних мереж;
- 3) боротьба з кібербулінгом через скарги на коментарі та блокування окремих користувачів;
- 4) тимчасові уходи з соціальних мереж, щоби дати собі перепочити [3].

Висновок. Таким чином, кібербулінг може вплинути на жертву різними способами, зокрема, призвести до поганого самопочуття та довготривалих негативних емоцій, аж до суїцидальних спроб. У наш час життя поза інтернетом для багатьох молодих людей вбачається неможливим, тому необхідно вживати заходи аби зробити віртуальне середовище комфортним та безпечним. З наслідками кібербулінгу треба боротися, а жертвам надавати необхідну всебічну допомогу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лубенець І. Г. Насильство серед школярів: учасники та їх кримінологічна характеристик. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. 2016. Вип. 37(3). С. 51-54.
2. Миронюк Т. В., Запорожець А. К. Кібербулінг в Україні: соціально небезпечне явище чи злочин: визначення та протидія. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2018. № 2(16). С. 275-284.
3. Про кібербулінг для підлітків [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://osvita.diiia.gov.ua/courses/cyberbullying> (дата звернення: 16.11.20).
4. Meaning of «bully» in the English Dictionary [Electronic resource]. Access mode: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/bully?q=bullying#translatingTitle> from the screen (дата звернення: 16.11.20).

Владислав Притуляк

*здобувач вищої освіти факультету
підготовки фахівців для підрозділів
стратегічних розслідувань*

Науковий керівник:

Елеонора Скиба

*професор кафедри гуманітарних дисциплін
та психології поліцейської діяльності,
доктор філософських наук, доцент*

ВАЖЛИВІСТЬ ТА РОЛЬ ЮРИДИЧНОЇ ЛОГІКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Актуальність теми: В сучасній логічній практиці широко використовується весь арсенал логічних засобів: визначення (юридичних понять), поділ (наприклад, класифікація злочинів), версія (як вид гіпотези), умовивід (наприклад, в обвинувальному чи виправдовувальному вироках), доведення та спростування (наприклад, під час досудового розслідування та судового розгляду). Предметом судового розгляду, є як правило, подія, що вже відбулася. Процес доказування - це специфічна форма пізнання істини при розслідуванні кримінальних та адміністративних правопорушень.

Тут головну роль відіграють логічні засоби пізнання, в першу чергу, умовивід. Змістовну основу формально-логічної культури мислення юристів, яка утворюється і розвивається засобами формальної логіки, складає глибоке знання таких компонентів:

- формально-логічних принципів та законів, що служать відправним пунктом для реалізації вимог логіки в юридичній практиці;
- форм абстрактного мислення - понять, суджень, умовиводів, гіпотез, теорій та ін.;
- методів пізнання і виявлення логічних зв'язків, які мають формально-логічну природу;
- логічних операцій: узагальнення, обмеження, визначення і ділення понять, перетворення суджень та ін.;
- сукупності численних правил і вимог, які впливають з формально-логічних законів, структури думки, методів побудови суджень;
- засобів, прийомів і способів забезпечення до казовості і переконливості юридичної теорії і практики, професійної мови;
- застережень від можливих логічних помилок умисного (софістичного) чи неумисного (паралогічного) характеру [3, с. 367].

Культура абстрактно-логічного мислення складає найважливіший елемент фундаменту логічної культури юриста. Вона включає в себе:

- а) певну сукупність знань про засоби розумової діяльності і їх форми, що посилюють

світоглядну і методологічну позицію формально-логічного рішення найбільш типових проблем, що висуваються юридичною практикою;

b) уміння використати ці знання в процесі мислення;

c) стійкі навички формування структурованої і переконливої думки, забезпечення надійного самоконтролю в процесі мислення. Отже, знання формальної логіки допомагає юристові:

1) свідомо використовувати принципи правильного мислення, чітко формулювати структуровану і переконливу думку, самостійно мислити, розвивати і дисциплінувати свої розумові здібності, удосконалювати формальний апарат мислення;

2) розвивати логічно струнку і аргументовану професійну мову забезпечувати її наукову переконливість;

3) логічно правильно складати офіційні юридичні документи: протоколи, акти, висновки, огляди, накази, директиви [1, с. 128].

Юридична логіка гармонізує прикладний та креативний аспекти вивчення формального мислення, забезпечує не тільки адекватне розуміння взаємодії логіки та права, але й їх подальший розвиток, удосконалення з метою досягнення цілісного, гармонійного буття людини. Отож усі юридичні дослідження вимагають повноти дотримання логічної форми, законів і правил міркування, вони надають логіці виняткової актуальності, що має юридичну значущість. Логіка, її закони та правила входять до предмета юридичної діяльності [4, с. 336].

Юридична діяльність - це система юридично значущих, законодавчо регламентованих дій та операцій, спрямована на задоволення публічних і приватних інтересів. Вона являє собою різновид соціальної діяльності. Їй притаманні основні риси будь-якої соціальної діяльності: предметність, доцільність, упорядкованість, вибірковість, системність, планомірність, самоорганізованість тощо.

Підпадаючи під сферу правового регулювання, соціальна діяльність одержує юридичні властивості, які дозволяють розглядати її як самостійний вид діяльності. Вона є різноманітною й охоплює такі напрями, як правотворчість (законодавча діяльність), правовстановлення (визнання й юридичне закріплення прав і обов'язків особи) та правозастосування (правосуддя, правовий захист, правова охорона). У всіх цих виявах юридична діяльність пов'язана з вирішенням правових питань. І рішення має обов'язкову силу, якщо відповідає правовим законам та законам логіки; у протилежному випадку - воно юридично нікчемне і не потребує виконання. Тому важливо розуміти значення логіки для юридичної діяльності [2, с. 208].

1. Юридична діяльність - діяльність виключно розумова.

Як і будь-яка інша діяльність, юридична діяльність складається з таких основних компонентів: мотиваційного, інтелектуального, фізичного та духовного. Останній визначає зміст і соціальну спрямованість діяльності та впливає на відповідальність особи за реалізовану діяльність.

2. В юридичній діяльності поряд із загальними використовуються також спеціальні правові поняття, є своя юридична мова.

3. Юридична діяльність має переважно опосередкований характер.

4. Юридична діяльність - пізнавальна діяльність, а будь-яке пізнання відбувається в логічній формі.

5. Юридична діяльність - діяльність, спрямована на встановлення істини, тобто відповідність між юридичною оцінкою та висновками про фактичні обставини події.

6. Юридична діяльність - процедурна діяльність, яка виконується в певному порядку, регламентованому законом.

7. Юридична діяльність - діяльність, пов'язана з доказуванням.

8. За правилами юридичної логіки вирішуються також організаційні, тактичні та методичні питання юридичної діяльності [3, с. 367].

Висновок: Отже, юридична логіка грає велике значення, це по-перше, визначальний атрибут правильних міркувань, у полі права, по-друге, це галузь сучасної науки логіки, у першу чергу неформальної, яка досліджує зазначений атрибут і вчить його утілювати, тобто свідомо формулювати правильні теоретичні та практичні міркування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Челпанов В. Учебник логики / В. Челпанов. – М.: Научная Библиотека, 2010. – 128 с.
2. Демидов И. Логика: учебное пособие для юридических вузов / И. Демидов. – М.: Юриспруденция, 2000. – 208 с.
3. Диалектика процесса познания. – М.: Изд-во МГУ, 1985. – 367 с.
4. Бочаров В. Основы логики: учебник / В. Бочаров, В. Маркин. – М.: Инфра-М, 2012. – 336 с

Анастасія Рустамова
здобувач вищої освіти

Науковий керівник:
Андрій Перетокін
Кандидат історичних наук,
доцент кафедри українознавства,
документознавства та інформаційної діяльності
ДВНЗ «Придніпровська державна академія
будівництва та архітектури»

РОЛЬ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ У ФОРМУВАННІ СУЧАСНИКА: ПСИХОЛОГІЧНІ ТА МОРАЛЬНІ АСПЕКТИ

В сучасному суспільстві засоби масової інформації, такі як Інтернет, телебачення, газети, журнали, радіо та інші, мають великий вплив на сучасників, формулюють їхні думки та світобачення. Постіндустріальне суспільство не може уявити жодного дня без отримання нової інформації.

Прогрес не стоїть на місці, технології оновлюються, люди намагаються зробити своє життя більш комфортним та простим, це стосується не лише праці, навчання та способу життєдіяльності, а й можливості отримувати інформацію. Раніше, починаючи з XVII ст. люди почали друкувати газети, але інформація дуже швидко ставала не актуальною та доходила до читачів з певною затримкою. Наприкінці XIX ст. газети потіснили радіоприймачі, інформація почала доходити до людей швидше, але в радіо також були певні недоліки, наприклад, інформація сприймалася лише на слух і могла бути зрозуміла чи донесена не вірно, до того ж радіоприймачі були досить дорогими і не кожен міг дозволити їх собі. У XX ст. було винайдено телебачення, що на той час було найзручнішим засобом масової інформації, так як доносило до людей не лише звук, а й зображення. Проте телевізор міг дозволити собі не кожен, а інформацію можна було передивитися лише в записі чи «на повторі» в ефірі. У наш час молодь обирає Інтернет, тому що він є найпоширенішим та найдоступнішим джерелом масової інформації та засобом комунікації, оскільки більшість новин одразу ж публікується на різних сайтах, а на їх відтворення в інших засобах масової інформації потрібен час та певні затрати. В Інтернеті можна передивитися не лише актуальну на даний момент інформацію, а й факти та дані, що були опубліковані в минулому.

Інтернет надає сучасній молоді найбільше можливостей для саморозвитку, отримання та передачі інформації, об'єднує мільйони комп'ютерів та телефонів по всьому світі в єдину систему, зберігає в собі різноманітну інформацію та новини, що стосуються усіх аспектів людського життя. Зазвичай молодь користується Інтернетом для отримання певних даних, що стосуються навчання, роботи, спілкування, саморозвитку, а також для цікавого проведення вільного часу, перегляду фільмів, читання книжок, прослуховування музики.

У сучасному світі Інтернет має великий вплив на формування особистості. Як зазначає С. Назаренко, «без постійного інформаційного контакту взагалі неможливі повноцінний розвиток людини й нормальне функціонування соціальних груп і всього суспільства в цілому.

Однак поза увагою залишався той факт, що інформаційно-комунікативні процеси можуть приховувати в собі й небезпеку для розвитку особистості та суспільства” [1, с.47].

В інформаційному світі найбільший, як позитивний, так і негативний вплив Інтернет має на моральне, психологічне, а інколи й фізичне формування молоді. Він, як засіб масової інформації, дає змогу брати активну участь в науковій, культурній, політичній та суспільній діяльності не лише дорослим людям, а й підліткам, що формує в них характер людини-лідера та активного громадського діяча, здатність до швидшого розвитку, нестандартного та раціонального мислення, дає можливість формулювати власну мету та цілі, розставляти пріоритети, дозволяє застосовувати отримані знання на практиці. До того ж Інтернет дає сучасній молоді можливість самовиражатися та самореалізуватися, пізнавати щось нове. Частина молодого покоління, яка використовує надані ресурси своєї епохи з користю, зможе значно швидше досягти значних висот у різних сферах життєдіяльності, ніж представники попереднього покоління.

Але, надаючи розвивальний вплив на інтелектуальні здібності людини, комп'ютеризована діяльність може пригнічувати сферу міжособистісної взаємодії, обмежуючи реальні соціальні контакти. Надмірне перебування за комп'ютером впливає на труднощі у встановленні та підтримці міжособистісних відносин через особливості світосприйняття та пізнавальних процесів, обумовлених взаємодією з віртуальною реальністю комп'ютерних технологій, призводять до спрощення системи відносин «людина-людина» у підлітків, включених в комп'ютеризовану діяльність. В особистісному розвитку у них переважають характеристики людини-діяча і погано розвинені властивості людини – суб'єкта соціальних взаємин. Вони менш інформовані про всі тонкощі людських взаємин, все, що відбувається схильні оцінювати логічно, раціонально, за допомогою розумових операцій, що не завжди прийнятно для міжособистісних відносин [2].

Розуміючи, що Інтернет є основним засобом масової інформації та комунікації, люди не повинні забувати про суспільство та громадську діяльність, життя поза мережею. Необхідно розвивати не лише здатність до комунікації в інтернеті, а й здатність до спілкування в реальності

Отже, такий засіб масової інформації, як Інтернет у наш час є найзручнішим, найфункціональнішим та найдоступнішим засобом масової інформації та має величезний психологічний та моральний вплив на сучасників, їх характер і світогляд, формує їх особистість і життєві цінності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Назаренко С. В. Інформаційно-психологічна безпека в політиці / С. В. Назаренко // Віче. — 2003. — № 2. — С. 47–50.
2. Вплив віртуального середовища Інтернет на соціальну активність людей [електронний ресурс] – режим доступу: <http://conf.inf.od.ua/doklady-konferentsii/spisok-materialov-konferentsii/58-shijka-a-v-studentki-2-go-kursu-fakultetu-pidgotovki-slidchikh-organiv-vnutrishnikh-sprav-nu-oyua-naukovij-kerivnik-k-t-n-dotsent-zaderejko-o-v-vpliv-virtualnogo-seredovishcha-internet-na-sotsialnu-aktivnist-lyudej>

Каріна Сергійчук

здобувач вищої освіти

факультету підготовки фахівців

для органів досудового розслідування

Науковий керівник:

Ганна Стояцька

доцент кафедри гуманітарних дисциплін

та психології поліцейської діяльності

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат філософських наук, доцент,

РЕЛІГІЙНИЙ ТЕРОРИЗМ ЧИ ЦИВІЛІЗАЦІЙНЕ ЗІТКНЕННЯ (В КОНТЕКСТІ ТЕРОРИСТИЧНИХ АКТИВ В ЄВРОПІ)

Останні роки не стали винятком у низці реалізованих терористичних актів. Їх мішенями стали Стамбул (Туреччина), Лондон і Манчестер (Великобританія), Тегеран (Іран), Франція (Париж), Австрія (Відень). Це далеко не самий повний перелік міст, які зазнали атак терористів. Серія кровавих терактів в Європі, що відбулися за останні роки, більше інших торкнулась Франції і Бельгії.

Точка зору, яка затвердилася в суспільній свідомості, свідчить, що теракти здійснюють терористи – релігійні фанатики, що знаходяться під впливом радикальних релігійних (фундаменталістських) ідей.

Аналіз питання про релігійність терористичних груп в контексті терористичних актів в Європі в 2018-2020 роки приводить до висновку про те, що саме релігійні ідеї служать мотивацією і причиною більшості терактів. Тільки в 14 випадків з 18 найбільших терактів, вони були здійснені релігійними фанатиками, і в 8 випадках відповідальність офіційно на себе взяла організація «Ісламська держава» (ІГЛ), яке залишається найбільш смертоносною терористичною організацією.

Загроза релігійного екстремізму і тероризму виходить на новий рівень, все це частина більш широкого явища, пов'язаного з релігійним фундаменталізмом і радикалізмом.

Так само, слід зазначити, що тероризм ісламістів в Європі перейшов у фазу індивідуального терору. Для цього не потрібно якихось структур або мереж, а тільки окремо взяті фанатики, які здійснюють терористичні акти. Такого роду тероризм набагато складніше виявляти і більш складніше йому запобігати.

М'якість європейських законів служить причиною поширення тероризму. У ліберальних суспільствах закони не можуть бути настільки жорсткими, щоб превентивно діяти проти таких вбивць. Законодавча база забороняє викорінювати ісламізм в європейських країнах. Це підштовхує бойовиків до терористичних актів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Теракти в Європі. [Електронний ресурс] : Главком : [Інтернет-видання]. Режим доступу: <https://glavcom.ua/topics/stilyanamunhen.html>. Назва з екрана.

2. Європою прокотилася чергова хвиля терактів, напади відбулись у Франції та Австрії. [Електронний ресурс] : Перший. Український, Інформаційний : [Інтернет-видання]. Режим доступу. <https://www.5.ua/svit/khvylya-teraktiv-u-yevropi-chy-zahrozhuut-ukraini-islamski-radykaly-228923.html>

3. Теракти у Європі: ісламізм піднімає голову? [Електронний ресурс] : Український інститут дослідження екстремізму : [Інтернет-видання]. Режим доступу. – <http://uire.org.ua/novyni/terakti-u-yevropi-islamizm-pidnimaye-golovu/>

Михайло Сітра
здобувач вищої освіти

Науковий керівник:
Андрій Перетокін
Кандидат історичних наук,
доцент кафедри українознавства,
документознавства та інформаційної діяльності
ДВНЗ «Придніпровська державна академія
будівництва та архітектури»

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА НА СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНУ СФЕРУ ЖИТТЯ

Соціальні медіа – це вид мас-медіа, завдяки яким споживачі контенту через свої дописи стають його співавторами і можуть взаємодіяти, співпрацювати, спілкуватися, ділитися інформацією або брати участь у будь-якій іншій соціальній активності із теоретично усіма іншими користувачами певного сервісу. Це дуже змінює саму суть журналістики та як спільнота на неї реагує.

Найголовніші відмінності нових медіа від старих це: інтерактивність, швидка доступність старих матеріалів, мультимедійність, оперативність, свобода [1].

Соціальні мережі часто беруть участь в політичній боротьбі за контроль громадської думки і онлайн-активності. У деяких країнах інтернет-поліція або таємна поліція відстежують чи контролюють використання громадянами соціальних мереж. Наприклад, в 2013 році в Туреччині були заборонені деякі соціальні мережі після протестів у парку ТаксимГезі. Робота Twitter і YouTube була тимчасово припинена в країні за рішенням суду. Новий закон, прийнятий парламентом Туреччини, надав недоторканність персоналу Управління електрозв'язку, також отримав право блокувати доступ до певних веб-сайтів без судової постанови. Проте блокування Твіттера Управлінням електрозв'язку в 2014 році було визнано конституційним судом порушенням свободи слова.

Гарний приклад, який показує силу нових медіа – це Білорусь. Дев'ятого серпня 2020 року там відбулися президентські вибори, до участі в яких не допустили майже всіх опозиційних кандидатів. І навіть з такими спрощеннями чинний президент Олександр Лукашенко не зміг виграти на виборах без фальсифікацій. Після всього цього обурена білоруська спільнота вийшла на вулиці і Олександр Лукашенко спробував подавити цей протест за допомогою насильства [2]. Проте тут підключились сучасні соціальні медіа.

Одним з них є Telegram-канал «Nexta», який координує протест та публікує відео з насиленням над білоруськими громадянами з боку правоохоронних органів. Наразі аудиторія цього каналу налічує один мільйон сімсот тисяч підписників, якщо вважати що це все білоруси, то це майже 20% від загальної кількості населення. «Nexta» працює завдяки людям, які надсилають новини. Кожен читач-підписник блога може виконувати функції автора, діючи в якості коментатора, репортера, фотокореспондента або редактора даного сервісу [5]. В редакції каналу працює всього 6 осіб, яких Комітет державної безпеки Білорусі внес до списку фізичних осіб, причетних до терористичної діяльності. Через тиск уряду творцям каналу довелося покинути Білорусь та працювати з-за кордону, а саме з Польщі [3]. У дні мітингов влада намагається відключати Інтернет та блокувати Telegram, щоб учасники не могли координувати свої дії. За офіційною версією держструктур і Олександра Лукашенка, всьому виною кібератаки з-за кордону, проте ІТ-експерти та правозахисні організації відкрито називають це державним інтернет-шатдаун. Опозиційний Telegram-канал Nexta Live опублікував дані 1003 співробітників білоруського МВС, причетних до затримань учасників протесту. Автори телеграм-каналу повідомили, що отримали інформацію про співробітників право-

охоронних органів «завдяки кібер-партизанам» [4].

Telegram-канал «Nexta» не залежить від держави, тому оперує і викладає опозиційні новини. Цим «Nexta» відрізняється від «старих» ЗМІ, а також провладних ЗМІ, які ніяк не освітлюють півмільйонні мітинги.

Отже, нові соціальні медіа можуть бути сильніші за державу, допомагаючи сформувати громадянське суспільство та можуть змінювати політичні режими. «Жыве Беларусь!»

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Соціальні медіа: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96_%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%B0
2. Хронологія протестів в Білорусії (2020): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A5%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D1%8F_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B2_%D0%B2_%D0%91%D0%B5%D0%BB%D0%BE%D1%80%D1%83%D1%81%D1%81%D0%B8%D0%B8_\(2020\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A5%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D1%8F_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B2_%D0%B2_%D0%91%D0%B5%D0%BB%D0%BE%D1%80%D1%83%D1%81%D1%81%D0%B8%D0%B8_(2020))
3. КДБ Білорусі вніс творців телеграм-каналу Nexta в список терористів: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://meduza.io/news/2020/11/19/kgb-belarusi-vnes-sozdateley-telegram-kanala-nexta-v-spisok-terroristov>
4. Телеграм-канал Nexta опублікував дані тисячі співробітників МВС Білорусі: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://meduza.io/news/2020/09/19/telegram-kanal-nexta-opublikoval-dannye-tysyachi-sotrudnikov-mvd-belarusi>
5. NEXTA – головне медіа білоруського протесту: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=jrOxsjdeccw&t=416s>

Елеонора Строганова

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Олександра Козут

доцент кафедри

соціально-гуманітарних дисциплін

Донецького юридичного інституту

МВС України,

кандидат психологічних наук

ВПЛИВ ЕНГРАМ НА АДЕКВАТНІСТЬ ВІДОБРАЖЕННЯ СТРЕСОВОЇ СИТУАЦІЇ

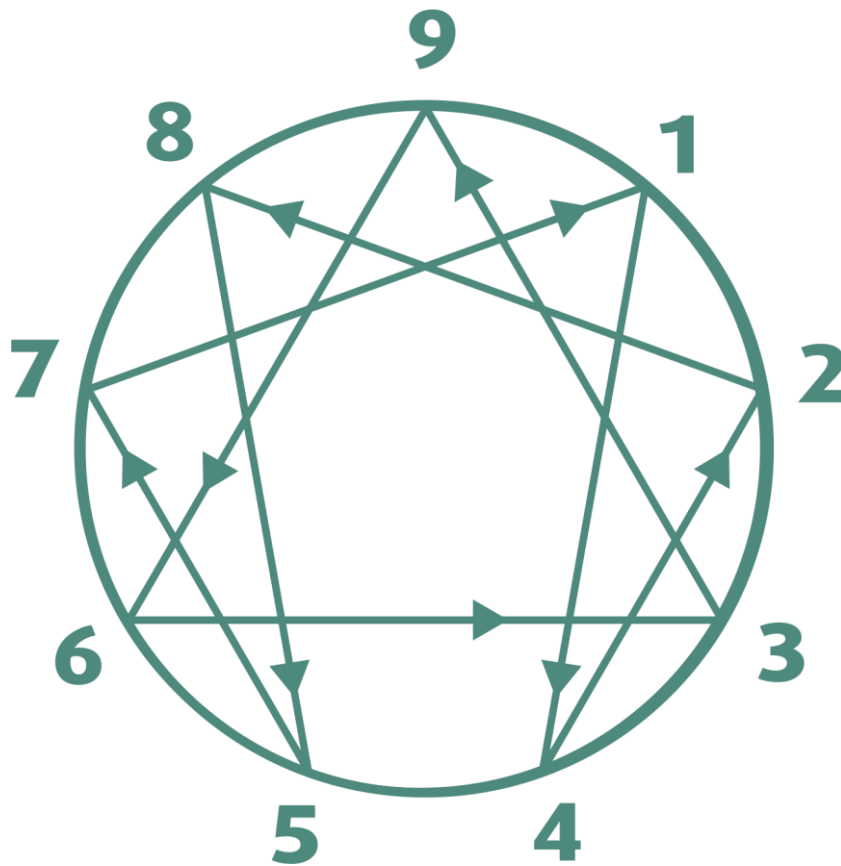
Протягом багатьох століть люди намагаються пізнати себе, свою поведінку та сенс свого існування, вивчаючи ці питання з різних сторін. Уява, фантазія, інтуїція відіграють в цьому чималу роль. Вчені вбачають їх походження з Над-свідомості особистості, що пов'язана із творчістю та визначенням істини. Діяльність Над-свідомості не контролюється волею та свідомістю. Нейрофізіологічною основою Над-свідомості є трансформація енграм – слідів пам'яті, які можуть відповідати або не відповідати наявним умовам реальності, адекватно або неадекватно відображати стресову ситуацію. Ще маловідомою, хоча вже не новою є концепція енеаграм особистості, що була розроблена ще у 1970-х роках ХХ століття і базується, переважно, на працях Оскара Ічазо, Клаудіо Наранхо, філософа Георгія Гурджиєва. Саме їй ми приділяємо увагу в тезах, в яких хочемо визначитися із подальшими планами щодо розробки наукової роботи.

Термін «енеаграма» походить від двох грецьких слів «ennea», що у перекладі означає цифру «дев'ять» та «grammos» – «щось написане чи намальоване». Тобто Енеаграма особистості – це концепція типів особистості і взаємин між ними, що описує дев'ять «глибинних

підсвідомих драйвів» і їх вплив на світогляд, розумові, емоційні та поведінкові стратегії дев'яти психосоціотипів, або, як їх ще називають, «еннеатипів».

Перші зображення Еннеаграми були виявлені у вавилонян і давньогрецьких математиків, в ранньохристиянських і перських традиціях. У сучасному розумінні Еннеаграма була представлена лише у ХХ столітті. Її вперше описав студент Георгія Гурджиєва Оскар Ічазо. Згодом він навчив своїй системі типології особистості багатьох своїх учнів, одним із яких був Клаудіо Наранхо, наразі відомий доктор медицини, психіатр та гештальд-терапевт. У більш вузькому розумінні Еннеаграма – це сучасна типологія особистості, згідно з якою кожному типу особистості (еннеатипу) властивий свій відмінний образ мислення і спосіб вираження емоцій.

Еннеаграма описує дев'ять типів особистості, що розташовані по колу на рівній відстані один від одного. Таке зображення символізує рівноцінний внесок кожного типу особистості у створення цілісного всесвіту. Еннеатипи з'єднані між собою не лише колом, а й так званими «стрілками» – складною внутрішньою фігурою, що вписана у коло. Стрілки символізують зміни у поведінці людей у ситуації стресу та в ситуації психологічного комфорту. Див. рис. №1.

Усього Еннеаграма виокремлює дев'ять еннеатипів:

- Тип 1: «Ідеаліст» – найсерйозніші та найвідповідальніші люди. Вони дуже високо цінують порядність і самі намагаються бути шляхетними. Сенс життя для них полягає у втіленні досконалості і бездоганності. Ідеалісти завжди виробляють для себе ряд життєвих принципів і намагаються реалізувати їх у своїх вчинках, словах. Зовнішньо такі люди виглядають досить впевнено та спокійно. Коли усі завдання виконано, а справи завершено – Ідеалісти можуть дозволити собі заслужений відпочинок, – вони переходять у стан психологічного комфорту і переймають на себе патерни типу №7. У стані ж стресу Ідеалісти стають більш емоційними і переймають патерни типу №4.

- Тип 2 «Помічник» – найголовніше у житті для цього типу – це піклуватися про тих, хто їм дорогий. Вони, як ніхто інший, здатні бачити потреби оточуючих і випромінюють невідоме бажання їм допомогти. Помічники дуже гарні співрозмовники, тому що вміють

вислухати. Вони завжди посміхаються, а їх жести відкриті та йдуть від серця. У стані психологічного комфорту Помічники відчувають задоволення, свободу і переймають патерни типу №4. У моменти, коли піклування Помічника залишається непоміченим, вони переходять у стан стресу і переймають патерни типу №8.

- Тип 3 «Той, хто досягає» – найпродуктивніші і найефективніші люди. У житті понад усе вони цінують успіх. Вони вірять в те, що немає нічого неможливого. Але щоб досягнути чогось, треба плідно працювати. Ось це і є сенсом життя третього типу. У моменти, коли їх справи йдуть успішно, коли вони легко досягають завданих цілей, третій тип переходить у стан психологічного комфорту і переймає патерни типу №6. А от у стані стресу, коли вони перенавантажені роботою, вони переймають патерни типу №9.

- Тип 4 «Індивідуаліст» – найемоційніший та щирий тип Еннеаграми. Найважливіше для них – бути собою. Життя – це відображення їх внутрішнього емоційного всесвіту. Їм занадто важливо виокремлюватися серед інших людей, бути не такими, як усі. Коли Індивідуалісти перебувають у стані психологічного комфорту, вони стають більш сконцентрованими і переходять в тип №1. А от коли їх не помічають і не розуміють, вони переходять у стан стресу і переймають патерни типу №2.

- Тип 5 «Спостерігач» – найерудованіші та розумні люди. Вони мають розвинені розумові здібності, можуть абстрактно мислити, схильні до системно-стратегічного планування. У спілкуванні виглядають дещо відсторонено та беземоційно. У стані психологічного комфорту переходять у тип №8. А у стані стресу, наприклад, коли хтось вимагає від них рішучих дій без можливості зібрати інформацію, переймають патерни типу №7.

- Тип 6 «Скептик» – здатність бачити речі з різних сторін – безсумнівно перевага Скептиків. Вони не мають однозначної думки і завжди бачать іншу сторону. Через це Скептики часто піддаються сумнівам. Найголовніше для них – відчуття безпеки. Саме таке відчуття переносить їх у стан психологічного комфорту і перетворює на тип №9. У напружених ситуаціях Скептики набувають стану стресу і переймають патерни типу №3.

- Тип 7 «Епікуреєць» – увагу цього типу привертає усе нове та незвичайне. Вони завжди веселі, життєрадісні, креативні та позитивні. У будь-якій справі вони спочатку оцінюють, наскільки вона їм цікава, а потім все інше. Епікуреєць завжди розмовляють багато, швидко та голосно. У стані психологічного комфорту Епікуреєць переходять у тип №5, а у стані стресу – у тип №1.

- Тип 8 «Бос» – природжені лідери. Це владні, упевнені у собі, сильні духом люди, що здатні вести за собою інших. У будь-якій ситуації вони звикли брати відповідальність на себе і приймати рішення. Коли близькі люди поряді усе під контролем, Боси переходять у стан психологічного комфорту і переймають патерни типу №2. У стані ж стресу переймають патерни типу №5, вмикаючи «холодний розум».

- Тип 9 «Миротворець» – миролюбивий, спокійний і дружелюбний тип Еннеаграми. Вони надто чутливі до оточуючого середовища, не люблять натиску, спорів і конфліктів. Стан психологічного комфорту для них – спокійна атмосфера та близькі люди поряд. У такі моменти вони переходять у тип №3 і стають досить продуктивними, схильними до роботи. Коли настає конфлікт або напружена атмосфера, Миротворці не відчувають себе у безпеці і переймають патерни типу №6.

У нинішньому світі Еннеаграма включає в себе розробки багатьох психологічних шкіл і підходів, співвідноситься з класичною психоаналітичною діагностикою. Еннеаграма широко застосовується в багатьох областях, включаючи бізнес, психотерапію, коучінг, мистецтво, охорону здоров'я, виховання, освіту і духовне зростання. Це один із інструментів самопізнання і саморозвитку, який може використовуватися для досягнення більш високих станів буття, сутності і просвітлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Домашня сторінка Клаудіо Наранхо. Інтернет ресурс: <https://claudionaranjo.net/home.html> (станом на 18 листопада 2020 року).
2. Клаудіо Наранхо Энеа-типологические структуры личности: Самоанализ для ищущего /

Пер. с англ. Воронеж: НПО «МОДЭК», 1995. 224 с.

3. Колин д'Обре, Франс де Буа Санти, Идрис Лаор. Эннеаграмма. Освободите лучшее в себе. Editions EssE France 000 «Амрита», 2014.

4. Тест для визначення власного типу еннеаграма. Интернет ресурс: <https://www.psychologies.ru/tests/test/514/>(станом на 18 листопада 2020 року).

Єлизавета Савела
здобувач вищої освіти

Науковий керівник:
Інна Шинкаренко
доцент кафедри гуманітарних дисциплін
та психології поліцейської діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук, доцент

ІНФОРМАЦІЙНА ГІГІЄНА У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Сьогодні інформація є невід'ємною частиною нашого буття. Але, на жаль, багато інформації, яку ми отримуємо з різних джерел, є хибною, та яка негативно впливає на наше психічне здоров'я. Тому для збереження свого психічного здоров'я варто звернути увагу на таке поняття як «інформаційна гігієна».

Гігієна – це наука, яка вивчає закономірності впливу навколишнього світу на організм людини та здоров'я суспільства. Метою є обґрунтування гігієнічних нормативів, санітарних правил та заходів, реалізація яких забезпечує оптимальні умови для життєдіяльності, зміцнення здоров'я та попередження захворювань [1, с. 6].

Мета інформаційної гігієни:

- 1) попередження негативного впливу отриманої інформації на психічне, фізичне та соціальне благополуччя окремої людини, соціальних груп та населення в цілому;
- 2) профілактика захворювань людей, пов'язаних з інформацією.

Завданнями інформаційної гігієни є розробка основ гігієнічної інформаційної поведінки, наукове обґрунтування санітарних заходів з організації інформаційних мереж і процесів, гігієнічно обґрунтованого виробництва, розповсюдження, споживання, зберігання та відтворення інформації, наукове обґрунтування гігієнічних нормативів інформації, інформаційного середовища, інформаційних мереж та процесів[2].

Завдяки появі нових інформаційних технологій, суспільство отримало як багато переваг у зручному користуванні та можливостей, так і додаткові негативні наслідки для свого фізичного і психічного здоров'я. Певна отримана інформація викликає особливу психічну реакцію і залишає відбиток у людини, тобто результат своєї дії. Тривале сидіння за монітором або біля телевізійного екрану викликає сухість в очах, проблеми із зором, головні болі, постійне користування мобільними телефонами, навушниками та голосне прослуховування музики призводять до проблем зі слухом тощо [3, с. 119-120].

Для психічного здоров'я, як одного з прикладів, є найбільшою небезпекою від інформаційного впливу, що криється у виникненні залежності. Проблема патологічної залежності починається тоді, коли прагнення втечі від реальності, пов'язане зі зміною психічного стану, починає бути провідним у свідомості та стає центральною ідеєю, що втручається в життя та відриває людину від реальності. Це є небезпечним, адже відбувається процес, коли людина не тільки не вирішує важливих для себе проблем, але й зупиняється у своєму особистісному розвитку. Цьому процесу можуть сприяти біологічні, психологічні та соціальні фактори[2].

Не варто забувати про те, що зараз, коли існує безліч різноманітної інформації, головною метою населення є фільтрування інформації. Тому завданнями «інформаційної гігієни»

має бути допомога щодо розрізнення первинної та вторинної інформації, життєво необхідної та такої, без якої можливо обійтися. А найголовнішим завданням є впровадження механізмів захисту від агресивної інформації[3, с. 120].

На нашу думку, механізмом захисту людини, суспільства в цілому від не потрібної та агресивної інформації є певні дії, які будуть сприяти інформаційній безпеці людини та спрямовані на збереження її фізичного і психічного здоров'я. Адже в процесі споживання інформації поступово засмічується людська свідомість.

Ще однією методикою захисту людини має стати обмеження, а також відключення інформаційного напливу на мозок людини. Це, так звані, розвантажувальні дні, коли кожен особисто обирає той обсяг інформації, яку можливо отримати без зайвої напруги для свого здоров'я.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Габович Р. Д., Познанский С. С., Шахбазян Г. Х. Гигиена. Вища школа, Головное изд-во. Киев, 1984. 320 с
2. Бауман З. Соціальні мережі – це пастка. URL: <http://www.zbruc.eu/node/47024>
3. Лісовський П. М. Маніпуляція свідомістю: сутність, структура, механізм у сучасному трансформаційному суспільстві (соціально-філософський аналіз. Вид-во Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2006. 200 с.

***Владислава Плєскачова**
здобувач вищої освіти
(магістерський рівень)*

*Науковий керівник:
Елеонора Скиба
професор кафедри гуманітарних дисциплін
та психології поліцейської діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор філософських наук, доцент*

СУСПІЛЬНА СВІДОМІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ ВПЛИВУ МАС-МЕДІА

Потужний потік інформації з великої кількості мас-медіа – телебачення, радіо, преси, електронних ЗМІ та інших, які супроводжують майже кожен крок людини в сучасному світі, готують людський мозок до прийняття сконструйованого прикладу життя (фільм, ток-шоу, матеріали «бульварної» преси), унеможливаючи формування та дотримання індивідуальних поглядів на буття.

Мова і культура певного народу складаються в процесі його історичного розвитку. Суспільна свідомість є частиною культури та має вплив на кожного члена соціуму. Історичний відрізок часу, в який живе індивід, має вплив на його світогляд, а також має відображення в суспільній психології – менталітеті.

Форми суспільної свідомості змінюються під постійним впливом одна щодо одної. На думку Г. Смітюха та В. Стрілецького, менталітет є характером та упорядкуванням людського мислення. Він реалізується на рівні свідомості. Менталітет базується на структурних елементах сфери підсвідомого. Вчені зазначають, що до складу елементів відносяться архетипи як окремої особистості, так і етносу загалом. «Менталітет (людини, суспільства, народу) – це душа, специфічне інформаційно-енергетичне поле, що охоплює емоційний, інтелектуальний та духовний рівні життєдіяльності розгорнутої соціальної системи. Природне і культурне, раціональне (інтелектуальне) і підсвідоме (інтуїтивне), індивідуальне і суспільне – все це «перетинається» та постійно взаємодіє на рівні менталітету і здобуває кінцеву змістовну

складову на вищих – духовному, моральному та релігійному рівнях» [1].

Тому беззаперечно важливість оволодіння та користування українською мовою усіх членів українського суспільства для збереження національної ідентичності у світовому цивілізаційному просторі. Активну участь у формуванні суспільної свідомості беруть мас-медіа, як складові масової комунікації – «особливого феномену, що утворює духовні шари суспільного буття: вона є механізмом формування суспільної свідомості, національного менталітету, етнічної самосвідомості, громадської думки» [2, с. 109].

На думку А. Щербини, «масова комунікація є формою руху масової свідомості» [2, с. 107]. Процес безперервної соціальної комунікації є умовою впливу індивідуальних свідомостей на суспільну та навпаки. В процесі обміну соціальною інформацією відбувається взаємодія між формами та рівнями свідомості.

Формування світогляду окремих соціальних груп (стан масової свідомості), які безпосередньо стикаються з впливом мас-медіа – цільової аудиторії: телеглядачів, радіослухачів, читачької аудиторії книг, читачів газет та журналів у традиційному друкованому вигляді, а останні роки користувачів електронних версій газет та журналів, інформаційних порталів – проходить стадію безпосереднього впливу на сприйняття дійсності суспільством. Цей чинник, безумовно, впливає на соціальну поведінку тих верств населення, які зазнали впливу мас-медіа.

Сучасна соціальна реальність суспільства насичена мас-медійним впливом. На сьогодні відбувається процес формування свідомості суспільства, яке в різних соціальних відносинах стикається з впливом масмедіа на нього. Незалежно від того, чи мають перетин індивіди із мас-медіа, на них впливають інші члени соціуму, які комунікують між собою.

А. Щербина зазначає, що в межах сучасних технологій масової комунікації «активно формуються методики занурення в глибинні структури людської свідомості та підсвідомості» [2, с. 4]. Зокрема, можемо зазначити такі методики, як нейромаркетинг, використання 25-го кадру під час трансляції телепрограм, маніпулятивні технології впливу на свідомість, пропаганда.

О. Асмолов стверджує, що влада мас-медіа та мас-медіа, як ключовий фактор ментальних картин світу, присутній у всіх країнах, а пропаганда підтримує рабство нашої свідомості [3]. На думку В. Воронкової, «інформаційні комунікації, перетворюючись в той чи інший кластер-вид, працюють на рівні як поверхових, так і глибинних факторів і виходять на проблему ірраціонального, несвідомого і навіть підсвідомого шару людської психіки, породжуючи трансформаційні моделі мислення» [4, с. 16].

Людині необхідно набувати вміння критично ставитися до будь-якої інформації, перевіряючи її та уникаючи негативних впливів. Е. Фромм зазначає, що емоції людини та критичне судження під впливом калейдоскопійної інформації загальмовуються. Ставлення аудиторії до всього, що відбувається у світі, стає байдужим. В ім'я «свободи» втрачається життєва цілісність – фрагментується уявлення про оточуючий світ, що призводить до втрати життєвих орієнтирів індивіду [5, с. 183]. Це один з деструктивних впливів мас-медійної інформації.

Формується ірраціональність суспільної свідомості завдяки фрагментарності викладу та еkleктичному розміщенню інформації в мас-медіа, що не надає можливості встановити логіку контенту та не сприяє повному його осмисленню. А. Моль наголошує, що «ми залишаємось на поверхні явищ, отримуючи випадкові враження від більш чи менш впливових факторів, але не докладаючи ані сил критичного судження, ані розумових зусиль» [6, с. 45].

Отже, суспільна свідомість є об'єктом впливу мас-медіа – основного інструмента постачання продукту масової культури та реклами. Мас-медіа безпосередньо та потужно впливають на формування і творення суспільної свідомості. Існує реальна загроза доведення духовного стану українського соціуму до критично низької межі. Слід зазначити, що в соціальній філософії подібна проблема не знайшла комплексного висвітлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Смітюх Г. Є. Стрілецький В. В. Український менталітет. Мисленне древо. URL: <http://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Publ/SacralUkraine/Mentality.html> (дата звернення: 17.11.2020).
2. Щербина А. Соціокультурна регуляція у технологіях масової комунікації : монографія. Київ : Академвидав, 2013. 200 с
3. Медведев С. Информационная диктатура: в чем секрет российской пропаганды? Крым.Реалии. 2015. 14 жовтня. URL: <http://ru.krymr.com/content/article/27305180.html> (дата звернення: 17.11.2020).
4. Воронкова В. Г. Философия информационного общества в контексте глобализационных процессов современности. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Збірник наукових праць. Запоріжжя : ЗДІА, 2015. № 60. С. 13–23.
5. Фромм Э. Бегство от свободы // Фет А. И. Собрание переводов. Фромм Э. Бегство от свободы. Революционный характер. Philosoahical arkiv, Sweden, 2016. С. 4–217.
6. Моль А. Социодинамика культуры / пер. с фр. ; предисл. Б. В. Бирюкова. Изд. 3-е. Москва : Издательство ЛКИ, 2008. 416 с.

Елеонора Скиба

*професор кафедри гуманітарних дисциплін
та психології поліцейської діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор філософських наук, доцент*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА СОЦІАЛЬНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ

Для становища сучасного українського суспільства питання соціального прогнозування в контексті української національної психології є актуальними. Важливо підкреслити, що соціальне прогнозування щодо української національної психології має бути на принципах урахування повного, всебічного взаємозв'язку та взаємовпливу усіх соціальних інститутів та факторів на процес соціального прогнозування української національної ідентичності та національної психології. Ми вважаємо, що проводити прогнозування на підставі розуміння взаємовпливу та взаємозв'язку усіх соціальних інститутів на особливості формування української національної психології. Використання принципу плюралізму, що передбачає застосування таких методів як діалектичний, порівняльний, метод сходження від абстрактного до конкретного та метод єдності історичного і логічного допоможе найбільш детально та правдиво встановити фактори впливу. Серед методів історичної реальності потрібно приділити особливу увагу історико - генетичному, історико - порівняльному, історико - типологічному та історико – систематичному методам. Необхідність соціального прогнозування з використанням цих методів та принципів полягає у розумінні необхідності соціального прогнозування для побудови моделі подальшого розвитку українського суспільства з метою реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки.

Науково-технічний прогрес привів до виникнення і розвитку багаточисленних концепцій про шляхи руху людського суспільства.

Численні представники цих теорій та концепцій нерідко виходили з поглядів детермінованих соціальним середовищем, в якому вони знаходилися, обумовлених економічними, політичними, національними факторами їх буття. На прикладі аналізу специфіки української національної психології, ми розглядаємо взаємозв'язок соціального прогнозування з специфікою української національної ідентичності. Проблема соціального прогнозування є однією із важливих і актуальних проблем сучасного суспільнознавства . Шляхи розвитку грома-

дянського суспільства, пошуки моделей суспільств майбутнього вийшли на передній план у наукових дослідженнях різних країн. Це різноманіття думок обумовлено специфікою історичного буття народів, що населяють нашу планету, а також специфікою національно-психологічних рис притаманних етносам. Виходячи з цієї специфіки, кожна країна конструює свою картину світу детерміновану історичним, соціальним, культурологічним буттям певної країни. У соціальному прогнозуванні особливо значну роль відіграють форми і методи історичних пояснень, які розкривають сутність історичної реальності і які ефективно себе проявляють лише у сукупності.

Питанням соціального прогнозування, на жаль, приділяється недостатньо уваги як у вітчизняній, так і у зарубіжній літературі. Особливо бракує публікацій, у яких би розглядалася ця проблематика у контексті її взаємозв'язку з національною психологією. Серед українських вчених потрібно виділити праці харківських вчених, таких як Бойчинк І.В., Горлач М.І., Данільян О.Г., Жилєнкова І.М., Новіков Б.В., Манулов Є.М., Требін М.П., Шефель С.В. У працях цих вчених розглядаються загальні питання соціального прогнозування, феномен прогнозування, його об'єкт, принципи і методи соціального прогнозування. Серед останніх досліджень іноземних вчених вважаємо за необхідне звернути увагу на роботу «Наш соціальний світ: Стиснуто: Введення в соціологію» (2019), що підготовлена колективом авторів: Жанною Х. Баллантайн, Кіт А. Робертс та Кетлін Оделл Корген. Аналізуючи концепцію моделей соціального світу, автори надають можливість зрозуміти складну модель світу крізь призму соціальних одиниць, проводячи нас логікою структурного конструювання та спонукаючи до критичного мислення через розвиток уявлення. Ясність та доцільність наведених прикладів допомагає по новому бачити взаємозв'язок та взаємовплив соціальних одиниць. Іноді ці окремі соціальні елементи діють на підставі взаємної підтримки та співпраці, а іноді між ними розгортається боротьба за доступ до життєво важливих ресурсів. Автори звертають нашу увагу на те, що соціальний світ – це є багаторівневий зв'язок різних рівнів та різних соціальних організмів. Усі соціальні інститути пов'язані немов частини нашого тіла у єдине ціле. Якщо будь-який орган нашого тіла виходить із ладу, це призводить до загальної дезорганізації. Розглядаючи соціальні структури, ми бачимо, що соціальні одиниці взаємно впливають, усі вони створюють соціальний світ, де маленькі групи є підґрунтям більш великих. Усі соціальні одиниці, таким чином, конструюють соціальні структури і у якості стабільних патернів є елементами взаємного зв'язку, ролей, розміщення; усі вони мають забезпечувати стабільність суспільства і привнести гармонію та порядок у життя індивідуумів. Соціальні інститути є також взаємно пов'язані та діють на підставі взаємовпливу. Дисфункція одного із соціальних інститутів неминує веде до колапсу іншого. Особливий інтерес для нашого дослідження представляє аналіз становища громадянського національного суспільства. Крім географічної та політичної відокремленості важливим є факт унікального способу життя.

Цікавим для нашої теми є також праця «Соціальне лікування: ідентичність, здоров'я та добробут» (2012), що написана Джою Джеттен, Кетрін Хаслам та Олександром Хаслам. Це дослідження присвячене аналізу процесу глибокого взаємовпливу усіх соціальних груп суспільства з точки зору соціального прогнозування. В роботі проводиться аналіз ідентичності, групових процесів, міжгрупових відносин та внеску соціальної ідентичності на процеси формування та функціонування соціальних організацій. Автори підкреслюють, що усі соціальні групи знаходяться під потужним впливом соціального оточення та соціальних відносин, які ми формуємо разом із іншими. Аналіз, що провів цей колектив авторів переконливо доводить, що соціальна ідентичність звертається до внутрішнього сенсу Я, яке людина виводить для себе та простежує із свого членства в соціальній групі. Це відображає той факт, що в процесі визначення свого Я, у нас є можливість визнання для себе ще й хто ми, тобто нашу соціальну приналежність до групи. Дослідження соціальної ідентичності мають бути сфокусовані, як вважають ці вчені, на спосіб визначення приналежності та на питання яким чином одна соціальна група відчуває свою відокремленість від іншої. Приналежність до певної соціальної групи має вплив на увесь процес соціалізації. Відносини у соціальних групах мають позитивний вплив на таку соціальну одиницю як соціальна ідентичність.

Важливо зазначити, і це є дуже важливим, що цей вплив має взаємний характер. Відчуття єдності соціальної ідентичності з групою визначають її здоров'я та добробут. Усі фактори та соціальні інститути впливають на загальний стан соціальних процесів. Це, на нашу думку, доводить, що соціальне прогнозування має спиратися на концепцію єдиного соціального світу, де всі соціальні інститути мають взаємовплив.

Каріна Тухар

здобувач вищої освіти

факультету підготовки фахівців

для підрозділів превентивної діяльності

Науковий керівник:

Наталія Комих

доцент кафедри гуманітарних дисциплін

та психології поліцейської діяльності

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат соціологічних наук, доцент

ЦИФРОВА НЕРІВНІСТЬ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

З кінця ХХ початку ХХІ століть у повсякденне життя індивідів активно входять новітні інформаційні технології. Відбувається зміна засобів і характеру праці, зростає роль інформації й знання на всіх рівнях і у всіх сферах суспільного життя. Це пов'язане із вступом людства в нову епоху розвитку — період побудови інформаційного суспільства, що обумовило величезний інтерес до проблем інформатизації, інформаційних технологій, питань впливу інформатизації на соціокультурні процеси, адаптацію й розвиток особистості в якісно новому середовищі.

В умовах становлення інформаційного суспільства найважливішим продуктом його життєдіяльності є інформація, її виробництво, поширення, використання. Інформація стає одним з головних факторів розвитку суспільства, а нові інформаційні технології є основою якісно нових механізмів розвитку в ХХІ столітті.

Сучасна кардинальна соціотехнологічна трансформація, включає матеріальне виробництво, соціальні відносини, культуру, комунікації, автоматизацію інтелектуальної діяльності людини. Формується якісно нова система цінностей особистості, її потреб і цілей, а, відповідно, виникають проблеми розвитку й саморозвитку особистості в нових соціальних умовах. Ця трансформація здійснюється у формі інформатизації та цифровізації всіх сфер життєдіяльності суспільства. Інформаційні технології настільки глибоко проникли в життя людей, стали атрибутом повсякденності, що вичленувати їх із загального світоглядного й соціокультурного контексту неможливо. Якісний стрибок в інформаційній індустрії обумовив необхідність аналізу новітніх технологій крізь призму світоглядних змін. Перехід до інформаційного суспільства, у якому пізнавальні цінності є одними з основних, визначив потребу розвитку особистісного потенціалу. Формування нової пізнавальної системи цінностей особистості, інформаційної культури сприяє виживанню та подальшому безперервному розвитку й саморозвитку особистості в новому соціокультурному середовищі.

Як і всяке великомасштабне соціальне явище, інформатизація несе в собі не тільки благо для людства, але й серйозну загрозу для його існування й розвитку, у випадку безконтрольного або зловмисного використання її можливостей. Ця обставина ставить інформаційну безпеку особистості, суспільства й держави в ряд актуальних і перспективних проблем наукового пізнання. Особливо в контексті посилення цифрової нерівності.

Глобалізація інформаційних процесів, впровадження в життєдіяльність людини новітніх інформаційних технологій, розвиток особистості в сучасних умовах, неминуче спричиняє потребу в переосмисленні проблем, що виникають у зв'язку із цим. Саме необхідність соціологічного осмислення цього феномена визначає актуальність дослідження цифрової нерівності.

Доктрина постіндустріального (інформаційного) суспільства, розроблена в другій половині XX сторіччя, стала одним з ефективних теоретичних інструментів дослідження тенденцій і процесів соціокультурної еволюції людського співтовариства. Сьогодні це найважливіша соціокультурна метатеорія рівною мірою прийнята західною й вітчизняною соціально-політичною традицією. Суть її укладена в аналізі нової соціальної системи, що йде на зміну індустріалізму, у поняттях прогресу наукового знання й технологічних досягнень в області збору, зберігання, трансформації й поширення інформації. Інформація набуває соціально-економічного значення. Хто володіє інформацією, той володіє світом. Це гасло інформаційного суспільства. Тотальна інформатизація – це майбутнє розвитку людства. Соціальна нерівність сьогодні концептуалізується як форма соціальної стратифікації, що проявляється у диспропорції доступу до інформаційно комунікативних технологій, за думкою Т. Миськевич. [1].

Цифрова нерівність в освітній сфері – одна з проблем, яка загострилась під час карантину. У березні 2020 року всі навчальні заклади закрили та перевели на дистанційне навчання, як зазначили дослідники центру Cedos [2]. Досвід проведення дистанційного навчання в закладах освіти, зокрема вищої, був практично відсутній. Учасники освітнього процесу зупинились в ситуації, коли буквально з мінімальними ресурсами та розумінням методичних особливостей освіти он-лайн треба було налагоджувати процес навчання. Виявилось, що не всі викладачі, учителя, студенти, учні мають технічні можливості для дистанційного навчання. Особливо, на думку дослідників центру Cedos, цифрова нерівність помітна на рівні територіальному. Сільські мешканці – учні, студенти, вчителі мають гірший доступ до інтернету, а відповідно і можливість освіти он-лайн. Інша, важлива проблема – технічне забезпечення. Дітям доводилось ділити з батьками інші технічні засоби – ноутбуки або персональні комп'ютери, що ускладнювало навчальний процес. Вчителі та викладачі так само мали технічні проблеми, та не менш серйозною проблемою для них відсутність попереднього досвіду дистанційного навчання [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Миськевич Т. Цифрова нерівність у сучасному суспільстві: український вимір світових тенденцій. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. Випуск 3 (2019). С.34-43
2. Назаренко Ю. Освіта під час пандемії: з якими проблемами й викликами стикнулось учнівство та вчительство? URL: https://lb.ua/blog/cedos/473722_osvita_pid_chas_pandemii_z_yakimi.html?fbclid=IwAR0qKVCT7skZ4AQ RpbNQaeVcnt6BPCXoWcnmbxmrjmjvcLZabbd1TXFqtak

Анастасія Умецька
здобувач вищої освіти

Науковий керівник:
Маргарита Гринчак
кандидат історичних наук,
доцент кафедри права, політології
та міжнародних відносин
Університету імені Альфреда Нобеля

ФЕЙКОВІ НОВИНИ В УКРАЇНСЬКИХ МЕДІА ТА МЕТОДИ БОРОТЬБИ З НИМИ

Живучі у той час, коли вчені винайшли вакцину проти Еболи та малярії, а телескопу вдалося здійснити фотографію чорної діри, суспільство не може відрізнити фейкову інформацію від реальної. Кожен день ми піддаємося маніпуляціям, залякуванню та дезінформуванню зі сторони ЗМІ. Активна фаза появи фейкових новин в Україні починається з 2014 р., коли почалася агресія з боку Росії. За даними 2019 року тільки 11% українців змогло відрізнити хибну новину від справжньої. Виходячи з цього майже 90% населення – це цільова аудиторія для засобів масової інформації або громадських діячів, які хочуть та, на жаль, можуть забезпечити людей неправдивою інформацією.

Для запобігання поширенню фейків новинам було б доречно мати помітку, яка б мала свідчити про достовірність інформації (тобто що вона є перевіреною), свідчити що інформація є сумнівна або зовсім помилкова. Така система дозволила б усвідомлено споживати інформацію та мати впевненість в її статусі. До речі, така система дійсно існувала, але ми втратили доступ до неї у 2018 році. Мова йде про розширену версію браузерів Firefox і Chrome, користувачам було запропоновано сканування новин та при виявленні фактів, що відрізняються від повідомлень офіційних установ, біля новини з'являлося попередження про фейк.

Як було зазначено вище, система автоматичної перевірки новин вже перестала існувати, але з'явилися додаткові можливості виявити невірний матеріал. Такі джерела як "Voxcheck" та "Stopfake" аналізують новини та виявляють брехню, коли вона виникає.

Також до можливостей виявити фейк потрібно додати, що в останній час розповсюдження вигаданих речей діє за допомогою підкорегованих фото (найчастіше це знімки екрана з повідомленнями від офіційних джерел, але з підробленою інформацією). Додаток FotoForensics допомагає визначити, чи є фото оригінальним, або чи є відредаговані частини та які саме. Більш того, іноді програма може дати доступ до приватної інформації автора (за наявністю авторських прав у мережі), тобто геопозицію, дату та час, і навіть модель камери.

Дійсно, з автоматичною системою перевірки новин було б легше та не потрібно б було використовувати додаткові інструменти, але вибір залишається за читачем. Або насичувати свідомість вигадками, або витратити час та бути впевненим у власних знаннях.

Проблема фактчекінгу та верифікації даних є одною з найактуальніших, і тому, крім того, що люди самостійно можуть перевірити інформацію, у світі діє 210 організацій з боротьби проти фейк-ньюз, три з яких знаходяться в Україні. Звісно, виявляти некоректні факти неймовірно важливо, але й також доволі складно та довго, тому запровадження штрафів за поширення фейку правильне рішення. Як приклад, медіа повинні сплачувати 4,7 млн гривень за третє порушення та 9,4 млн за відмову від спростування. Такі умови змотивують більш свідомо ставитися до питань поширення та ретельної перевірки відомостей.

Користувачі Telegram дуже швидко змінили напрямок своїх вподобань та інтересів, тому за останні роки хибна інформація почала найчастіше наслідувати людей у каналах цієї мережі.

Здавалось тільки у січні 2019 року Л. Аркашова (продюсер видавничого дому «Комі-

тет» та А. Проценко (керівник відділу аналітики TGStat) провели дослідження і проаналізували українську аудиторію Telegram, та наголосили: «Політичні Telegram-канали українські користувачі не люблять... Подібні канали не набирають понад п'яти тисяч підписників, при найбільшому загальнотематичному каналі в 130 тисяч підписників» [3].

Буквально за півтора року ситуація змінилась - не дивлячись на збільшену кількість каналів, кожен з них в середньому має 30 тис. читачів.

Через те, що в цій мережі складно встановити автоматичну перевірку статей та записів, Telegram є не тільки вільним від цензури комунікаційним каналом, а також ресурсом, де читач може знайти ту інформацію, яка раніше йому не була доступна. Саме тому важливим та доречним кроком у розв'язанні цієї проблеми є забезпечити освіченість громадян та навчити їх відрізняти fakenews від realnews. Проведення курсів, навчальних програм і тренінгів з фактчекінгу забезпечить не тільки можливість «бути в курсі», але це буде також додатковий розвиток суспільства.

У сучасному світі ми почасти стикаємося з нібито інсайдерською інформацією, але насправді вона є фальшива, пропагандистська або викривлена. Тому вище зазначені курси та тренінги повинні доносити до цільової аудиторії як навчитися “розплющити очі”, як виявляти та боротися з фейками. Майстер-класи з методами перевірки новин з неофіційних джерел, фільтрування інформації - варіант боротьби та виходу з темної печери необізнаності та дезінформації.

За декілька неділь Дональд Трамп зазначив у своєму Twitter близько 10 разів словосполучення «Fake News!». Завдання України навчити свій народ так же легко визначати та наголошувати на фейках. Беззаперечно необхідна спільна та збалансована робота влади, громадських об'єднань та населення. Є можливість вчитися на досвіді іноземних експертів з медіа, використовувати їх методи та виробляти свої. Має сенс свідомо поставитися до проблеми та вирішити її.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вардл К. Перевірка контенту, отриманого від читачів / Клэр Вардл // Посібник з верифікації / Крейг Сільверман. Європейський центр журналістики, 2014. – К: ЄЦЖ.
2. Гороховський О. Фактчек як тренд розслідувань: можливості та перспективи: практичний посібник / О. Гороховський. – Дніпро: Ліра, 2017.
3. Дослідження: хто і як користується Telegram в Україні [Електронний ресурс] // Ліга. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://tech.liga.net/technology/novosti/issledovanie-kto-i-kak-polzuetsya-telegram-v-ukraine>.
4. Законопроект о дезинформации: за фейки предлагают штрафовать і сажать в тюрьму [Електронний ресурс] https://protocol.ua/ua/zakonoproekt_o_dezinformatsii_za_feyki_i_botofermi_predlagayut_shtrafovat_i_sagat_v_tyurmu/
5. Фейки, опровергнутые проектом StopFake в 2014-2017 годах: нарративы и источники [Електронний ресурс] // StopFake. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.stopfake.org/ru/fejki-oprovergnutye-proektom-stopfake-v-2014-2017-godah-narrativy-i-istochniki/>
6. Statista [Електронний ресурс] // Statista. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.statista.com>.
7. Vox Ukraine [Електронний ресурс] // VoxCheck – Режим доступу до ресурсу: <https://voxukraine.org/uk/category/proekti/voxcheck-uk/>.

Марія Уфімцева
здобувач вищої освіти

Науковий керівник:
Андрій Перетокін
кандидат історичних наук,
доцент кафедри українознавства,
документознавства та інформаційної діяльності
ДВНЗ «Придніпровська державна академія
будівництва та архітектури»

АНАЛІЗ ДОСВІДУ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН У СФЕРІ МЕДІАГРАМОТНОСТІ

Сучасне світове медіа-середовище стало більш диференційованим, орієнтуючись на різноманітні потреби споживачів інформації. До того ж, інформаційне середовище, вочевидь, не в змозі сьогодні системно протистояти недобросовісній інформації, відомій, як «фейкова». Навігація у ЗМІ і пошук істини стали складним процесом, що потребує не тільки зусиль, але й певної компетентності. Протистояти цим процесам в змозі системне та цілеспрямоване підвищення медіаграмотності. Вирішення цього питання наразі набуває все більшої актуальності. Її вивченню присвячені роботи закордонних та вітчизняних вчених: Р. Уоліса, Д. Бакінгхема, К. Бартона, М. Лессинські, В. Іванова, О. Волошенко, В. Ковпак.

Вирішенням проблем підвищення медіаграмотності опікуються багато міжнародних організацій. Так, в 2013 році був заснований Альянс ЮНЕСКО з медійної та інформаційної грамотності (МІГ) з метою сприяння розвитку медіа та інформаційної грамотності суспільства за допомогою міжнародного співробітництва та партнерства [5, с. 1].

Вагомий внесок у напрямку оздоровлення інформаційного поля робить Інститут «Відкрите Суспільство» в Софії (Society Institute – Sofia). Інститут розробив методіку оцінки медіаграмотності, систематизувавши фактори, які сприяють оздоровленню інформаційного простору [4, с. 1].

У Великобританії політика сприяння підвищенню МІГ була розроблена ще в кінці 1990-х років. Її сучасна інтепритація закріплена в Законі про комунікації 2003 року. Цей закон дозволив створити владний підрозділ – «Ofcom», який є регулятором ЗМІ та має обов'язок формулювати заходи підвищення медіаграмотності [6, с. 1].

Політики всього світу заявили про необхідність боротися з фальшивими новинами, ще в 2013 році на Всесвітньому економічному форум у Давосі, попереджуючі про глобальні ризики, що «цифрові лісові пожежі» можуть швидко поширювати неправдиву інформацію [3, с. 1].

Міжнародна співпраця сприяє вирішенню проблеми підвищення медіаграмотності через наступні заходи:

- Формулювання ключових стратегічних партнерств для стимулювання розробки заходів покращення медіаграмотності у всьому світі;
- Надання спільноті можливості говорити і вирішувати єдиним фронтом найважливіші питання, включаючи необхідність у правовій та економічній підтримці;
- Подальше поглиблення стратегії розгляду інформаційної грамотності як комплексної концепції шляхом надання загальної платформи для глобальних мереж і асоціацій, що забезпечить конвергенцію регіональних і міжнародних ініціатив і посилення глобального впливу [5, с. 1].

Індекс медіаграмотності (Media Literacy Index) був створений у 2017 році як відповідь на феномен «постправди». Його завданням було щорічне вимірювання потенціалу стійкості національного інформаційного простору до «фейкових новин» і їх наслідків [2, с. 2]. Методика розрахунку Індексу містить інструменти для вимірювання медіаграмотності на підставі

показників, які відповідають різним аспектам суспільного розвитку: рівень освіти; стан засобів масової інформації; довіра до суспільства та його інститутів; використання нових інструментів електронної участі.

Перелічені показники мають різну ступень важливості і впливу на медіаграмотність, тому включаються до розрахунку індексу з відповідною вагою. Свобода ЗМІ і показники освіти мають найбільшу вагу. Результати розподілу індексу медіаграмотності представлено на рис. 1.

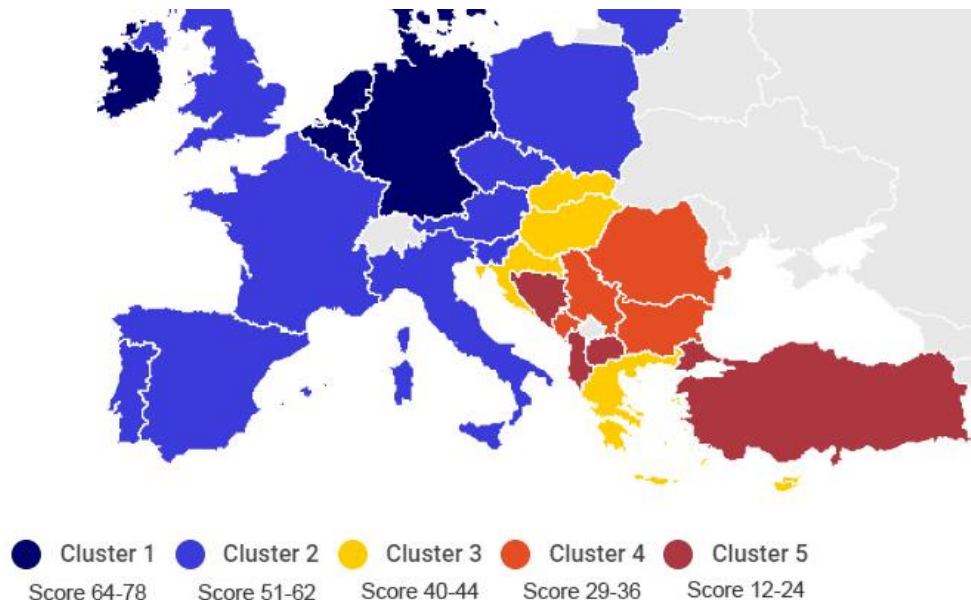

Рис. 1. Індекс медіаграмотності європейських країн 2019 року
Джерело: скомпільовано автором на підставі[2, с. 8-9]

Очолюють Індекс медіаграмотності за 2019 рік Фінляндія, Данія, Нідерланди, Швеція та Естонія. Ці країни вважаються найкраще підготовленими до впливу фейкових новин завдяки якості освіти, вільним ЗМІ і високій довірі суспільства.

Україна входить до країн 4 кластеру, до якого також належать Болгарія, Сербія, Черногорія, Румунія. Найнижчі значення індексу медіаграмотності у Турції, Албанії та Македонії.

Виходячи з того, що Фінляндія очолює рейтинг країн з медіаграмотності, доречно розглянути фінський підхід. У той час як деякі європейські країни приймають закони, щоб боротися з фейками адміністративно-правовими методами, фінські суспільно-політичні діячі вважають, що це створює економічні і демократичні ризики, може поставити під загрозу свободу слова. Фіни борються з цим явищем критичним мисленням та навчанням молоді.

У Фінляндії діє організація з перевірки фактів Faktabaari (FactBar), яка займається перевіркою фактів для використання у фінських школах і заявляє, що хороші дослідницькі навички і критичне мислення є ключовими.

На основі проведеного аналізу можна виділити фактори, які знижують рівень медіаграмотності:

- зниження рівня і якості освіти;
- сприйнятливі умови для корупції в країні;
- відсутність державної підтримки щодо фінансування і підвищення престижу вчених;
- підвищення недовіри до журналістів та ЗМІ.

Далі перелічено фактори, які підвищують рівень медіаграмотності і які потрібно реалізувати в нашій країні:

- високий рівень освіти;
- рівні умови для роботи і якісний стан усіх засобів масової інформації;
- довіра до суспільства та його інститутів;

- широке використання новітніх інформаційних технологій.

Таким чином, системний підхід до підвищення медіаграмотності з врахуванням досвіду передових європейських країн дозволить впевнено дивитися у майбутнє в умовах постправди.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Barton C.C. Critical Literacy in the Post-Truth Media Landscape. 2019. URL : <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1478210319831569>.
2. Just think about it. Findings of the Media Literacy Index 2019 // Open Society Institute – Sofia. URL : https://osis.bg/wp-content/uploads/2019/11/MediaLiteracyIndex2019_-ENG.pdf.
3. Lessenski M. How Finland is fighting fake news - in the classroom // World Economic Forum. URL : <https://www.weforum.org/agenda/2019/05/how-finland-is-fighting-fake-news-in-the-classroom/>
4. The Media Literacy Index 2019 // Society Institute – Sofia. URL : <https://osis.bg/?p=3356&lang=en>.
5. UNESCO launches Media and Information Literacy Alliance 2.0. URL : <https://en.unesco.org/news/unesco-launches-media-and-information-literacy-alliance-20>.
6. WallisR., BuckinghamD. Media literacy: the UK's undead cultural policy // International Journal of Cultural Policy. Media literacy: the UK's undead cultural policy. 2019. URL : <https://www.semanticscholar.org/paper/Media-literacy%3A-the-UK's-undead-cultural-policy-Wallis-Buckingham/ab1e80c16ee590719bdd05bfad92e58c2560c658>.

Віталій Фоменок

здобувач вищої освіти

факультету підготовки фахівців

для органів досудового розслідування

Науковий керівник:

Ганна Стояцька

доцент кафедри гуманітарних дисциплін

та психології поліцейської діяльності

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат філософських наук, доцент

СОЦІАЛЬНЕ ДИСТАНЦІЮВАННЯ ТА СОЦІАЛЬНА СЕГРЕГАЦІЯ – СПІЛЬНЕ ТА ВІДМІННЕ

Соціальне дистанціювання – комплекс санітарно-епідеміологічних заходів немедикаментозного характеру, спрямованих на зупинку або уповільнення поширення заразної хвороби.

Соціальна сегрегація – різновид дискримінації, який полягає у фактичному чи юридичному відокремленні в межах одного суспільства тих суспільних груп, які вирізняються за расовими, гендерними, соціальними, релігійними, мовними чи іншими ознаками, та в подальшому законодавчому обмеженні їхніх прав.

Проаналізувавши дані терміни, можна відмітити, що між ними є спільні та відмінні риси.

Спільною рисою між соціальним дистанціюванням та соціальною сегрегацією є те, що в обох випадках існує відокремлення певної групи людей.

Відмінною рисою є те, що в соціальному дистанціюванні метою відокремлення людей є зниження ймовірності контакту між інфікованими і неінфікованими людьми. Таким чином воно допомагає зменшити рівень передачі інфекції, захворюваності, задля того аби зберегти своє життя та здоров'я, та не піддавати ризику своїх близьких.

На відміну від соціального дистанціювання, в соціальній сегрегації метою відокремлення людей є особиста зневага однієї групи осіб до іншої, які відрізняються за расовими, гендерними, соціальними, релігійними, мовними чи іншими ознаками. «Так, у нас немає законів, які б легалізували нерівне положення різних соціальних груп, однак реальність свідчить, що це явище цілком може процвітати і без законодавчого обґрунтування» – підкреслила Оксамитна С.М. [2].

На сьогодні в Україні приділяється достатньо уваги соціальному дистанціюванню у зв'язку з поширенням небезпечного вірусу, а також багато років займаються проблемою соціальної сегрегації з питань побутового расизму та міжнаціональної ворожнечі, що проявляється доволі регулярно і стають чимось звичним. «Ми абсолютно поділяємо таку реакцію на неприпустиму поведінку і погоджуємося, що подібні явища – ганебні в сучасній країні. От тільки вони далеко не такі рідкісні, як може здатися по резонансних випадках» – зазначив Анкер Р. у своїй книзі [1].

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що соціальне дистанціювання це позитивний захід, який зараз є необхідним в усьому світі через пандемію небезпечного вірусу, спрямований на збереження життя та здоров'я людей, а соціальна сегрегація є негативне явище, оскільки вона спрямована на пригнічення окремих груп осіб, шляхом позбавлення владою певних прав та свобод й приниження гідності суспільством.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Анкер Р. Теории профессиональной сегрегации по признаку пола : аналит. обзор / Р. Анкер // Гендер и экономика: мировой опыт и экспертиза российской практики / отв. ред. и сост. Е.Б. Мезенцева. – М. : ИСЭПН РАН-МЦГИ-"Русская панорама", 2002. – С. 299–328.
2. Оксамитна С.М. Гендерні ролі та стереотипи / С.М. Оксамитна // Основи теорії гендеру : навч. посіб. – К. : К.І.С., 2004. – С. 157–182.
3. Беккер Г.С. Человеческое поведение: экономический поход. Избр. труды по экономической теории / Г.С. Беккер. – М. : Изд. дом ГУ ВШЕ. – 2003. – 672 с.
4. Козина И.М. Профессиональная сегрегация: гендерные стереотипы на рынке труда / И.М. Казина // Социол. журн. – 2002. – № 3. – С. 126–136.
5. Хоткина З.А. Стереотипы и дискриминация на рынке труда / З.А. Хоткина // Гендерные стереотипы в современной России / под ред. Римашевской Н.М. – М. : МАКС Пресс, 2007. – С. 49–61.

Ангеліна Чінець

*здобувач вищої освіти
юридичного факультету*

Науковий керівник:

Інна Шинкаренко

*доцент кафедри гуманітарних дисциплін
та психології поліцейської діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук, доцент*

ДИТЯЧА БЕЗДОГЛЯДНІСТЬ ТА БЕЗПРИТУЛЬНІСТЬ ЯК ОДНА З ПРОБЛЕМ СЬОГОДЕННЯ

Перспективи розвитку держави безпосередньо залежать від фізичного здоров'я, морального виховання та освіти майбутнього покоління, а бездоглядність та безпритульність дітей несуть загрозу майбутньому України.

Менш захищеною категорією громадян у будь-якій країні є діти – члени сімей, що потребують допомоги від суспільства у вирішенні своїх проблем. Більшість таких сімей, як пра-

вило, перебувають у складному матеріальному, психологічному, емоційному становищі. Не бажаючи примиритися з реальністю, діти йдуть з рідних домівок. У значної частини з них фактично немає рідних сімей, оскільки батьки зловживають алкоголем або наркотичними засобами, ведуть асоціальний спосіб життя або перебувають у місцях позбавлення волі. Діти змушені проживати у чужих людей, у сім'ях родичів, на вокзалах, залишених будівлях тощо.

Але поняття «бездоглядність» та «безпритульність» мають суттєву різницю. Бездоглядна дитина, на відміну від безпритульної, живе разом з батьками, зберігає зв'язок з родиною, але цей зв'язок недостатньо міцний і перебуває під загрозою руйнування. Діти, які не мають догляду (контролю), припиняють навчання, весь вільний час проводять на вулиці. Таким чином, бездоглядність являє собою перший крок до безпритульності, соціальної дезадаптації.

До бездоглядних належать діти та підлітки, що втратили родинний зв'язок; покинуті батьками або самовільно пішли з родини через жорстоке ставлення до них; брак необхідних умов для життя та розвитку; ті, хто займається бродяжництвом, жебракуванням.

Безпритульні – це так ж бездоглядні, але без місця проживання або місця перебування. На думку криміналістів, діти, які припиняють так званий нормальний спосіб життя, відрізняються від інших тим, що життєві цілі у них переорієнтовуються до психологічного комфорту, компанійсько-групового характеру, миттєвих задоволень, користі. У них фіксується послаблення почуття сорому, провини, байдуже відношення до інших, агресивність, брехливість, несамокритичність.

На відміну від дітей з нормальних сімей бездоглядних відрізняє більш сильний інстинкт самозбереження, участь у силових протистояннях, звичка до токсичних речовин, наркотиків, алкоголю. Деякі з них передчасно починають статеве життя.

Таким чином, ця група дітей та підлітків легко може обрати криміногенний шлях, через формування анти суспільних поглядів, установок, поведінкових реакцій.

За останні 10-15 років кількість дітей, які більшу частину часу, в тому числі й нічного, перебувають на вулиці, значно збільшилась. З'явилася нова категорія дітей, яких називають «діти вулиці». У державних закладах про них говорять як про безпритульних соціальних сиріт, позбавлених батьківської опіки.

У Законі України «Про охорону дитинства» (2001 р.) визначені поняття «безпритульна дитина», «дитина-сирота». Відповідно до загальних положень Закону дитина-сирота – це дитина, в якій померли чи загинули батьки; безпритульні діти – діти, які були покинуті батьками, самі залишили сім'ю або дитячі заклади, де вони виховувались, і не мають певного місця проживання[1].

Останнім часом в Україні спостерігається стрімке збільшення кількості дітей, позбавлених батьківського піклування. Із 80 тисяч дітей-сиріт, позбавлених батьківської опіки, лише близько 7% біологічні, тобто реально не мають батьків. Решта – діти, які стали сиротами при живих батьках. Тому, гостро постає необхідність надання соціальної допомоги таким дітям, що дозволить їм повернутися (при можливості та доцільності) до рідної сім'ї, знайти інше постійне місце проживання (інтернат, опіку, прийомну сім'ю), розпочати повноцінне самостійне життя [2, с.104].

Безпритульними та бездоглядними стають діти батьків, які не мають певного місця проживання (бомжів, біженців), діти жінок, які займаються проституцією. Вони активно мігрують з регіону в регіон, як правило з сільської місцевості у великі міста. Найбільша їх кількість з Закарпатської та Донецької областей. Зокрема, сьогодні гостро постає проблема з дітьми ромської національності, які перенасичують вокзали та привокзальні площі міст. Для результативної боротьби з явищами бездоглядності та безпритульності серед неповнолітніх, має бути ефективна взаємодія закладів освіти, медичних закладів та правоохоронних органів [3, с.52].

Таким чином, України під впливом зростання дитячої безпритульності та бездоглядності вимушена шукати ефективні шляхи вирішення кризової ситуації щодо охорони дитинства сиріт та дітей, які позбавлені батьківського піклування. Окрему категорію також ста-

новлять діти – «соціальні сироти», батьки яких шукають кращої долі за кордоном та поповнюють ряди заробітчан. Батьківські обов'язки в цьому випадку виконують люди непідготовлені до цього, або літні бабусі та дідусі, або старші брати та сестри. В цьому випадку дитина відчуває емоційний голод, недостатність уваги і йде шукати для себе прихистку серед таких самих як він. Серед соціальних сиріт є і діти інваліди. Коріння соціального сирітства різноманітні та глибокі: вони можуть бути пов'язані як з негативними соціальними явищами, так і можуть лежати на поверхні.

Для вирішення проблеми бездоглядних і безпритульних дітей необхідно вживати заходи з глобального, стратегічного характеру. Їх реалізація залежить від рівня розвитку суспільства, моралі, духовного життя, політичної культури, ступеня розвитку соціальної сфери.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про охорону дитинства» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 30, ст.142
2. Кузь В. Г., Руденко Ю. Д., Сергійчик З. О. Основи національного виховання. Умань, 1993.328 с.
3. Шинкаренко І. О. Соціальне сирітство як загроза національній безпеці держави. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти*: матер. III Міжнар. наук.-практ. Конф. (м. Дніпро, 15 без.2019 р.). Дніпро: Дніпроп.Держ. ун-т внутр. справ, 2019.360 с.

Інна Шинкаренко

*доцент кафедри гуманітарних дисциплін
та психології поліцейської діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук, доцент*

РЕФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ ОСОБИСТОСТІ ПІД ВПЛИВОМ ВІРТУАЛЬНОГО СВІТУ

В порівнянні з алкоголізмом, наркоманією, залежність від комп'ютерних ігор – є складно виліковною. В наш час майже кожна друга людина є в певному ступені залежною від комп'ютера, але хтось більше, а хтось менше.

У сучасних умовах суспільного розвитку, еволюційних процесів у технологічних та інформаційних сферах особливої гостроти набуває питання впливу на психологічний розвиток підлітка, зокрема на формування його особистості та ціннісних орієнтирів, віртуального середовища.

Саме підлітки є тією групою ризику, на яку віртуальний світ здійснює найбільш агресивний вплив. «Підлітковий вік – це найбільш складний та бурхливий період у формуванні особистості дитини, який характеризується глибоким змістом зовнішніх та внутрішніх факторів розвитку» [1, с.34].

Тенденція інтернет-залежності надто сильно впливає на розумову активність підлітка, на формування у нього певних знань та навичок. Такі підлітки частіше за все не бачать себе поза віртуального середовища, тому навіть не намагаються виявити свої здібності, не намагаються планувати своє майбутнє, не вбачають себе самодостатньою та реалізованою особистістю. «У схильних до інтернет-адикції підлітків спостерігається фактичний брак тенденції до планування власного майбутнього. Через надмірну захопленість мережею особистість втрачає контроль над процесами, що відбуваються, виникає так зване розмивання кордонів віртуального і реального світів. Крім того, спостерігається тенденція до ігнорування таких сфер людського життя, як інтимно-особистісні стосунки та професійна спрямованість [2, с. 179].

Не менш важливою підлітковою потребою є потреба у спілкуванні яку вони не завжди

можуть задовольнити у зв'язку з різними обставинами. В той же час інтернет-спілкування створює особливий простір з характерними правилами та законами. Спілкування в реальному світі вимагає від підлітка звертати увагу на різні стани людини, чого бракує у віртуальній реальності.

Надмірне перебування в інтернет мережі також має вплив на психіку та соціальні зв'язки підлітка. Вони починають відмежовуватися від традиційних форм проведення дозвілля (спортивні розваги, змагання).

Як вважає Василенко Н. А., у психічному розвитку підлітка провідна роль належить встановленню системи соціальних взаємовідносин із оточуючими. Розвиток соціальної дорослості – це розвиток готовності дитини до життя в суспільстві дорослих як його повноправного члена. Соціальна незрілість дитини, її залежність від дорослих визначає становище соціальної нерівності у відносинах з дорослими, але можливість само реалізуватися в ігровому просторі, самостійно заробити гроші надає підліткові більшої впевненості в собі, почуття дорослості. Також значну роль відіграє підліткова «мода» на окремі ігри. Для того щоб бути визнаним у групі однолітків необхідно займатися ігровою діяльністю. Внаслідок цього підлітковий вік є особливо сприятливим для формування комп'ютерної гемблінг – залежності.

На відміну від наркоманії, тютюнопаління, алкоголізму, ігроманія належить до аддукції, яка не пов'язана з прийняттям якихось речовин, змінюючи психічний стан[3, с.38].

Якщо підліток повністю поринув у світ комп'ютерної віртуальності і вже не розрізняє вигаданий світ від реального, то є причина для непокоєння батькам та вчителям, оскільки дитина стає «геймером» або «комп'ютерним фанатом». У суспільстві формується цілий клас людей-фанатів комп'ютерних ігор і кількість людей, що потрапляють в цю залежність все більше і більше зростає. Це питання вимагає вивчення з боку психологічної науки. Бо спілкування з геймерами показує, що багатьом з них захоплення аж ніяк не йде на користь, а деякі навіть потребують допомоги. Здебільшого ці люди мають поширені психологічні проблеми, такі як: втрата сенсу життя, невдоволеність собою, деформація нормальних людських цінностей, проблеми з особистим життям. Таким чином, людина ховається за комп'ютер, де знаходить собі розраду і він стає для неї єдиною цінністю.

Таким чином, слід зауважити, що неможливо виключити користування інтернетом на даному етапі розвитку соціуму, але можна деяким чином зменшити діяльність підлітка в мережі. Проблема реабілітації ігрової залежності яка знаходиться на стадії патології і є серйозною загрозою психічному і фізичному здоров'ю людини, викликає занепокоєння в усьому світі. До вирішення цієї проблеми слід підходити комплексно, залучаючи до роботи всі суспільні інститути. Для цього необхідні зміни в законодавчій сфері, регулюючої поширення інтернету, виробництво комп'ютерних ігор, а також контроль за їх виконанням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Білоущенко В. В. Психологічні особливості Інтернет-залежності в підлітковому віці // Науковий вісник Херсонського державного університету. Психологічні науки. 2013. Вип. 1. С. 33-36.
2. Камінська О. Вплив інтернет-залежності на формування ціннісних орієнтацій молоді // Нова пед. думка: наук.-метод. журн. 2014. №1. С. 178-182
3. Снітко М. А. Компонентнісний підхід до діяльності підлітків у інтернет-мережі // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету. Чернігів: ЧДПУ, 2011. С. 35-39.

Наукове видання

ПРИРОДА ТА СУТНІСТЬ ЛЮДИНИ: КОНСТРУЮВАННЯ
МАЙБУТНЬОГО В УМОВАХ ПОСТ-ПРАВДИ

*Збірник тез наукових робіт учасників
регіонального науково-практичного семінару*

м. Дніпро, 20 листопада 2020 року

Формат 60x84/16. Гарнітура – Times.
Ум.-друк. арк. 5,00. Обл.-вид. арк. 5,25.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, т. (056) 756-46-41
Свідоцтво про внесення до державного реєстру ДК № 6054 від 28.02.2018